

STRATEGIA

ROZWOJU LOKALNEGO KIEROWANEGO

PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ (LSR) na lata 2014-2020

DLA OBSZARU OBJĘTEGO DZIAŁANIEM

STOWARZYSZENIA CZARNORZECKO-STRZYŻOWSKA

LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA

GMINY: Frysztak, Korczyna, Krościenko Wyżne,

Strzyżów, Wiśniowa, Wojaszówka

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
Europa inwestująca w obszary wiejskie”

Strzyżów, maj 2018

SPIS TREŚCI:

ROZDZIAŁ I - Charakterystyka Lokalnej Grupy Działania.....	3
I.1. Nazwa LGD i forma prawna	3
I.2. Opis obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju oraz wykaz gmin wchodzących w skład Czarnorzecko-Strzyżowskiej LGD	3
I.3. Mapa obszaru objętego LSR z granicami gmin	3
I.4. Proces tworzenia partnerstwa i doświadczenie Lokalnej Grupy Działania.....	4
I.5. Struktura LGD w oparciu o reprezentatywność członków	6
I.6. Organ decyzyjny - Rada.....	7
I.7. Rozwiązania stosowane w procesie decyzyjnym	8
I.8. Zasady działalności i wykaz dokumentów regulujących funkcjonowanie LGD	8
ROZDZIAŁ II - Partycypacyjny charakter Lokalnej Strategii Rozwoju	10
II.1. Partycypacyjne metody wykorzystane na każdym etapie opracowania LSR	10
II. 2. Dane z konsultacji społecznych po ich opracowaniu wykorzystane w LSR	12
II.3. Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji.....	13
II. 4. Podstawowe informacje o konsultacjach - daty i miejsca odbycia, ilość i charakterystyka uczestników ...	13
ROZDZIAŁ III - Diagnoza: opis obszaru i ludności.....	14
III.1. Uwarunkowania społeczno-gospodarcze.....	14
III.2. Uwarunkowania przestrzenne, kulturowe i turystyczne	19
ROZDZIAŁ IV - Analiza SWOT dla obszaru objętego LSR.....	25
IV.1. Cechy obszaru działania	25
IV.2. Proces powstawania analizy SWOT.....	25
IV.3. Wnioski wynikające z przeprowadzonej analizy SWOT	27
ROZDZIAŁ V - Cele i wskaźniki	28
V.1. Specyfikacja i opis celów ogólnych, przypisanych im celów szczegółowych i przedsięwzięć oraz uzasadnienie ich sformułowania w oparciu o konsultacje społeczne i powiązanie z analizą SWOT i diagnozą obszaru.....	28
V.2. Zgodności celów z celami programu, w ramach których planowane jest finansowanie LSR.....	42
V.3. Cele LSR z podziałem na źródła finansowania	42
V.4. Przedstawienie przedsięwzięć realizowanych w ramach RLKS a także wskazanie sposobu ich realizacji wraz z uzasadnieniem	42
V.5 Specyfikacja wskaźników przypisanych do przedsięwzięć, celów szczegółowych i celów ogólnych wraz z uzasadnieniem wyboru konkretnego wskaźnika w kontekście ich adekwatności do celów i przedsięwzięć	43
V.6. Źródła pozyskania danych do pomiaru.....	50
V.7. Sposób i częstotliwość dokonywania pomiaru, uaktualniania danych	50
V.8. Stan początkowy wskaźnika oraz wyjaśnienie sposobu jego ustalenia	50
V.9. Stan docelowy wskaźnika oraz wyjaśnienie dotyczące sposobu jego ustalenia.....	50
ROZDZIAŁ VI - Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru.....	51
VI.1. Ogólna charakterystyka przyjętych rozwiązań formalno-instytucjonalnych	51
VI.2. Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru z uwzględnieniem powiązania kryteriów wyboru z diagnozą obszaru, celami i wskaźnikami	54
VI.3. Innowacyjność w kryteriach wyboru - definicja i zasady oceny.....	56
VI.5. Wysokość wsparcia przyznawanego na podejmowanie działalności gospodarczej.....	57
VI.6. Wysokość wsparcia na realizację operacji w ramach LSR innych niż podejmowanie działalności gospodarczej	57
ROZDZIAŁ VII - Plan działania.....	58
ROZDZIAŁ VIII - Budżet LSR	58
Rozdział IX - Plan komunikacji	59
IX. 1. Główne cele działań komunikacyjnych.....	59
IX. 2. Działania komunikacyjne oraz odpowiadające im środki przekazu.....	59
IX. 3. Zakładane wskaźniki	60
IX. 4. Analiza efektywności działań komunikacyjnych i zastosowanych środków przekazu.....	60
IX. 5. Sposób wykorzystania w procesie realizacji LSR opinii zebranych podczas działań komunikacyjnych ...	61
IX. 6. Budżet działań komunikacyjnych	61
ROZDZIAŁ X - Zintegrowanie.....	61

ROZDZIAŁ XI - Monitoring i ewaluacja	62
ROZDZIAŁ XII - Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko	62
Załącznik nr 1 do LSR - Procedura aktualizacji LSR.....	63
Załącznik nr 2 do LSR - Procedury dokonywania monitoringu i ewaluacji	64
Załącznik nr 3 do LSR - Plan działania.....	67
Załącznik nr 4 do LSR - Budżet LSR Czarnorzecko-Strzyżowskiej LGD na lata 2016-2023	76
Załącznik nr 5 do LSR- Plan Komunikacji	77
Wykaz wykorzystanej literatury:.....	78

ROZDZIAŁ I - Charakterystyka Lokalnej Grupy Działania

I.1. Nazwa LGD i forma prawna

Pełna nazwa zapisana w Statucie brzmi: **Czarnorzecko-Strzyżowska Lokalna Grupa Działania.**

Stowarzyszenie specjalne działające na podstawie przepisów z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach Dz.U. z 2001 r. nr 79, poz. 855 z późn. zm.) Ustawy z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dz. U. z 2013 r. nr 64, poz. 173) oraz Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz. U. z 2015 poz. 378).

Stowarzyszenie zostało zarejestrowane w sądzie pod numerem KRS 0000250016 w dniu 1.02.2006 r. jako *Wiejska Lokalna Grupa Działania w Strzyżowie*. W dniu 23.04.2008 r. dokonano zmiany nazwy Stowarzyszenia na *Czarnorzecko-Strzyżowska Lokalna Grupa Działania*. Jest partnerstwem sektorów: publicznego, gospodarczego, społecznego i mieszkańców.

I.2. Opis obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju oraz wykaz gmin wchodzących w skład Czarnorzecko-Strzyżowskiej LGD

Obszar objęty LSR znajduje się na terenie województwa podkarpackiego. Swoim zasięgiem obejmuje sześć gmin, zajmujących łączny obszar 506,2 km². Trzy gminy należą do powiatu strzyżowskiego: Frysztak, Strzyżów, Wiśniowa oraz trzy gminy należą do powiatu krośnieńskiego: Korczyna, Krościenko Wyżne, Wojaszówka.

Poszczególne gminy różnią się pod względem zajmowanej powierzchni. Największą gminą jest gmina Strzyżów (140,23 km²), następnie w kolejności: Korczyna (92,44 km²), Frysztak (90,51 km²), Wojaszówka (83,40 km²), Wiśniowa (83,29 km²) oraz Krościenko Wyżne (16,33 km²).

Pod względem administracyjnym 5 gmin obszaru to gminy wiejskie, natomiast szósta gmina Strzyżów jest gminą miejsko-wiejską. Wszystkie gminy należące do Stowarzyszenia Czarnorzecko-Strzyżowska Lokalna Grupa Działania w mniej lub większym stopniu mają na swym terenie obszary objęte Czarnorzecko-Strzyżowskim Parkiem Krajobrazowym. Stąd też nazwa Stowarzyszenia będąca spójnym elementem terenu. Gmina Korczyna zajmuje 23,7% parku, Frysztak -17,4%, Wojaszówka - 15,8%, Strzyżów - 17,1%, Wiśniowa - 7,5%, zaś pozostała część poszczególnych gmin znajduje się w jego tzw. otulinie. Szczegółowe dane nt. gmin zawiera poniższa tabela.

Wykaz gmin wchodzących w skład Czarnorzecko-Strzyżowskiej LGD (dane na 31.12.2013 r.)

Lp.	Nazwa gminy	Typ gminy	Powiat	Powierzchnia (km ²)	Liczba mieszkańców
1.	Strzyżów	miejsko-wiejska	strzyżowski	140,23	20 925
2.	Frysztak	wiejska	strzyżowski	90,51	10 524
3.	Wiśniowa	wiejska	strzyżowski	83,29	8 305
4.	Korczyna	wiejska	krośnieński	92,44	11 031
5.	Wojaszówka	wiejska	krośnieński	83,40	9 202
6.	Krościenko Wyżne	wiejska	krośnieński	16,33	5 532
RAZEM				506,20	65 519

I.3. Mapa obszaru objętego LSR z granicami gmin

Obszar objęty Lokalną Strategią Rozwoju jest spójny terytorialnie, z uwagi na fakt, że poszczególne gminy członkowskie graniczą ze sobą. Ponadto gminy łączy Czarnorzecko-Strzyżowski Park Krajobrazowy oraz dorzecze

Wisłoka. Poniższa mapa przedstawia obszar i spójność terytorialną Czarnorzecko-Strzyżowskiej Lokalnej Grupy Działania.

I.4. Proces tworzenia partnerstwa i doświadczenie Lokalnej Grupy Działania

Lokalna Grupa Działania, jako partnerstwo posiada długą historię. Pierwsze rozmowy dotyczące utworzenia partnerstwa, początkowo na obszarze powiatu strzyżowskiego, trwały już od 2004 r. Głównym powodem była konieczność uporządkowania ważnych dziedzin życia na obszarach wiejskich w tym: ochronę środowiska naturalnego, politykę przestrzenną, kulturowo-oświatową oraz uwzględnienie turystycznych wymogów i oczekiwań stawianych przed tym terenem. Pierwotnym zamiarem było powołanie grupy liderów w poszczególnych miejscowościach wchodzących w skład Gminy Strzyżów. W roku 2005 odbyło się kilkanaście wspólnych spotkań, podczas których najczęściej poruszany był problem wspólnych działań, które umożliwią bardziej skuteczną i kompleksową realizację projektów.

W grudniu 2004 r. Gmina Strzyżów przygotowała wniosek do programu LEADER+ ubiegając się o dofinansowanie działań związanych ze sformalizowaniem działań partnerstwa, rozszerzeniem jego składu osobowego o podmioty spoza działalności publicznej.

W lutym 2006 roku zarejestrowano partnerstwo w formie stowarzyszenia Wiejska Lokalna Grupa Działania w Strzyżowie. Początkowo w skład LGD wchodziło 30 członków z terenu 14 miejscowości wchodzących w skład gminy Strzyżów. Opracowali oni wspólne pomysły dla całego obszaru LGD w formie Zintegrowanej Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach II schematu Pilotażowego Programu Leader+. W tym celu w każdej miejscowości odbyły się spotkania z przedstawicielami 3 sektorów. Od czerwca 2007 roku LGD wdrażała przedsięwzięcia w ramach projektu: „Wykorzystanie potencjału wsi dla poprawy życia jej mieszkańców” - system zintegrowanych działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich terenu Wiejskiej Lokalnej Grupy Działania w Strzyżowie. Dzięki niemu zrealizowano m.in. następujące zadania: opracowano i wydano publikacje w postaci monografii m.in.: „Społeczność żydowska w dawnym Strzyżowie i okolicy - historia i wspomnienia”, „Glinik Zaborowski - mozaika życia społecznego”, jak też „ABC kuchni regionalnej” w ramach promocji lokalnych produktów. Opracowano i wydano przewodniki i mapy terenowe ścieżek pieszo-rowerowych na terenie Gminy Strzyżów. Wspierano i popularyzowano folklor. Utworzono i aktualizowano stronę internetową Wiejskiej Lokalnej Grupy Działania. Realizowane zadania angażowały społeczności lokalne we współpracy trzech sektorów.

Na przykładzie zorganizowanych Targów Obszarów Wiejskich, imprez kulturalnych w poszczególnych wsiach, najlepiej widać było zaangażowanie przedstawicieli samorządu, organizacji pozarządowych, jak również wspomagających przedsięwzięcia finansowo przedsiębiorców.

W październiku 2007 roku Wiejska Lokalna Grupa Działania poszerzyła swój skład o 5 nowych gmin członkowskich: Wiśniową, Frysztak, Wojaszówkę, Korczynę oraz Krościenko Wyżne. Ponadto gmina Strzyżów, która wcześniej mogła być jedynie członkiem wspierającym, stała się na mocy ustawy o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich członkiem zwykłym LGD.

30 października 2007 r. na Walnym Zebraniu Wiejskiej Lokalnej Grupy Działania jednym z punktów obrad była zmiana Statutu Wiejskiej Lokalnej Grupy Działania w związku z rozszerzeniem Lokalnej Grupy Działania. Na podstawie podjętych uchwał dotychczasowa nazwa została zmieniona na *Czarnorzecko-Strzyżowską Lokalną Grupę Działania* oraz podjęto działania zmieniające Statut Stowarzyszenia.

W wyniku postanowień na Walnym Zebraniu Wiejskiej Lokalnej Grupy Działania podjęto uchwały o przystąpieniu sześciu Gmin do Stowarzyszenia. Poszczególne gminy w formie uchwał wyraziły wolę przystąpienia do LGD:

- Uchwała Rady Gminy Frysztak nr XV/78/2007 z dnia 30 października 2007 roku.
- Uchwała Rady Gminy Korczyna nr XIX/152/08 z dnia 19 listopada 2008 roku.
- Uchwała Rady Gminy Krościenko Wyżne nr XX/140/2008 z dnia 28 listopada 2008 roku.
- Uchwała Rady Miejskiej w Strzyżowie nr XXIV/223/08 z dnia 20 listopada 2008 r.
- Uchwała Rady Gminy Wiśniowa nr XI/65/07 z dnia 29 listopada 2007 roku.
- Uchwała Rady Gminy Wojaszówka nr X/52/2007 z dnia 23 listopada 2007 roku.

Kolejnym przykładem zdobywania niezbędnego doświadczenia oraz procesu budowania partnerstwa było partnerstwo Czarnorzecko-Strzyżowskiej Lokalnej Grupy Działania w projekcie ze Stowarzyszeniem B4 „Stop Dzikim Wysypiskom”, którego celem było promocja działań proekologicznych i aktywizowanie społeczności wiejskich w ochronę środowiska naturalnego.

21 maja 2009 roku podpisana została Umowa Ramowa na realizację Lokalnej Strategii Rozwoju w ramach PROW 2007-2013.

Jednym z przykładów działań w zakresie partnerstwa jest Projekt Współpracy „Aktywna Turystyka Ludności Atrakcyjnym Szlakiem - ATLAS”.

Projekt realizowano w 2013 roku na obszarze trzech LGD: Stowarzyszenie Subregion Magurski - szansa na rozwój, LGD „LIWOCZ” oraz Czarnorzecko-Strzyżowska LGD.

Celem projektu było wyznaczenie na terenie każdej z gmin miejsc atrakcyjnych turystycznie. W ramach projektu zamontowano także altany wypoczynkowo-informacyjne, w każdej z gmin uczestniczących w projekcie. Wydano bezpłatny atlas turystyczny pod nazwą „W dolinie Wisłoka i Wisłoki”. W efekcie działań projektu współpracy zrealizowano:

- wyznaczono 80 km szlaku turystycznego,
- utworzono 1 stronę internetową,
- wykonano 60 sztuk panoram sferycznych,
- wydano 13 167 egzemplarzy publikacji „W dorzeczu Wisłoka i Wisłoki”,
- atrakcyjnych 115 miejsc oznaczonych zostało tablicami informacyjnymi,
- ustawiono 13 altan wypoczynkowo-informacyjnych.

Istotnym działaniem dającym znaczące doświadczenie LGD była również działalność informacyjno-promocyjna w ramach , której celem była nie tylko promocja i przekazywanie informacji ale także wspieranie rozwoju wsi poprzez integrację środowisk, pobudzanie aktywności, współpracy, upowszechnianie kultury, tradycji, potraw regionalnych i zwyczajów. Zorganizowano następujące imprezy:

- 17 kulinarnych, m.in.: targi lokalne i wojewódzkie, konkursy i prezentacje kulinarne
- 14 sportowo-rekreacyjnych, m.in.: pikniki rodzinne, zawody strażackie, turnieje wsi
- 3 historyczne - inscenizacje i rekonstrukcje
- 46 kulturalnych, m.in.: jubileuszy KGW i OSP, pikniki rękodzielnicze, prezentacje ginących zawodów, festiwale folklorystyczne, festyny.

*Przykładowa altana
wypoczynkowo-informacyjna
w Gminie Wojaszówka*

Wśród działań warto zaprezentować również ciekawą formę aktywizacji społeczności poprzez organizację konkursów. Jednym z nich był Konkurs fotograficzny „LGD w obiektywie” oraz Konkurs na „Najpiękniejszy ogród przydomowy”, który miał dwie edycje.

Inną formą współpracy ze środowiskiem była działalność wydawnicza. Wydano m.in. pozycje promujące dorobek artystyczny lokalnych twórców, tradycyjne przepisy kulinarne, w tym:

- „Dziedzictwo obszaru Stowarzyszenia Czarnorzecko-Strzyżowska Lokalna Grupa Działania” - informator o obszarze LGD;
- „Pamiętnik Feliksa Urbańskiego” - Tom I, opracowanie: Ryszard Skotniczy, Katarzyna Hamela - opisujący dzieje Dworu Kombornia;
- „Ręką-Dzieło” - Alfabet artystów rękodzielników z obszaru działania LGD;
- „Czarnorzecko-Strzyżowska Nutka” - przegląd wykonawców muzycznych z terenu działania LGD;
- „Smaki regionalne LGD” - tradycyjne przepisy kulinarne KGW z gminy Korczyna;
- „Czarnorzecko-Strzyżowska Kraina Smaków” - tradycyjne przepisy kulinarne z wszystkich KGW z obszaru LGD.

Ciekawą formą wydawniczą LGD było wydawanie od 2011 roku „Biuletynu LGD”, który w sposób ciekawy przybliżył i informuje o działaniach LGD, realizowanych projektach. W sumie ukazało się 8 biuletynów bieżących oraz 1 specjalny podsumowujący 2 edycje konkursu na „Najpiękniejszy ogród przydomowy”.

W ramach działań w latach 2009-2015 wdrażano Lokalną Strategię Rozwoju na terenie poszczególnych gmin wchodzących w skład Czarnorzecko-Strzyżowskiej LGD:

1. Gmina Frysztak zrealizowano - 17 projektów na łączną kwotę 863 198 zł,
2. Gmina Korczyna - zrealizowano 20 projektów na kwotę 1 164 933 zł,
3. Gmina Krościenko Wyżne - zrealizowano 15 projektów na kwotę 483 685 zł,
4. Gmina Strzyżów - zrealizowano 47 projektów na łączną kwotę 2 733 815 zł,
5. Gmina Wiśniowa - zrealizowano 21 projektów na kwotę 989 514 zł,
6. Gmina Wojaszówka - zrealizowano 22 projekty na kwotę 1 341 006 zł.

Ogółem w ramach wdrażania LSR Oś 4 LEADER Program Rozwoju Obszarów Wiejskich zrealizowano 142 projekty na łączną kwotę 7 576 153 zł. Nabory prowadzone były na cztery działania: różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej, tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw, odnowa i rozwój wsi, małe projekty. Największym zainteresowaniem cieszyły się nabory na działanie Małe projekty, w ramach którego realizowano wiele działań przyczyniających się do poprawy jakości życia na obszarach wiejskich. Były to projekty inwestycyjne, takie jak remonty i wyposażenia świetlic, budowy parkingów, oświetlenia, remonty obiektów zabytkowych, czy budowa małej architektury turystycznej. Realizowano też cały szereg projektów nieinwestycyjnych, w tym m.in. imprezy kulturalne, sportowe, strony internetowe, warsztaty, publikacje, zakup strojów ludowych, instrumentów muzycznych.

Dużym zainteresowaniem cieszyło się działanie Odnowa i rozwój wsi, gdzie przeznaczono największe środki finansowe, tj. kwotę 3 984 331 zł. Beneficjentami pomocy były jednostki samorządu terytorialnego, instytucje kultury, parafie oraz stowarzyszenia. Były to projekty poprawiające infrastrukturę publiczną, turystyczną, czy odnawiające obiekty zabytkowe.

W ramach działań: Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej oraz Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw powstały nowe firmy lub istniejące rozwinęły bądź poszerzyły swoją działalność. W ramach tych projektów powstały nowe miejsca pracy dla blisko 20 osób.

I.5. Struktura LGD w oparciu o reprezentatywność członków

Czarnorzecko-Strzyżowska LGD jest partnerstwem trzech sektorów: publicznego, gospodarczego, społecznego i mieszkańców. Reprezentatywność poszczególnych sektorów obrazuje poniższa tabela.

Zestawienie Członków LGD w podziale na gminy i sektory (stan na dzień 10.12.2015 r.)

Gmina	Frysztak	Korczyna	Krościenko Wyżne	Strzyżów	Wiśniowa	Wojaszówka	Razem	%
Sektor	-	-	-	-	-	-	-	
publiczny	1	1	1	1	1	1	6	7
gospodarczy	4	3	2	7	3	1	20	22
społeczny	1	2	3	7	2	5	20	22
mieszkańcy	5	7	5	19	5	4	45	49
Razem	11	13	11	34	11	11	91	100
%	12	14	12	38	12	12	100	-

Zestawienie Członków LGD w podziale na płeć (stan na dzień 04.12.2015 r.)								
Gmina	Frysztak	Korczyna	Krościenko Wyżne	Strzyżów	Wiśniowa	Wojaszówka	Razem	%
Kobiet	4	4	4	16	6	3	37	41
Mężczyzn	7	9	7	18	5	8	54	59
Razem	11	13	11	34	11	11	91	100

Spśród 91 członków Czarnorzecko Strzyżowskiej LGD prawie połowa (43 osoby) posiada doświadczenie w zakresie pozyskiwania, realizacji i rozliczania środków pochodzących z Unii Europejskiej między innymi: ZPORR, SPO, INTERREG, EQUAL, Pilotażowy Program LEADER+, Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego, Europejski Fundusz Społeczny Program Operacyjny Kapitał Ludzki, Fundusz Inicjatyw Obywatelskich, Poakcesyjny Program Wsparcia Obszarów Wiejskich, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013 w ramach osi IV LEADER, jak też tzw. Szwajcarskie i Norweskie Mechanizmy Finansowe.

Wśród członków LGD ok. 30% posiada doświadczenie w pisaniu wniosków, koordynacji i rozliczaniu projektów, w tym z funduszy: EFS, PROW, oraz programów edukacyjnych: „Socrates Comenius”, „Młodzież w Działaniu”, Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności „Równać szanse”, Fundacji Wspomagania Wsi, Fundacji Orange, Fundacji Batorego i innych.

Członkowie LGD są osobami aktywnymi w swoich środowiskach lokalnych: 15 osób to realizatorzy integracyjnych imprez kulturalnych, sportowych, edukacyjnych w swoich miejscowościach. Posiadają duże doświadczenie w pozyskiwaniu środków również od prywatnych przedsiębiorców. 4 osoby ma doświadczenie w pisaniu, realizowaniu i rozliczaniu projektów finansowanych przez PFRON; między innymi: z programów na Wyrównywanie różnic między regionami.

Członkowie deklarują znajomość języków obcych w tym język rosyjski zna 35 osób, z czego 2 biegle posługuje się w mowie i piśmie. Z kolei 27 osób zna język angielski, z czego biegle 4 osoby. Ponadto członkowie LGD znają język niemiecki - 24 osoby, język francuski - 2 osoby i język włoski - 1 osoba.

Stowarzyszenie jest otwarte na nowych członków LGD. Warunkiem jest spełnienie warunków określonych w Statucie i chęć działania na rzecz LGD. Sposób nabycia lub utraty członkostwa członkowskiego LGD regulowane jest Statutem Stowarzyszenia i odbywa się na podstawie uchwały Zarządu Stowarzyszenia.

Czarnorzecko-Strzyżowska LGD posiada znaczący potencjał ludzki. Członkowie Stowarzyszenia są osobami aktywnymi w swoich środowiskach. Podejmują szereg inicjatyw w dziedzinie edukacji, kultury, sportu, rozwoju społecznego. Są pomysłodawcami i organizatorami imprez środowiskowych i integracyjnych o różnej tematyce. Osoby te od wielu lat są związane z obszarem LGD i czują nierozdzielalną więź z mieszkańcami. Znacząca liczba Członków ma dużą wiedzę i kompetencje w zakresie pozyskiwania środków na rozwój obszarów wiejskich. Członkowie sprawujące odpowiednie funkcje w organach LGD posiadają niezbędne do tego kompetencje.

Szczególnie ważnym organem Stowarzyszenia pod względem potencjału ludzkiego jest Rada decyzyjna przed której Członkami stawiane są wysokie wymagania w zakresie kwalifikacji i doświadczenia.

I.6. Organ decyzyjny - Rada

Zgodnie z postanowieniem §20 Statutu - Rada może liczyć od 8 do 14 członków o czym decyduje Walne Zebranie Członków, które podjęło uchwałę, że dokona wyboru jej składu w ilości 14 członków.

Wykaz członków Rady Decyzyjnej

Lp.	Imię, nazwisko	Funkcja w Radzie	Sektor	Gmina
1.	Mariusz Kawa	Przewodniczący Rady Decyzyjnej	publiczny	Strzyżów
2.	Janusz Bury	z-ca Przewodn. Rady Decyzyjnej	społeczny	Wojaszówka
3.	Beata Urbanek	Sekretarz	społeczny	Korczyna
4.	Regina Matyka	Członek	gospodarczy	Wiśniowa
5.	Sławomir Stefański	Członek	publiczny	Wojaszówka
6.	Włodzimierz Uchwat	Członek	gospodarczy	Strzyżów
7.	Gabriel Gąsior	Członek	społeczny	Strzyżów
8.	Jan Omachel	Członek	publiczny	Krościenko Wyżne
9.	Jan Kazimierz Omachel	Członek	mieszkaniec	Krościenko Wyżne
10.	Jan Zych	Członek	publiczny	Korczyna
11.	Andrzej Gonet	Członek	gospodarczy	Korczyna
12.	Jan Ziarnik	Członek	publiczny	Frysztak
13.	Anna Mokrzycka	Członek	gospodarczy	Frysztak
14.	Marcin Kut	Członek	publiczny	Wiśniowa

W skład Rady Decyzyjnej wchodzi:

sektor publiczny - 6 osób - 42,8% składu Rady

sektor społeczny i mieszkańcy - 4 osoby - 28,6% składu Rady

sektor gospodarczy - 4 osoby - 28,6% składu Rady

Jak z powyższego wynika, skład Rady decyzyjnej nie jest zdominowany przez władze publiczne, ani przez żadną z grup interesów. W składzie Rady są 3 kobiety. 9 członków posiada wykształcenie wyższe w tym niektórzy kierunkowe - ekonomia lub administracja. Pozostałe 5 osób mają wykształcenie średnie. Wszyscy członkowie Rady wykazują się doświadczeniem w realizacji projektów z różnych funduszy pomocowych. W tym wszyscy przedstawiciele sektora publicznego i trzech z sektora gospodarczego mają doświadczenie w realizacji projektów w ramach PROW 2007-2013.

Należy podkreślić, że zgodnie z §15 pkt. 2 Statutu Stowarzyszenia ustala się, że Członek Rady nie można być jednocześnie członkiem dwóch lub więcej organów stowarzyszenia i nie może pełnić funkcję w żadnym innym organie Stowarzyszenia, jak również nie może być zatrudnionym w Biurze LGD.

I.7. Rozwiązania stosowane w procesie decyzyjnym

Działalność Czarnorzecko-Strzyżowskiej LGD reguluje Statut Stowarzyszenia uchwalony 10 grudnia 2015 roku, który określa zasady funkcjonowania, kierunki działania oraz władze Stowarzyszenia.

Schemat organizacyjny Rady Decyzyjnej:

Organem pełniącym funkcję decyzyjną w sprawie wyboru operacji i projektów realizowanych w ramach opracowanej przez Stowarzyszenie Lokalnej Strategii Rozwoju jest Rada Decyzyjna. Do jej zadań należy dokonywanie procedury oceny operacji zgodnie z określonymi kryteriami oraz przyznanie wysokości wsparcia w oparciu o Regulamin Pracy Rady.

Wnioski są oceniane na posiedzeniach. Za wyznaczenie terminu, zwoływanie i przebieg posiedzenia Rady Decyzyjnej jest odpowiedzialny Przewodniczący Rady, który przy organizacji posiedzeń korzysta ze wsparcia Prezesa Zarządu oraz Biura LGD, przygotowującego materiały na posiedzenie. Ponadto Przewodniczący wyznacza z obecnych Członków Rady dwuosobowy skład Komisji Skrutacyjnej nadzorującej prawidłowy przebieg wyboru operacji i sprawdzającej poprawność wypełnienia kart do głosowania. Ostateczną poprawność wypełnionych kart weryfikuje Sekretarz Rady po czym zatwierdza je.

Ważnym dokumentem mającym wpływ na prace Rady jest Rejestr interesów jej członków. Zawiera on wszystkie powiązania (zawodowe, społeczne i prywatne) mające wpływ na bezstronną ocenę. Rejestr będzie uaktualniany na bieżąco na podstawie informacji podanych przez Członków Rady oraz przekazanych pracownikom Biura.

Ważnym dokumentem mającym wpływ na prace Rady jest Rejestr interesów jej członków. Zawiera on wszystkie powiązania (zawodowe, społeczne i prywatne) mające wpływ na bezstronną ocenę. Rejestr będzie uaktualniany na bieżąco na podstawie informacji podanych przez Członków Rady oraz przekazanych pracownikom Biura.

I.8. Zasady działalności i wykaz dokumentów regulujących funkcjonowanie LGD

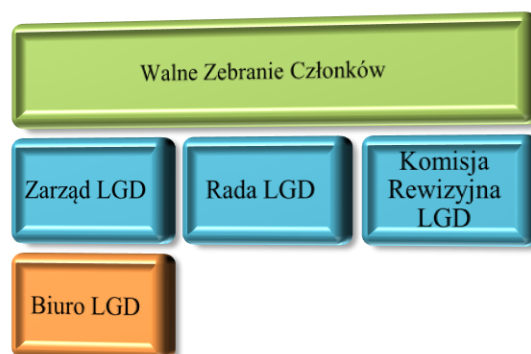
Najwyższą władzą Stowarzyszenia jest Walne Zebranie Członków. Jest to organ nadrzędny nad wszelkimi działaniami LGD. Podejmuje uchwały w najistotniejszych sprawach dotyczących Stowarzyszenia. Posiada również prawo m.in. do powoływania i odwoływania wszystkich organów w przypadku, gdy zaistnieją uzasadnione, poważne powody. Przejrzystość funkcjonowania LGD gwarantuje zapis w Statucie o nielączeniu funkcji i członkostwa w dwóch lub więcej organach Stowarzyszenia.

Do kompetencji Walnego Zebrania Członków należy m.in. wybór Zarządu, który jest organem zarządzającym LGD, oraz innych organów takich jak Komisja Rewizyjna i rada Decyzyjna.

Do kompetencji Zarządu natomiast należy m.in.: przyjmowanie nowych Członków Stowarzyszenia, reprezentowanie i działanie w imieniu Stowarzyszenia, zwoływanie Walnego Zebrania Członków, powoływanie i zatrudniania pracowników Biura LGD i inne czynności zapisane w Statucie Stowarzyszenia.

Kolejnym organem LGD jest Komisja Rewizyjna. Do jej kompetencji, zgodnie ze Statutem należy kontrola

Schemat organizacyjny LGD

bieżącej pracy Stowarzyszenia oraz wystosowanie wniosku o udzielenie absolutorium Zarządowi.

Czarnorzecko-Strzyżowska LGD pracuje w oparciu o dokumenty, które regulują funkcjonowanie stowarzyszenia, pracę Zarządu oraz pracę biura LGD. Są to następujące dokumenty:

Lp.	Rodzaj dokumentu/ organ uchwalający	Regulowane kwestie
1.	Statut LGD przyjmowany Uchwałą Walnego Zebrania Członków	Zawiera cele Stowarzyszenia, określa siedzibę i zasady działania zgodne z regulacjami prawnymi. Reguluje zasady członkostwa. Określa władze Stowarzyszenia oraz zasady wyboru: Zarządu, Komisji Rewizyjnej, Rady Decyzyjnej
2.	Regulamin Rady przyjmowany Uchwałą Walnego Zebrania Członków	Reguluje sposób wyboru członków Rady, przygotowanie i zwoływanie posiedzeń. Określa władze Rady, prowadzenie posiedzeń, uprawnienia przewodniczącego. Szczegółowe zasady dotyczące wyłączenia z oceny operacji, Szczegółowe zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji, sposób prowadzenia głosowania, Zasady protokołowania posiedzeń Rady oraz wzory dokumentów. Zasady wynagradzania członków Rady
3.	Procedura oceny zgodności operacji z Lokalną Strategią Rozwoju, wyboru operacji wg lokalnych kryteriów wyboru oraz ustalenia kwoty wsparcia przyjmowana Uchwałą Zarządu LGD	Reguluje cały proces oceny i wyboru operacji w tym: zakres oceny Rady, przeprowadzenia procedury bezstronności członków Rady w podejmowaniu decyzji, przygotowanie streszczeń wniosków i wyznaczenie osób referujących, ocenę wniosków za zgodność z LSR i według lokalnych kryteriów wyboru, ustalenie kwoty wsparcia, tworzenie list operacji zgodnych z LSR oraz wybranych do realizacji
4.	Procedura wyboru i oceny grantobiorców w ramach realizacji projektów grantowych przyjmowana Uchwałą Zarządu LGD	Reguluje szczegółowo zasady realizacji projektów grantowych, w tym: proces wyboru grantobiorców, sposób rozliczania, monitoring i kontrola
5.	Kryteria wyboru operacji w ramach realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju Czarnorzecko-Strzyżowskiej LGD na lata 2016-2023 wraz z procedurą ich ustalania i zmiany przyjmowane Uchwałą Zarządu LGD	Zawiera lokalne kryteria wyboru dla wszystkich celów szczegółowych zawartych w LSR oraz sposób ich ustalania i zmiany
6.	Kryteria wyboru grantobiorców w ramach realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju Czarnorzecko-Strzyżowskiej LGD na lata 2016-2023 wraz z procedurą ich ustalania i zmiany przyjmowane Uchwałą Zarządu LGD	Zawiera lokalne kryteria wyboru dla wszystkich celów szczegółowych, dla których przewidziano realizację projektów grantowych, zawartych w LSR oraz sposób ich ustalania i zmiany
7.	Regulamin pracy Zarządu przyjmowany Uchwałą Walnego Zebrania Członków	Określa zadania Zarządu oraz organizację pracy. Zasady protokołowania. Określa kompetencje i obowiązki członków Zarządu, w tym prezesa, wice prezesa, sekretarza
8.	Szczegółowe zasady organizacji i tryb przeprowadzania naboru kandydatów na wolne stanowiska w	Określa zasady przeprowadzania naboru na wolne stanowiska. Tryb ogłaszania postępowania rekrutacyjnego i powoływania Komisji Konkursowej. Tryb pracy Komisji i zasady protokołowania. Sposób ogłaszania wyników naboru

	Stowarzyszeniu Czarnorzecko-Strzyżowska LGD, przyjmowane Uchwałą Zarządu LGD	
9.	Regulamin Pracy Biura przyjmowany Uchwałą Zarządu LGD	Regulamin określa zasady funkcjonowania biura oraz zatrudniania pracowników. Określa zadania kierownika biura, księgowego biura, pracownika ds. PROW i funduszy unijnych, pracownika ds. promocji, informacji, informatyki oraz współpracy, stanowisko ds. biurowych
10.	Regulamin Pracy przyjmowany Uchwałą Zarządu LGD	Regulamin pracy określa organizację i porządek pracy w Stowarzyszeniu. Porządkuje rozkład i porządek pracy, zasady usprawiedliwiania nieobecności, terminy i czas wypłaty wynagrodzeń, ochronę pracy kobiet i młodocianych, obowiązki w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy, odpowiedzialność pracowników
11.	Regulamin Wynagradzania Pracowników - Opis Kart Stanowisk przyjmowany Uchwałą Zarządu LGD	Regulamin określa zasady wynagradzania pracowników oraz przyznawania innych świadczeń. Zawiera tabelę stanowisk i kategorie zaszerogowania oraz tabelę miesięcznych stawek wynagrodzenia zasadniczego
12.	Regulamin Uznaniowego Premiowania Pracowników przyjmowany Uchwałą Zarządu LGD	Regulamin określa zasady premiowania pracowników. Zasady przyznawania premii
13.	Zarządzenie nr 01/2010 Kierownika Biura LGD	Zarządzenie ujednocila i określa zasady postępowania i prowadzenia dokumentacji, w tym archiwizowania

ROZDZIAŁ II - Partycypacyjny charakter Lokalnej Strategii Rozwoju

II.1. Partycypacyjne metody wykorzystane na każdym etapie opracowania LSR

Przy opracowywaniu niniejszej LSR przyjęto partycypacyjny model konsultacji społecznych polegający na szerokim udziale mieszkańców obszaru w tworzeniu tego dokumentu. Partycypacje prowadzono poprzez: przedstawienie drzewa problemów, konsultacje społeczne w biurze LGD oraz konsultacje podczas spotkań z mieszkańcami, ankiety (w formie papierowej i elektronicznej) oraz kampanię informacyjną. Dzięki czemu pozyskano opinie, stanowiska i propozycje od poszczególnych grup społecznych, których dotkną, bezpośrednio lub pośrednio, skutki proponowanych działań. Konsultacje stworzyły mieszkańcom obszaru możliwość uzyskania wpływu na treść rozwiązań, a zespołowi opracowującemu Lokalną Strategię Rozwoju dostarczyły szereg niezbędnych informacji do planowania działań w celu rozwoju i polepszenia jakości życia na obszarze objętym LSR.

W celu opracowania LSR podjęto następujące działania:

17 grudnia 2014 r. - podczas posiedzenia Zarządu LGD postanowiono powołać Grupę Inicjatywną ds. tworzenia nowej LSR oraz powołano lidera grupy - kierownika Biura LGD.

styczeń 2015 r. - powołano Grupę Inicjatywną ds. tworzenia nowej LSR. Zaproszono lokalnych liderów - przedstawicieli lokalnej społeczności, których wiedza, doświadczenie oraz aktywność pozwolą na stworzenie LSR. Skład grupy stanowią przedstawiciele wszystkich sektorów (społecznego, gospodarczego, publicznego i mieszkańców) z każdej z gmin członkowskiej oraz przedstawiciele poszczególnych organów LGD: zarządu i rady decyzyjnej. Grupa Inicjatywna liczy 26 osób.

Spotkanie informacyjno-konsultacyjne w gminie Wiśniowa

luty-marzec 2015 r. - prowadzono konsultacje telefoniczne z poszczególnymi instytucjami, organizacjami oraz mieszkańcami obszaru LGD w celu opracowania ankiet służących do diagnozy obszaru objętego LSR.

marzec 2015 r. - opracowano formularz „Ankiety podstawowych danych potrzebnych do przeprowadzenia diagnozy obszaru LGD niezbędnej do tworzenia LSR” wraz z instrukcją. Ankieta zawiera 16 punktów zarówno w formie tabelarycznej, jak i opisowej. Ponadto opracowano tzw. „Szybką Ankietę” dla mieszkańców, która ma dostarczyć informacji o najpilniejszych potrzebach poszczególnych miejscowości obszaru LGD.

9 kwietnia 2015 r. - spotkanie inauguracyjne Grupy Inicjatywnej. Podczas spotkania omówiono m.in.: aktualny stan prawny dot. inicjatywy LEADER 2014-2020, wyzwania i zadania liderów, zasady współpracy liderów w ramach Grupy inicjatywnej. Uzgodniono harmonogram prac Grupy oraz zasady i tryb spotkań konsultacyjnych ze społecznością lokalną. Omówione zostały również obydwie ankiety. Członkowie Grupy otrzymali ankietę, której zadaniem było zdobycie informacji z każdej z gmin w celu przeprowadzenia diagnozy obszaru objętego LSR. Powołano też dwa zespoły tematyczne. Pierwszy pięcioosobowy ds. tworzenia i oceny zagadnień związanych z charakterystyką i diagnozą obszaru LGD oraz wynikającej z niej analizy SWOT. Drugi czteroosobowy zespół ds. tworzenia i oceny celów oraz sposobu wyboru i oceny operacji, jak też sposobu ustanawiania kryteriów wyboru.

10-30 kwietnia 2015 r. - konsultacje w środowiskach lokalnych, które animowali lokalni liderzy w ramach Grupy Inicjatywnej ds. tworzenia LSR. Dzięki pracy liderów pod koniec kwietnia przekazano do Biura LGD uzupełnione ankiety. Są wypełnione i podpisane przez przedstawicieli wszystkich sektorów reprezentujących daną gminę w ramach Grupy Inicjatywnej.

maj 2015 r. - poddano analizie dane z ankiet. Opracowano zestawienia zbiorcze dotyczące poszczególnych obszarów tematycznych. W celu uzupełnienia informacji niezbędnych do opracowania diagnozy obszaru prowadzono także telefoniczne konsultacje z interesariuszami.

lipiec 2015 r. - na stronie internetowej LGD zamieszczono informację o tworzeniu nowej Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2014-2020 oraz niezbędne dokumenty m.in.: Broszura informacyjna PROW na lata 2014-2020; Ustawa PROW na lata 2014-2020; Ustawa o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności z dn. 20 lutego 2015 r., projekt rozporządzenia w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność”.

Zamieszczone na stronie dokumenty pełniły rolę informacyjno-edukacyjną na temat opracowania i wdrażania LSR. Zamieszczono również „Szybką ankietę” w wersji on-line dot. zbadania najpilniejszych potrzeb w poszczególnych miejscowościach.

W tym czasie prowadzono też rozmowy z mieszkańcami obszaru objętego LSR, którzy docierali do biura LGD w różnorodnych sprawach, dotyczące potrzeb i zadań pilnych do wykonania w środowiskach lokalnych. W tym celu prowadzono księgę rejestrującą prowadzone konsultacje.

sierpień-wrzesień 2015 r. - biuro LGD przy współpracy z lokalnymi liderami i samorządami gminnymi zorganizowało konsultacje społeczne w gminach członkowskich. Głównym tematem spotkań było omówienie z mieszkańcami mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń obszaru Czarnorzecko-Strzyżowskiej LGD oraz największych problemów lokalnej społeczności.

wrzesień 2015 r. - po konsultacjach biuro LGD podsumowało informacje wynikające ze spotkań i uzupełniło poszczególne rozdziały LSR, zwłaszcza te dotyczące diagnozy obszaru oraz analizy SWOT. Spotkania przyczyniły się też do stworzenia m.in. drzewa problemów, celów głównych.

Pozyskane podczas spotkań informacje zostały w sposób szczegółowy opracowane przez Grupę Inicjatywną i Biuro LGD oraz udostępnione w postaci założeń dla LSR na stronie internetowej LGD oraz rozesłane drogą mailową do uczestników spotkań w celu dalszych konsultacji.

październik - listopad 2015 r. - powstała ostateczna wersja LSR, jak również strategia komunikacji i metod angażowania społeczności lokalnych w realizację LSR. Kolejne konsultacje gotowej LSR ze społecznością i lokalnymi liderami. Wprowadzenie poprawek i sugestii.

listopad 2015 r. - konsultacje społeczne z członkami Grupy Inicjatywnej poszczególnych rozdziałów LSR m.in.: Diagnoza - opis obszaru i ludności, Analiza SWOT, Celów i wskaźników, kwestii związanych z wysokością pomocy na podejmowanie lub rozwijanie działalności gospodarczej, nazwy i punktacji lokalnych kryteriów wyboru dla wszystkich celów szczegółowych oraz wybór grup defaworyzowanych planowanych do objęcia wsparciem.

grudzień 2015 r. - przyjęcie ostatecznej wersji LSR i innych materiałów przez Walne Zebranie Członków.

Reasumując w ramach prac nad tworzeniem Lokalnej Strategii Rozwoju Czarnorzecko-Strzyżowskiej LGD na lata 2014-2020 podjęto szereg działań aktywizujących i zachęcających społeczność lokalną do wyrażania opinii i współdecydowania o rozwoju lokalnym.

II. 2. Dane z konsultacji społecznych po ich opracowaniu wykorzystane w LSR

W okresie od 25 sierpnia do 15 września 2015 roku w gminach członkowskich obszaru LGD zorganizowano spotkania informacyjno-szkoleniowe, w których łączny udział wzięło 179 osób, w tym: przedsiębiorcy, rolnicy, osoby bezrobotne i wykluczone społecznie, a także reprezentanci lokalnych samorządów, przedstawiciele lokalnie działających instytucji i organizacji pozarządowych i nieformalnych oraz mieszkańców aktywnie biorących udział w życiu swojej wsi. Głównym tematem spotkań było przedstawienie drzewa problemów, omówienie z mieszkańcami mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń obszaru Czarnorzecko-Strzyżowskiej LGD oraz wskazanie przez zebranych najważniejszych kierunków interwencji.

W opinii i sugestjach mieszkańców sprawą priorytetową w działaniach przyszłej perspektywy jest zapewnienie powstawania, jak największej ilości miejsc pracy m.in. poprzez rozwój przedsiębiorczości. Tym bardziej, że jest to jak najbardziej zbieżne z założeniami PROW 2014-2020. W tej kwestii dobrym kierunkiem jest rozwój turystyki, kreowanie wspólnego produktu (marki) pod którą mogliby działać zarówno rolnicy i przedsiębiorcy oferujące usługi agroturystyczne, jak też twórcy ludowi oraz producenci tradycyjnej żywności. Zdaniem zebranych powstanie miejsc pracy i rozwój przedsiębiorczości to szansa na powstrzymanie odpływu ludności pochodzącej zwłaszcza z małych miejscowości (do 500 mieszkańców), szukającej zatrudnienia w dużych aglomeracjach lub zagranicą. Przy okazji rozwoju przedsiębiorczości należy szczególną opieką otoczyć osoby z grup defaworyzowanych, potrzebujących również często pomocy i opieki prawnej.

Należy podkreślić, że podczas spotkań kolejną zasadniczą kwestią poruszaną przez społeczność była sprawa ekologicznego sposobu życia. Mieszkańcy niejednokrotnie podkreślali, że wciąż zbyt mało stosuje się rozwiązań ekologicznych, a także, że brakuje szerokokorozumianej edukacji i promocji ekologicznej, która mogłaby wpłynąć na postępowanie wielu mieszkańców, gdyż bardzo często z braku świadomości zrzuca śmieci do rowów lub wyrzuca się śmieci do lasu.

Niejednokrotnie społeczność podnosiła kwestię niewystarczającej infrastruktury publicznej takiej jak: drogi lokalne, chodniki, oświetlenie (centra poszczególnych wsi lub okolice szkół, domów ludowych i innych miejsc użyteczności publicznej). Brakuje też wspólnej przestrzeni: parki wiejskie, skwery, a w nich - ławeczki, kosze na śmieci, elementy ozdobne małej architektury. Niewystarczająca jest też oferta sportowo-rekreacyjna: place zabaw dla dzieci, boiska, stadiony, ścieżki pieszo-rowerowe, kluby fitness i siłownie, również na otwartym powietrzu. Ważnym elementem jest też poprawa istniejącej infrastruktury turystycznej np. wyznaczenie i budowa punktów widokowych. Przy okazji rozwoju turystyki i rekreacji mieszkańcy upatrują konieczność rozwoju promocji zdrowego trybu życia. W tym celu należy podjąć działania zmierzające na organizowanie imprez takich jak: rodzinne pikniki sportowe, marsze, mini maratony, wyprawy pieszo-rowerowe itp. Zdaniem przedstawicieli strażaków istnieje konieczność promowania umiejętności udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej, w tym celu konieczne jest zakup odpowiedniego sprzętu, który będzie służył im zarówno do codziennych działań, jak też do celów edukacyjnych czyli pokazów podczas organizowanych imprez.

Pomimo znacznego rozwoju agroturystyki i turystyki wiejskiej ciągle brakuje miejsc noclegowych dla turystów w postaci tzw. mini hoteli o odpowiednim standardzie, mogące przyjąć większe grupy zorganizowane. Szansą na rozwój turystyki w tym regionie jest też wykorzystanie wód geotermalnych odkrytych w gminie Wiśniowa w latach 70.-80. ubiegłego wieku i do tej pory nie zagospodarowanych. Przy okazji agroturystyki podkreślono, że należy szczególnie rozwijać i promować produkcję ekologicznych produktów i wyrobów spożywczych takich jak chleb, miody, przetwory, wina itp.

Ważnym elementem jest również konieczność zachowania lokalnych tradycji w zakresie np. tradycyjnych tańców ludowych i obrzędów. Kluczem może być współpraca na linii: młodzież - seniorzy. W tym celu należy promować te działania wśród dorastającego pokolenia organizując m.in. wspólne warsztaty, spotkania, pokazy, biesiady. Jednocześnie wspólne działania mogłyby przyczynić się do poszerzenia oferty kulturalnej dla obu grup społecznej, która zdaniem mieszkańców jest niewystarczająca. Zarówno dla osób starszych, jak i dla młodzieży. Przy okazji kwestii dziedzictwa kulturalnego wskazano też na brak spójnej oferty kulinarnej. Brakuje lokali gastronomicznych serwujących szeroką gamę tradycyjnych potraw charakterystycznych dla tego regionu, a jeżeli gdzieś są poszczególne dania to ich promocja jest mało widoczna.

Opieką należy otoczyć również elementy tzw. małej architektury sakralnej czyli przydrożne zabytkowe krzyże, kapliczki oraz nagrobki na niektórych cmentarzach, które niszczą przez brak systematycznej opieki.

Mieszkańcy widzą też konieczność upowszechniania dostępności środków technicznych czyli komputera z Internetem, drukarki, skanera itd., w miejscach ogólnodostępnych takich jak np. biblioteki publiczne i świetlice wiejskie. Przy tej okazji dobrym rozwiązaniem jest organizacja okresowych szkoleń z obsługi komputera dla seniorów.

Stwierdzono również potrzebę wsparcia organizacji pozarządowych w ich działaniach, które polegałoby nie tylko na przyznawaniu środków na realizację poszczególnych projektów, ale również na wsparciu informacyjnych (szkolenia lub warsztaty z pisania wniosków).

W związku ze zmianami klimatycznymi i często występującymi na tym terenie klęskami żywiołowymi w postaci powodzi lub suszy, mieszkańcy i władze poszczególnych gmin widza potrzebę budowy zbiorników retencyjnych, które mogłyby łagodzić skutki tych zjawisk.

Zdaniem uczestników spotkań konsultacyjnych przedmiotem interwencji powinno się znaleźć rynek rolny. Region niegdyś bogaty w producentów produktów rolnych od wielu lat prawie nie istnieje, w związku z upadkiem okolicznych dużych zakładów przetwórczych, skupujących od rolników ich produkcję. W tym celu należy poszukać innych rozwiązań np. tworzenie inkubatorów przetwórstwa lub grup producentów rolnych.

Uczestnicy spotkań pomimo swoich wypowiedzi ustnych zostali poproszeni o wypełnienie „Ankiety najpilniejszych potrzeb”. Ankiety wypełniło 138 osób. Po ich analizie przez pracowników biura LGD można stwierdzić, że w zdecydowanej mierze pokrywają się one z wynikami konsultacji. Pozyskane dane zostały przeanalizowane pod kątem zgodności z założeniami PROW 2014-2020. Zdecydowana większość zgłaszanych tematów jest zbieżna z celami podejścia LEADER dlatego też zostają one przyjęte do realizacji w ramach LSR.

II.3. Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji

Wskutek zastosowanych metod partycypacyjnych, czyli pracy Grupy Inicjatywnej, spotkań konsultacyjnych z mieszkańcami oraz wypełnienia przez nich „Ankiety najpilniejszych potrzeb” pozyskano dane niezbędne do dalszej pracy nad LSR. W połączeniu z danymi statystycznymi koniecznymi do opracowania Diagnozy obszaru zostały poddane głębszej analizie i wykorzystane w dalszej części LSR czyli w Rozdziale IV - do Analizy SWOT.

Wnioski z przeprowadzonych konsultacji wyznaczają kierunki działań, które można podzielić na trzy główne kierunki interwencji: przedsiębiorczość (rozwój, tworzenie miejsc pracy), działania społeczne (wsparcie sektora NGO, realizacja wspólnych inicjatyw) oraz rozwój turystyki i rekreacji. Szczegóły wynikające z konsultacji po przeprowadzonej analizie SWOT zostały uwzględnione w Rozdziale V - Cele i wskaźniki.

II. 4. Podstawowe informacje o konsultacjach - daty i miejsca odbycia, ilość i charakterystyka uczestników

Do udziału w spotkaniach zaproszono mieszkańców poszczególnych gmin. Informacja o spotkaniach ukazała się na stronie internetowej LGD, stronie danej gminy, jej jednostkach organizacyjnych, wysłano również zaproszenia listowne i mailowe do aktywnego społeczeństwa poszczególnych gmin m.in.: mieszkańców, przedstawicieli organizacji pozarządowych, KGW, OSP, grup nieformalnych, sołtysów i członków rad sołectkich, radnych gminnych, przedsiębiorców, rolników, bezrobotnych. Podczas spotkań w sposób przystępny zaprezentowano założenia RLKS, skonsultowano mocne i słabe strony, szanse i zagrożenia. Uczestnicy konsultacji wypowiedzieli się również nt. potrzeb w swoich miejscowościach poprzez wypełnienie krótkiej ankiety.

Harmonogram spotkań i charakterystykę uczestników przedstawia poniższa tabela

Lp.	Nazwa gminy	Data i godzina spotkania	Miejsce spotkania	Łączna liczba osób	Liczba uczestników w rozbiciu na sektory
1.	Strzyżów	25.08.2015. godz. 10.00.	Sala konferencyjna w Galerii Miejskiej w Strzyżowie	40	gospodarczy - 5, społeczny - 24, publiczny - 2, mieszkańcy - 9.
2.	Frysztak	08.09.2015. godz. 10.00.	sala narad Urzędu Gminy	39	gospodarczy - 1, społeczny - 30, publiczny - 1, mieszkańcy - 7.
3.	Wiśniowa	07.09.2015. godz. 10.00.	sala widowiskowa w Ośrodku Kultury	41	gospodarczy - 8, społeczny - 24, publiczny - 1, mieszkańcy - 8.
4.	Korczyna	11.09.2015. godz. 10.00.	sala konferencyjna w GOK-u „Dwór Szeptyckich”	17	gospodarczy - 1, społeczny - 13, publiczny - 2, mieszkańcy - 1.
5.	Wojaszówka	03.09.2015. godz. 17.00.	sala narad Urzędu Gminy	26	gospodarczy - 0, społeczny - 20, publiczny - 1, mieszkańcy - 5.
6.	Krościenko Wyżne	15.09.2015. godz. 10.00.	sala narad Urzędu Gminy	16	gospodarczy - 0, społeczny - 10, publiczny - 1, mieszkańcy - 5.

W zorganizowanie spotkań informacyjno-szkoleniowych aktywnie zaangażowali się w lokalni liderzy z poszczególnych gmin należący do Grupy Inicjatywnej. Ich zadaniem było wsparcie informacyjne pracowników biura w swoich gminach (społecznościach) przy organizowaniu konsultacji społecznych oraz uświadomienie mieszkańców o istotnym znaczeniu konsultacji.

ROZDZIAŁ III - Diagnoza: opis obszaru i ludności

III.1. Uwarunkowania społeczno-gospodarcze

III.1.1. Charakterystyka demograficzna ludności i określenie grup defaworyzowanych

Na terenie województwa podkarpackiego liczba ludności na koniec 2013 roku wynosiła 2 129 294, z czego ludność wiejska to 1 250 997, co stanowiło prawie 60% (59,02%) ogółu mieszkańców województwa. Na obszarze objętym LSR zamieszkuje 65 519 osób. Na wsi mieszka 57 201 osób, co stanowi 86,31% ogółu ludności obszaru. Liczba mieszkańców obszaru objętego LSR stanowi 3,10% liczby mieszkańców województwa podkarpackiego. Na obszarze LGD jest tylko jedno miasto - Strzyżów - z liczbą mieszkańców 8967. Powiat krośnieński zamieszkuje 111 813 osób, z czego 88,02% stanowią mieszkańcy wsi. W powiecie strzyżowskim liczba ludności wynosi 62 095, a liczba ludności zamieszkującej teren wiejski stanowi 85,56% ogółu mieszkańców powiatu.

Średnia gęstość zaludnienia wynosiła 155,6 osób na km², i była wyższa niż średnia w województwie podkarpackim (119) i wyższa niż średnia w Polsce (123). Obszar charakteryzuje się zróżnicowaniem gęstości zaludnienia, gdzie gmina Krościenko Wyżne posiada aż 339 osób na km² oraz gmina Strzyżów 149 osób na km². Pozostałe gminy mieszczą się w średniej województwa podkarpackiego. Wśród mieszkańców obszaru objętego LSR liczba kobiet i mężczyzn jest niemal równa. Prawie 63% mieszkańców obszaru objętego LSR stanowią osoby w wieku produkcyjnym i są porównywalne z danymi dla województwa podkarpackiego. Analizując dane należy zwrócić uwagę na nieco wyższą niż w województwie podkarpackim grupę osób w wieku przedprodukcyjnym. Dane te wskazują, że liczna grupa dzieci i młodzieży może zostać objęta wsparciem. Poniższe dane wskazują na potencjał demograficzny obszaru - wysoki odsetek ludności w wieku produkcyjnym i przedprodukcyjnym. Dane dotyczące ekonomicznych grup wiekowych przedstawia poniższa tabela.

Dane dotyczące ekonomicznych grup wiekowych na koniec 2014 roku

Gmina	Przedprodukcyjna		Produkcyjna		Poprodukcyjna	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
Strzyżów	3740	17,9 %	13 313	63,9 %	3797	18,2 %
Frysztak	2103	20,0 %	6659	63,4 %	1742	16,6 %
Wiśniowa	1654	20,0 %	5194	62,8 %	1420	17,2 %
Korczyna	2202	19,8 %	6944	62,6 %	1955	17,6 %
Krościenko Wyżne	1178	21,2 %	3451	62,2 %	915	16,5%
Wojaszówka	1808	19,5 %	5777	62,4 %	1667	18,0%

Źródło: stat.gov.pl. Bank Danych Lokalnych

W 2014 r. na obszarze objętym LSR w 2 gminach przyrost naturalny był ujemny.

Dane w poszczególnych gminach pokazuje poniższa tabela.

Dane dotyczące ludności obszaru objętego LSR

Gmina	Urodzenia na 1000 ludności	Zgony na 1000 ludności	Przyrost naturalny
Strzyżów	8,0	9,34	-1,3
Frysztak	8,2	8,93	-0,8
Wiśniowa	10,1	9,86	0,2
Korczyna	11,7	7,77	4,0
Krościenko Wyżne	8,8	6,13	2,7
Wojaszówka	10,1	9,23	0,9

Źródło: stat.gov.pl. Bank Danych Lokalnych

Zwiększa się też ogólna liczba mieszkańców obszaru. Wg stanu na 31.12.2006 było ich 65 387, natomiast dane na dzień 31.12.2013 wykazują 65 519, czyli minimalną, ale tendencję wzrostową.

Poziom wykształcenia mieszkańców Podkarpacia nie odbiega od stanu przeciętnego w Polsce. Dane poszczególnych stopni wykształcenia są porównywalne w powiecie krośnieńskim i strzyżowskim. Znacząca różnica procentowa występuje tylko w zakresie wykształcenia średniego ogólnokształcącego - w powiecie krośnieńskim 22,8% ludności posiada średnią szkołę ogólnokształcącą, gdy w powiecie strzyżowskim jest to 8,2% a w skali województwa 9,5%. Poziom wykształcenia mieszkańców obszaru LSR pokazuje jakość kapitału ludzkiego, który w sposób znaczący będzie miał wpływ na rozwój obszarów wiejskich.

Dane dotyczące wykształcenia, stan na 31.12.2014

Wykształcenie	Powiat krośnieński	Powiat strzyżowski	woj. Podkarpackie
---------------	--------------------	--------------------	-------------------

Podstawowe, gimnazjalne	22,2%	24,2%	23,2%
Zasadnicze zawodowe	21,2%	21,6%	25,8%
Średnie ogólnokształcące	22,8%	8,2%	9,5%
Policealne	2,7%	2,1%	23,5%
Wyższe	10,6%	8,8%	18,0%

Źródło: stat.gov.pl. Bank Danych Lokalnych

W wyniku prowadzonych badań ankietowych oraz konsultacji społecznych określono grupę mieszkańców obszaru objętego LSR, która jest szczególnie narażona na wykluczenie społeczne przez co wymaga pilnej interwencji. Grupą tą są wszystkie osoby bezrobotne bez względu na wiek, płeć, miejsce zamieszkania.

Powiększą grupę można podzielić na kilka podgrup, które ze względu na wiek osób, mają nieco inne uwarunkowania, specyfikę i problemy. Grupy te to:

Młodzież bezrobotna w wieku 18 - 25 lat stanowi grupę szczególnie narażoną na wykluczenie społeczne ze względu na brak pracy. Jest to grupa rozpoczynająca karierę zawodową. Wkracza na rynek pracy z określonymi potrzebami i marzeniami. Jest to grupa niejednorodna, z jednej strony posiadająca wiedzę zdobytą w szkole średniej lub wyższej, mająca zapał do pracy, z drugiej - nie posiadająca doświadczenia wymaganego przez pracodawców. Według nich młodzi ludzie nie posiadają doświadczenia pracy z klientem, umiejętności rozwiązywania problemów, myślenia strategicznego, mają deficyt kompetencji interpersonalnych, brak umiejętności pracy w zespole, praktycznego doświadczenia zawodowego oraz umiejętności podejmowania dodatkowych zadań i kreatywności. Problemem dla obszaru jest ciągle mała liczba podmiotów gospodarczych w tych dziedzinach gospodarki, które charakteryzują się wysokim stopniem nasycenia nowoczesną myślą techniczną i innowacją zarówno w sposobie produkcji, jak i świadczonych usług. Ma to bezpośredni wpływ na poziom emigracji z naszego regionu wysokokwalifikowanych kadr. Chodzi tutaj głównie o osoby młode często z wyższym wykształceniem o wysokim stopniu mobilności zawodowej i przestrzennej, posiadające ponadto znaczne zdolności przystosowania się do nowych, trudnych warunków bytowania za granicą kraju.

Osoby bezrobotne powyżej 25 a przed 50 rokiem życia – stanowią liczną i specyficzną grupę osób pozostających bez pracy. Są to osoby, które często mają wykształcenie i doświadczenie na rynku pracy jednak z różnych powodów nie mogą znaleźć zatrudnienia na obszarze objętym LSR, co destrukcyjnie wpływa na ich życie. Osoby te najczęściej posiadają rodziny (często z dziećmi w wieku szkolnym), co ogranicza ich mobilność (zdolność do zmiany miejsca zamieszkania w celu poszukiwania pracy) i elastyczność (czas pracy, dyspozycyjność) ograniczając tym samym ich zdolność do znalezienia pracy. Osoby te często obciążone są kredytami i innymi zobowiązaniami finansowymi, co w przypadku dłuższego pozostawania bez pracy powoduje ogromne problemy finansowe, które często przeradzają się w biedę i ubóstwo oraz inne problemy rodzinne. Ponadto, osoby w tym przedziale wiekowym nie mają możliwość (brak czasu, środków) lub chęci, aby zmienić lub poszerzyć swoje wykształcenie, umiejętności co ogranicza im szanse na znalezienie zatrudnienia. W grupie tej znajduje się również liczna grupa osób, które powróciły z za granicy i do tej pory nie pracowały zgodnie ze swoim wykształceniem, stąd mają duży problem ze znalezieniem pracy w wyuczonym zawodzie na obszarze objętym LSR.

Osoby bezrobotne powyżej 50 roku życia - na terenie obszaru objętego LSR stanowią liczną grupę, która narażona jest na wykluczenie zawodowe i społeczne. Pozostają one w wieku niemobilnym na rynku pracy. Osoby te mają problemy z powrotem na rynek pracy częstym powodem czego jest dezaktualizacja ich kwalifikacji zawodowych, bądź niechęć lub brak możliwości niedostosowania się do nowych technologii, technik komunikacji. Osoby te również mniej aktywnie poszukują pracy z uwagi na fakt, że część z nich oczekuje na przyznanie świadczeń przedemerytalnych lub nabycie praw emerytalnych lub rentowych. Pracodawcy niejednokrotnie kierując się stereotypami nie są zainteresowani zatrudnianiem pracownika po 50 roku życia. Z drugiej strony badani potwierdzają, że z wiekiem pracownika rośnie przywiązanie do firmy, lojalność. Atutem pracowników 50+ jest posiadanie doświadczenia nie tylko zawodowego, ale i życiowego, większa dyspozycyjność, poczucie odpowiedzialności za powierzone zadania, mniejsze obciążenie obowiązkami rodzinnymi.

Reasumując w wyniku konsultacji społecznych, informacji pozyskanych od lokalnych liderów oraz danych statystycznych, do realizacji LSR zaproponowano uwzględnić w grupie osób defaworyzowanych osoby bezrobotne, jako grupę, która ze względu na swoją specyfikę najpilniej potrzebuje interwencji.

III.1.2. Charakterystyka gospodarki

Liczba podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym w województwie podkarpackim w 2013 roku wynosiła 1178. Liczbę podmiotów gospodarczych w poszczególnych gminach obszaru objętego LSR pokazuje poniższa tabela.

Liczba podmiotów gospodarczych - stan na 31.12.2014

Nazwa gminy	Liczba podmiotów gospodarczych
Strzyżów	1423
Frysztak	661
Wiśniowa	426
Korczyna	808
Krościenko Wyżne	494
Wojaszówka	591
razem	4403

Źródło: stat.gov.pl. Bank Danych Lokalnych

Podane liczby w tabeli *Rodzaje działalności s.17* pokazują, że dominującymi branżami są: handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych i motocykli oraz branża remontowo-budowlana. Sekcja ta obejmuje przede wszystkim sklepy i zakłady usługowe zatrudniające do 9 osób. Kolejną branżą najczęściej występującą na obszarze jest przetwórstwo przemysłowe, budownictwo i transport. Pomimo, że obszar ma charakter rolniczy, to nie wpływa na rozwój przedsiębiorstw z sekcji rolnictwo i leśnictwo. Wysokie walory przyrodnicze, nieskażone środowisko naturalne są szansą dla rozwoju sektora usług turystycznych, w tym działalności agroturystycznej.

Ponadto na obszarze objętym LSR zaznacza się dość wyraźnie sektor usług związanych z nowoczesnymi technologiami informatycznymi i internetowymi. Obserwowane jest wyraźne ożywienie w tym sektorze. W ramach wdrażania LSR na lata 2009-2015 już powstały nowe miejsca pracy wśród firm prowadzących działalność w tym zakresie. Należy wspomnieć o firmie *Strzyżowski.Net Janusz Gomółka*, która wdrożyła innowacyjne usługi hostingowe. Inną firmą z tej branży jest *OFFICE LINE Małgorzata Żurowska-Irzyk*, w której nastąpiła rozbudowa i poszerzenie oferty firmy o usługi w zakresie tworzenia stron www, sklepów i oprogramowania internetowego, usług hostingu, pozycjonowania i marketingu sieciowego. Kolejną firmą, która poszerzyła swoją ofertę w oparciu o nowoczesne innowacyjne technologie jest firma *TRITON - Usługi Reklamowe Marcin Bosek*. Poprzez zakup nowoczesnego parku maszynowego poszerzono ofertę usług oraz stworzono nowe miejsca pracy.

Ogólnie usługi informatyczne są dynamicznie rozwijającą się branżą, która z powodzeniem może być prowadzona na obszarze Lokalnej Strategii Rozwoju. Dobre praktyki, jak również opinie mieszkańców podczas konsultacji społecznych, w tym zakresie wskazują, że jest zapotrzebowanie na tego typu usługi i mogą być wykonywane „wszędzie” i docierać do bardzo dużej liczby odbiorców na całym świecie.

Charakteryzując gospodarkę obszaru objętego LSR warto zwrócić uwagę, że niekiedy niesprzyjające warunki, jakimi są niewątpliwie obszary chronionego krajobrazu, mogą zostać wykorzystane do stworzenia innowacyjnego przedsięwzięcia. Przykładem jest firma *Browar Rzemieślniczy Z&Z* w Wojkówce, wykorzystujący naturalne walory krajobrazu i środowiska do produkcji piwa w oparciu o dawne receptury z Polski i Europy. Firma zlokalizowana jest w obszarze chronionym Natura 2000. Do produkcji piwa używana jest nieskażona woda z własnego ujęcia. Dzięki przedsięwzięciu powstały nowe miejsca pracy, i obecnie firma zatrudnia powyżej 9 osób. Ponadto szanse rozwoju obszaru objętego LSR należy upatrywać w rozwoju mikroprzedsiębiorczości, w tym obsługującej ruch turystyczny, produkcji i przetwórstwa żywności ekologicznej i tradycyjnej oraz jej sprzedaży.

Rodzaje działalności gospodarczej na obszarze objętym LSR - dane na 31.12.2014 r.

<i>Branża (wg CEIDG)</i>	<i>Ilość podmiotów</i>	<i>Udział w %</i>
Rolnictwo, leśnictwo	76	1,72%
Górnictwo i wydobywanie	1	0,02%
Przetwórstwo przemysłowe	575	13,05%
Wytwarzanie i zaopatrywanie w en. Elektryczną i gaz	3	0,06%
Gospodarowanie ściekami	23	0,52%
Budownictwo	727	16,50%
Handel, naprawa pojazdów	1117	25,40%
Transport	295	6,70%
Działalność związana z zakwaterowaniem	84	1,90%
Informacja i komunikacja	75	1,70%
Finanse i ubezpieczenia	94	2,13%
Rynek nieruchomości	38	0,90%
Działalność profesjonalna	263	6,00%
Usługi administrowania i działalność wspierająca	79	1,79%
Administracja publiczna i obrona narodowa	85	1,90%
Edukacja	173	3,90%
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	281	6,40%
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	105	2,40%
Pozostała działalność usługowa i gospodarstwa domowe	309	7,01%
razem	4403	100%

Źródło: stat.gov.pl. Bank Danych Lokalnych

III.1.3. Rynek pracy

Według danych GUS stopa bezrobocia w województwie podkarpackim na 31 grudnia 2014 r. wynosiła 14,8%, a w Polsce 13,4%. Natomiast w powiecie strzyżowskim stopa bezrobocia w tym samym czasie wynosiła 21,9 %, a w krośnieńskim 16,3%. Duży procent osób bezrobotnych w powiecie strzyżowskim wynika m.in. z braku tworzenia nowych miejsc pracy, terenów inwestycyjnych, niewystarczającej infrastruktury przyciągającej potencjalnych inwestorów.

Tymczasem wskaźnik udziału osób bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w województwie podkarpackim na 31.12.2014 r. wynosił 10,2%. Wskaźnik ten w poszczególnych gminach jest przedstawiony w tabeli poniżej. Ogólny wskaźnik dla obszaru LGD wynosi **12,34%** i jest wyższym niż w województwie.

Udział osób bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym na 31.12.2014.

<i>Nazwa gminy</i>	<i>Liczba osób bezrobotnych</i>	<i>Udział osób bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym</i>
Strzyżów	1830	13,7 %
Fryszak	1099	16,5 %
Wiśniowa	842	16,2 %
Korczyna	582	8,4 %
Wojaszówka	483	8,4 %
Krościenko Wyżne	268	7,8 %
Ogółem	5104	

Źródło: stat.gov.pl. Bank Danych Lokalnych

Na podstawie danych uzyskanych z gmin liczba osób bezrobotnych na koniec 2014 roku wynosiła 4994 osoby. Największą grupę osób bezrobotnych stanowią ludzie młodzi w wieku 25 - 34 lata oraz osoby w wieku 35 - 44 lata. Są to osoby w wieku mobilnym. Osoby w wieku 45 - 54 lata stanowią trzecią liczną grupę bezrobotnych. Ci bezrobotni określani są na rynku pracy jako osoby w wieku niemobilnym. Najmniej osób bezrobotnych jest w grupie powyżej 60 roku życia. Spowodowane to może być faktem, że osoby w wieku 60 lat i więcej korzystają z różnych mechanizmów ochrony, typu świadczenia przedemerytalne, czy ze względu na pogarszający się stan zdrowia przechodzą na renty lub inne świadczenia.

Osoby bezrobotne według wieku - stan na 31.12.2014. obszaru objętego LSR

<i>Osoby bezrobotne według wieku</i>	<i>Liczba osób</i>
18 - 24 lata	864
25 - 34	1512
35 - 44	1190
45 - 54	916
55 - 59	391
60+	121
Ogółem	4994

Źródło: Ankieta podstawowych danych

Wśród bezrobotnych największą grupę stanowią osoby, które pozostają bez pracy powyżej roku oraz osoby nie posiadające kwalifikacji zawodowych. Trzecią pod względem liczebności grupę stanowi młodzież w wieku 18 - 24 lata. Jest to szczególnie niepokojące, bowiem powoduje zjawisko migracji zarobkowej. Sprzyja to również wzrostem zachowań określanych mianem patologicznych - alkoholizm, narkomania i inne uzależnienia.

III.1.4. Charakterystyka sektora społecznego

Obszar objęty LSR wyróżnia się dużą aktywnością społeczną mieszkańców. Wyraża się ona poprzez udział w życiu społeczności lokalnych, działalności stowarzyszeń i grup nieformalnych. Sektor ten tworzy 85 zarejestrowanych organizacji pozarządowych. Listę uzupełniają 64 Ochotnicze Straże Pożarne i 56 Kół Gospodyń Wiejskich. Wprawdzie zdecydowana większość KGW w świetle przepisów nie jest NGO, jednakże w sposób aktywny uczestniczy w życiu społeczności lokalnych. Podobnie sytuacja przedstawia się z OSP, które w większości aktywnie kreują swoje środowiska. Pomimo stosunkowo dużej liczby NGO poziom ich aktywności jest dość zróżnicowany - od wysokiego do niskiego, bądź do działań wyłącznie okazjonalnych.

W okresie wdrażania LSR w latach 2009-2015 organizacje pozarządowe w sposób aktywny włączyły się i podejmowały wiele przedsięwzięć z zakresu kultywowania dziedzictwa kulturowego, kulinarnego, dawnych tradycji i obyczajów. Świadczy o tym też ilość złożonych wniosków (25). Podmioty sektora społecznego uczestniczyły również aktywnie w działaniach LGD współpracując przy promocji działań Stowarzyszenia. Istnieją także aktywnie działające grupy nieformalne, które w sposób znaczący wpływają na rozwój swoich „małych ojczyzn”. Są to osoby skupiające wokół siebie ludzi zaangażowanych w działalność na rzecz swojego lokalnego środowiska. Grupy nieformalne podejmują wiele inicjatyw, w tym: w zakresie wolontariatu, promocji zdrowia, profilaktyki, upowszechniania czytelnictwa, kultywowania tradycji i patriotyzmu.

Komponenty kapitału społecznego: zaufanie, współdziałanie, troska o dobro wspólne stanowią podstawę skutecznego i sprawnego społeczeństwa obywatelskiego. Organizacje pozarządowe pełnią istotne funkcje, wypełniają przestrzeń pomiędzy państwem a obywatelem, rozwiązują problemy społeczne, przyczyniają się do wzrostu aktywizacji społeczności lokalnych. Kapitał społeczny może być czynnikiem warunkującym rozwój obszaru LSR, w tym także czynnikiem rozwoju gospodarczego.

III.1.5. Problemy społeczne

Na obszarze objętym LSR samorządy gminne udzielają pomocy osobom, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej. Najczęściej Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej przyznawały zasiłki celowe, którymi objętych było 1457 rodzin (dane na 31.12.2014 r.) Pomoc dotyczyła częściowego pokrycia kosztów związanych z zakupem opału, leków, przyborów szkolnych, odzieży, żywności, opłaty mieszkaniowe, jak też pomocy w zakresie przygotowania posiłków, dożywiania dzieci w szkołach. GOPS-y prowadziły także pracę socjalną z osobami i rodzinami, w celu przezwyciężenia trudności.

Zestawienie wydatków gmin na pomoc społeczną

<i>Nazwa gminy</i>	<i>Wydatki budżetu gminy na pomoc społeczną w złotych</i>			
	<i>2010 r.</i>	<i>2012 r.</i>	<i>2013 r.</i>	<i>2014 r.</i>
Strzyżów	13 376 216	12 341 537	12 363 786	12 294 259
Frysztak	6 368 268	5 643 266	5 043 685	5 032 649
Wiśniowa	5 384 903	5 066 729	5 126 244	5 542 555
Korczyna	5 449 187	5 452 528	5 550 235	5 548 169
Wojaszówka	3 657 421	3 598 722	3 672 700	3 675 097
Krościenko Wyżne	2 638 049	2 566 319	2 712 038	2 723 131

Źródło: stat.gov.pl. Bank Danych Lokalnych

Główne problemy społeczne występujące na obszarze LGD zdefiniowano na podstawie badań ankietowych w poszczególnych gminach obszaru oraz na podstawie danych statystycznych i opisowych pochodzących z Gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej. Wszystkie gminy jako jedne z pierwszych problemów wymieniły bezrobocie i ubóstwo często występujące, jako konsekwencja pozostawania bez pracy. Wśród wymienianych problemów znalazły się: niepełnosprawność, długotrwała choroba, bezradność w sprawach opiekuńczo-

wychowawczych oraz prowadzenia gospodarstwa domowego, alkoholizm. Ponadto zaznaczono również coraz częściej pojawiający się problem emigracji zarobkowej, w konsekwencji zjawisko tzw. „euro sieroctwa”. Problemy te wpływają na wykluczenie społeczne, które definiowane jest, jako brak lub ograniczenie możliwości uczestnictwa w życiu społecznym i polega na nie podejmowaniu zwyczajowej i społecznie akceptowanej drogi życiowej lub wypadanie z niej.

Główne obszary problemowe, jakie wytypowano to:

1. Bezrobocie,
  - szczególnie wśród ludzi młodych,
  - osób w wieku niemobilnym - po 50 roku życia,
  - wśród osób nie posiadających kwalifikacji zawodowych,
  - wśród kobiet samotnie wychowujących dzieci,
  - wśród osób niepełnosprawnych.
2. Ubóstwo i niskie dochody. Systematyczny wzrost liczby rodzin żyjących w ubóstwie, powodujący zwiększanie się zapotrzebowania na świadczenia z pomocy społecznej.
3. Niepełnosprawność i długotrwała choroba
4. Rodziny dotknięte różnorodnymi problemami:
  - nadużywanie alkoholu,
  - niezaradność życiowa,
  - niewydolność opiekuńczo-wychowawcza
  - emigracja zarobkowa - euro sieroctwo.
5. Niedostateczna infrastruktura pomocowa typu poradnictwo dla osób z problemami, świetlice i kluby, dodatkowe zajęcia.

Na obszarze objętym LSR wydatki samorządów powiatowych i gminnych przeznaczane na pomoc społeczną należą do wysokich. Poniższa tabela przedstawia, jak kształtowały się wydatki na pomoc społeczną w poszczególnych gminach obszaru LGD w ostatnich latach. Tabela obok obrazuje zakres pomocy udzielanej rodzinom w 2014 roku.

<i>Rodzaj udzielonej pomocy</i>	<i>Liczba osób</i>
Zasiłki stałe	252
Zasiłki okresowe	1003
Posiłki	1301
Usługi opiekuńcze	114
Zasiłki celowe	1457
Pomoc w zakresie dożywiania	158
Odpłatność za pobyt w DPS	20
Praca socjalna	172

Źródło: Ankieta podstawowych danych

Gdyby dokonać hierarchizacji wyłonionych problemów społecznych obszaru to niewątpliwie największym i najtrudniejszym do rozwiązania problemem jest bezrobocie, które powoduje drastyczne zmiany w sytuacji życiowej wielu osób i rodzin. Odnosząc się do zdiagnozowanych problemów można w sposób najwłaściwszy dobrać metody działania, aby ich spełnienie nie rodziło problemów bądź je minimalizowało. Taka sytuacja jest docelowa w życiu społecznym i stanowi zasadniczy kierunek pomocy.

III.1.6. Wewnętrzna spójność obszaru LGD

Wszystkie gminy należące do LGD wykazują podobieństwo pod wieloma względami, co tworzy z nich spójny obszar. Jednym z czynników jest bardzo podobna struktura gospodarki obejmująca niemal identyczne branże działania i kierunki ich rozwoju, czyli wspomniane już budownictwo, handel i naprawa pojazdów, usługi doradcze, konsultingowe, transportowe, edukacja, jak też przetwórstwo. Widoczna jest również wymiana doświadczenia przy realizacji różnych projektów. Teren jest też spójny pod względem kulturowym. Mieszkańcy poszczególnych gmin chętnie odwiedzają imprezy kulturalno-promocyjne odbywające się u swoich sąsiadów, jak również biorą aktywny udział przy ich organizacji.

III.2. Uwarunkowania przestrzenne, kulturowe i turystyczne

III.2.1. Opis zagospodarowania przestrzennego

Obszar objęty LSR obejmuje północno-wschodnią część Kotliny Krośnieńskiej oraz południową część Pogórza Dynowskiego. Jest to obszar o szczególnych walorach przyrodniczych, o dużej powierzchni prawnie chronionej. Znaczny jego fragment znajduje się w granicach Czarnorzecko-Strzyżowskiego Parku Krajobrazowego oraz w dorzeczu Wisłoka, jednej z głównych rzek Podkarpacia. To wyjątkowe położenie wskazuje także na spójność terytorialną, przyrodniczą i krajobrazową obszaru objętego LSR. Obszar objęty LSR posiada bogate zasoby przyrodnicze, kulturowe i historyczne, które w sposób znaczący świadczą o jego atrakcyjności i potencjale rozwojowym.

Na obszarze objętym LSR jest 61 miejscowości, w tym miasto Strzyżów. Miejscowości obszaru posiadają zróżnicowaną zabudowę, układ komunikacyjny oraz infrastrukturę techniczną. Na obszarze istnieją plany odnowy poszczególnych wsi, a plany zagospodarowania przestrzennego są częściowe, a ich opracowywanie odbywa się etapowo. W dwóch gminach obszar chroniony zajmuje powierzchnię od 80-100%, w dwóch kolejnych - obszar od 40-80%. Stąd region posiada dobrze zachowane środowisko przyrodnicze. Obszar charakteryzuje się urozmaiconą

rzeźbą terenu. Krajobraz pagórkowaty, podgórski dominuje w gminach Frysztak, Korczyna, łagodniejszy w dolinach Wisłoka nazywany Kotliną lub Niecką Strzyżowską (Strzyżów, Wiśniowa).

Kształtowanie struktury przestrzennej wielu wsi jest skierowane przede wszystkim na utrzymanie, poprawę i kształtowanie ładu przestrzennego szczególnie w historycznych centrach wsi, ochronę i eksponowanie tych elementów zagospodarowania przestrzennego, które służą zachowaniu dziedzictwa kulturowego i świadczą o tożsamości i lokalnej odrębności.

Infrastruktura komunikacyjna jest w miarę wystarczająca, jednak ze względu na duży ruch tranzytowy wymaga ciągłej interwencji. Widoczne również są braki w miejscowościach będących atrakcyjnymi pod względem zamieszkania przez osoby spoza LGD (mieszkania sezonowe). Tam również brakuje szybkiego rozwoju infrastruktury - głównie dróg lokalnych i wewnętrznych. Widoczna jest również potrzeba rozbudowy infrastruktury telekomunikacyjnej w zakresie szybkich łączy internetowych. Rozwój tej dziedziny umożliwi również rozwój przedsiębiorczości na obszarze LGD.

III.2.2. Opis dziedzictwa kulturowego Uwarunkowania historyczne

Rozwój osadnictwa nad Wisłokiem przypada na połowę XIV wieku. Wtedy doszło do lokacji 20 wsi na prawie niemieckim w ziemi sanockiej i przemyskiej. Do lat 30 XX wieku Wisłok był rzeką spławną. Pływały po niej szkuty z drewnem do Strzyżowa, a także okoliczna szlachta spławiała uprawiane przez siebie zboża. W ten sposób skutkami przez Wisłok, San i Wisłę płynęły aż do Gdańska.

Obszar objęty LSR posiada długą i bogatą historię osadnictwa. Plemiona myśliwskie penetrowały te ziemie już kilkanaście wieków przed narodzeniem Chrystusa, świadczą o tym znaleziska narzędzi kamiennych. Historia osadnictwa wiąże się z okresem późnego paleolitu, natomiast wyraźniejsze ślady kultury pochodzą z neolitu. Decydujący wpływ na rozwój osadnictwa i kultury odegrały dwie fale kolonizacyjne: z północy postępowała kolonizacja przez Małopolan, z południa kolonizacja wołoska.

Szczególny rozwój osadnictwa przypadł na okres panowania Kazimierza Wielkiego. Przez obszar objęty LSR wiodły szlaki komunikacyjne i handlowe (tzw. szlak bursztynowy w okresie Cesarstwa Rzymskiego, a w późniejszych czasach szlak winny). Na przestrzeni wieków tereny te doznały wielu klęsk wojennych przez najazdy tatarskie, szwedzkie, węgierskie, które pozostawiały spustoszenie, głód i epidemie.

Zabytki sakralne

Do najcenniejszych zabytków architektury sakralnej (które są zarazem najstarsze) znajdujących się na obszarze objętym LSR są świątynie należące do architektury drewnianej. Wśród nich kościoły znajdujące się we Frysztaku (z 1927 roku), Lubli (XV w), jak również w Gogołowie, wzniesiony w 1672 roku.

Dziedzictwo kulturowe jest wzbogacone spuścizną sakralną po tzw. Zamieszkańcach, którzy z przyczyn politycznych zmuszeni byli opuścić teren gminy Wojaszówka, w postaci kilku cerkwi. Świątynia grekokatolicka pw. św. Paraskiewy w Rzepniku (rok budowy 1581) to cerkiew w całości murowana z jedną baniastą kopułą. Drewniana łemkowska cerkiew grekokatolicka pw. Opieki Matki Bożej w Bonarówce została wzniesiona w 1841 roku. Kolejne świątynie grekokatolickie znajdują się w miejscowościach: Oparówka, Czarnorzeki oraz Węglówka.

Na szczególną uwagę zasługują: piętnastowieczny Zespół Kościoła Parafialnego pod wezwaniem Niepokalanego Poczęcia NMP i Bożego Ciała w Strzyżowie wraz z otoczeniem oraz Kościół parafialny pw. Narodzenia NMP i św. Andrzeja Apostoła w Łączkach Jagiellońskich (XVIII wiek).

Obszar objęty LSR obfituje również w perełki architektury sakralnej z XIX wieku. Warto tu wymienić takie kościoły jak: Kościół parafialny pod wezwaniem Świętego Stanisława biskupa w Dobrzechowie wzniesiony w latach 1888 - 1893, Neogotycki kościół parafialny pw. św. Jana Kantego w Ustrobnej, którego budowa trwała przez 17 lat a poświęcenie odbyło się w 1877 r. i dokonał go ks. Ignacy Łobos, kanonik Kapituły Katedralnej w Przemyślu, późniejszy Biskup Tarnowski;

Warto tu dodać olbrzymi kult przydrożnych kapliczek, które są czczone i pielęgnowane przez miejscową ludność. Wśród nich są interesujące zabytkowe okazy.

Kościół w Łączkach Jagiellońskich

Zabytki historyczne

Na terenie obszaru objętego LSR można spotkać wiele zabytkowych obiektów. Zachowane układy urbanistyczne centrów wsi i miast z kamienicami mieszczańskimi. Zabytkowe pałace, dwory, mini-skanseny, zamki i ich ruiny. Pojedyncze obiekty małej architektury, takie jak zabytkowe młyny, wiatraki, pomniki historyczne, na stałe wpisały się w krajobraz wielu wsi.

Ruiny zamku *Kamieniec* wraz z otoczeniem to wizytówka zabytków historycznych tego terenu. Gotycka budowla została wzniesiona na skale, na wysokości 452 m n.p.m. Pierwszy zapis o zamku pochodzi z roku 1348. Z czasów Kazimierza Wielkiego był to typowy graniczny zamek obronny. Obecnie ta część, z której pozostał ostrołukowy portal i wschodnia ściana z wnęką, nosi nazwę „wysoki” lub „odrzykoński”. Jego zadaniem była obrona traktu handlowego z Polski na Węgry przez Przełęcz Dukielską.

Ruiny Zamku Kamieniec

Pod koniec XIV wieku Władysław Jagiełło nadał go rodowi Kamienieckich, którzy zamek rozbudowali i uczynili swą główną siedzibą. W pierwszej połowie XV wieku dobudowano do Zamku Górnego przedzamecz zachodnie, które przekształciło się z czasem w tzw. Zamek Odrzykoński. Zaś w 1512 roku dobudowano część tzw. Zamku Dolnego, zwanego też Korczyńskim. Później zamek zmieniał właścicieli a w wyniku działań majątkowych często mieścił dwie siedziby rodowe - nieraz ze sobą skłócone. Zamkowe spory zainspirowały Aleksandra Fredrę do napisania słynnej „Zemsty”.

Zamek do dzisiejszego dnia jest podzielony administracyjnie między dwóch właścicieli: jedna połowa należy do gminy Korczyn, druga do Odrzykonii (gmina Wojaszówka).

Prawdziwą perełką wśród zabytków jest zespół dworsko-parkowy w Komborni na który składa się: dwór, kaplica dworska, spichlerz dworski, oficyna folwarczna, stajnia dworska i park krajobrazowy. Obiekt to ziemiańska siedziba z XVI w. Czasy największej świetności tej rezydencji związane są z objęciem jej 1795 r. przez Adama Urbańskiego, który uczynił ją siedzibą swojego rodu. Obecnie zespół jest po gruntownej przebudowie i zaadaptowany pod hotel i SPA.

Dwór, oficyna dworska i park z aleją dojazdową i zabytkową kaplicą w Krościenku pochodzą z 1651 r. Wiśniowa związana jest mocno z rodem Mycielskich, którzy w 1868 roku weszli w posiadanie miejscowości oraz murowanego dworu, zbudowanego przez Bonerów w II poł. XVI wieku i znacznie przyczynili się do jej rozwoju kulturalnego i rolniczego. Neogotycki dwór w Bratkówce wybudowali Starowieyscy ok. poł. XIX wieku kiedy to, niegdyś należąca do latyfundiów Kamienieckich wieś, stała się ich własnością.

W obiekty zabytkowe obfituje również gmina Strzyżów. Należy wśród nich wyróżnić kilka. Zespół dworsko-pałacowy Pałac Wołkowickich-Konopków w Strzyżowie to neogotycki pałac z piętnastu lat wybudowany został pod koniec XIX w., zastąpił wcześniejszą budowlę - dwór z osiemnastego stulecia który należał do Skrzyńskich, z której zachowały się jedynie piwnice. Zespół parkowo-pałacowy Bylickich w Żyznowie usytuowany jest w obrębie pozostałości okazałego parku krajobrazowego, istniejącego już w poł. XIX w. istniejącego w miejscu wcześniejszych ogrodów. W parku występują stare drzewa i aleje. Pałac wybudowany został w I połowie XIX w. Przebudowany częściowo został pod koniec XIX i na początku XX wieku zatracił wówczas wiele pierwotnych, klasycystycznych cech.

Dawna Synagoga obecnie Biblioteka Publiczna Gminy i Miasta im. Juliana Przybosia w Strzyżowie wzniesiona została w końcu XVIII w. Jest to bardzo ważny zabytek kultury żydowskiej na Podkarpaciu ze względu na białe i polichromię.

Muzea i Izby muzealne

Największą placówką muzealną jest Muzeum Samorządowe Ziemi Strzyżowskiej, którego początki sięgają 1959 r., kiedy to Zygmunt Leśniak (dzisiejszy patron), nauczyciel strzyżowskiego Gimnazjum i Liceum Ogólnokształcącego, rozpoczął gromadzenie zbiorów, przekazywanych przez uczniów i ich rodziny. W obecnym kształcie Muzeum funkcjonuje od 2011 roku w budynku kamienicy mieszczącej z drugiej połowy XIX w. w Strzyżowie. Zbiory stanowią kilka tysięcy eksponatów o wysokiej wartości muzealnej z następujących dziedzin: paleontologia, archeologia, historia, archiwalia, kultura materialna, militaria, sztuka oraz etnografia. Muzeum podlegają trzy filie. Obejmują one tunel schronowy dla pociągu sztabowego z czasów II wojny światowej, Galerię Miejską oraz wystawę poświęconą mieszkańcom Strzyżowa pochodzenia żydowskiego, zaaranżowaną w budynku byłej synagogi (obecnie biblioteki).

Pod opieką KGW z Krościenka Wyżnego znajduje się Izba Muzealna, gdzie wyeksponowano wiele pozostałości z dawnej kultury m.in.: odzież, meble, narzędzia rolnicze. Zobaczyć eksponaty związane z dawnymi zawodami, pamiątki wojskowe, sakralne, kolekcje starych przedmiotów codziennego użytku. Izba jest częścią Transgranicznego Szlaku Rowerowego „Beskidzkie Muzea”, który łączy ok. 20 placówek muzealnych w

miejsowościach przy granicy polsko-słowackiej. Muzeum Wsi Odrzykoń gromadzi w sobie pamiątki związane z przeszłością Odrzykonii i zamku *Kamieniec*.

Podobna izba pamięci funkcjonują również w Szufnarowej. W Gogołowie natomiast możemy zobaczyć prywatne muzeum prowadzone przez Miłośników Tradycji i Ludowej Muzyki w Gogołowie, natomiast w Wysokiej Strzyżowskiej funkcjonuje galeria antyków i skansen Folwark „Golcówka”.

Członkowie organizacji Ziemia Frysztacka Stowarzyszenie Promocji Rozwoju stworzyli projekt o nazwie Ekomuzeum Góry Wolności, który stanowi sieć rozproszonych w terenie obiektów, tworzących żywą kolekcję obrazującą wartości przyrodnicze i kulturowe regionu oraz dorobek jego mieszkańców. Wyjątkowy charakter regionu jest prezentowany jako wypadkowa warunków naturalnych i działalności ludzi, historycznej i obecnej.

Ekomuzeum to również nowatorski sposób zwiedzania. Członkowie, partnerzy ekomuzeum po licznych spotkaniach przyjęli nową formę zwiedzania - *questing* - wierszowane wskazówki dojazdu do kolejnego punktu, atrakcji turystycznej. To wspaniała rodzinna zabawa stająca się coraz bardziej popularna na obszarze LGD.

Obiekty pomilitarne i pomniki wojenne

Perłą ziemi strzyżowskiej wymienianą przez krajoznawców, jako *Gefechtsstand „Anlage Sud”*, jest zespół fortyfikacji poniemieckich z czasów II wojny światowej w Strzyżowie i Stępinie. Tunel ma 465 m. długości, wewnątrz znajduje się kilkudziesięciometrowa bocznicza. Wlot i wylot tunelu zamknięty zaporami, w których zamontowano dwuczęściowe drzwi żelazne z wywietrznikami i obudowane wejściami strażniczymi, jedynymi w Polsce zachowanymi do dzisiaj.

W 1969 r. w Żarnowej obok mostu kolejowego na Wisłoku wzniesiono pomnik betonowy postument z armatą, a sama wieś za bohaterską akcję obrony mostów i działalność partyzancką została odznaczona Krzyżem Walecznym. Dla upamiętnienia tych walk w Żarnowej przez kilka lat odbywał się w lipcu piknik historyczny podczas których przedstawiano rekonstrukcje bitwy o żarnowskie mosty.

Na uwagę zasługuje pomnik poświęcony ofiarom Katynia w Niewodnej usytuowany na dziedzińcu kościelnym wzniesiony w czasach reżimu komunistycznego (jako jeden z pierwszych w Polsce) w 1980 r., przez ówczesnego proboszcza ks. Michała Pelczara. Co roku przy pomniku odbywają się gminne obchody Dnia Katyńskiego, podtrzymujące patriotyczne tradycje wsi i parafii. Na granicy Kozłówka i Markuszowej znajduje się pomnik, upamiętniający mieszkańców tych wiosek zamordowanych w 1943 r. przez Niemców za pomoc w ukrywaniu Żydów.

Nekropolie

Duże znaczenia dla kultury obszaru objętego LSR mają cmentarze. Pozostałości i znaki wielokulturowości i różnorodności religijnej. Cmentarz żydowski z końca XIX w. w Strzyżowie założony w 1850 r. i leży przy osiedlu Żarnowska Góra - najmłodszy i jedynie ocalały z trzech funkcjonujących niegdyś w mieście. W Oparówce znajduje się unikatowy, zabytkowy cmentarz Unicki. W Jazowej - cmentarz wojenny, na którym pochowani są żołnierze austriaccy, niemieccy, rosyjscy, a także obywatele innych państw wcieleni do zaborczych armii, w tym Polacy, którzy polegli podczas I wojny światowej. Większość ze spoczywających tu żołnierzy poległa na polu bitwy w maju 1915 roku. W miejscowości Niewodna są cztery cmentarze. Pierwszy z nich powstał pod koniec XVIII wieku, gdzie w latach 50. XX wieku dokonano ekshumacji żołnierzy radzieckich. Istniał tu także cmentarz choleryczny, o którym przypomina dziś już tylko krzyż z tabliczką informacyjną.

Na ziemi Frysztackiej znajdują się liczne cmentarze chrześcijańskie i żydowskie. Natomiast miejscem upamiętniającym istnienie Żydów w Korczyni jest cmentarz żydowski, który stanowił miejsce pochówku dawnej mniejszości korczyńskiej w latach 1800-1945. Zlokalizowany w przysiółku Burkot, otoczony jest wysokim murem z bramą. Do dziś zachowało się około 200 nagrobków, 2 ohele, ruina domu pogrzebowego oraz pomieszczenie przeznaczone w tamtych czasach do przygotowania zwłok do obrzędu pogrzebowego.

III.2.3. Charakterystyka obszarów atrakcyjnych turystycznie

Obszar objęty LSR posiada korzystne położenie geograficzne, urozmaicony krajobraz, nieskażone środowisko, bogate zasoby dziedzictwa historycznego i kulturowego. Są to czynniki warunkujące rozwój różnych form turystyki na obszarze objętym LSR. Pomimo, że jest to obszar o szczególnych walorach przyrodniczych, nie posiada jednak wystarczającej infrastruktury około turystycznej. Na obszarze są 52 gospodarstwa agroturystyczne oferujące 123 miejsca noclegowe. Jedną z gmin, Krościenko Wyżne nie posiada żadnego gospodarstwa agroturystycznego. Niektóre gospodarstwa agroturystyczne oferują oprócz noclegu ciekawe formy spędzania czasu: ogniska, przejażdżki konne, degustację potraw, w tym chleba, serów, nalewek, wina.

Braki w zakresie oferowanych miejsc noclegowych potwierdzają również dane statystyczne. Tak w skali kraju średnia liczba miejsc noclegowych na 1000 mieszkańców - wynosi 18,03, w województwie - 12,97, natomiast na obszarze LGD - 2,97. Podobnie jest ze wskaźnikiem Schneidera (wskaźnik intensywności ruchu turystycznego, wyrażony liczbą turystów korzystających z noclegów, przypadającą na 100 stałych mieszkańców): Polska - 65,18; Podkarpacie - 41,03; obszar LGD - 10,73. Dane obejmują okres 2014 roku.

Na obszarze objętym LSR wiele terenów można nazwać atrakcyjnymi turystycznie, do ciekawych, sprzyjających aktywnemu wypoczynkowi należą piesze szlaki turystyczne, trasy rowerowe, ścieżki dydaktyczno -

przyrodnicze, punkty widokowe. Przez okolicę Frysztaka prowadzi szlak wodny, którym jest rzeka Wisłok, pomimo braku przystani, w okresie letnim wielu kajakarzy podejmuje próby przepłynięcia trasy ok. 36 km od Krosna przez Frysztak do Strzyżowa.

Uwarunkowania przyrodnicze

Zarówno Park Krajobrazowy, jak i dorzecze Wisłoka w sposób znaczący wpływają na atrakcyjność turystyczną, wysokie walory przyrodnicze i krajobrazowe obszaru. Gminy obszaru objętego LSR, podobnie jak całe województwo podkarpackie, w porównaniu z innymi regionami kraju, wyróżnia dobrze zachowane środowisko przyrodnicze. Do poprawy czystości powietrza przyczyniły się m.in.: likwidacja zakładów produkcyjnych generujących zanieczyszczenie środowiska, jak też stopniowe wymienianie kotłowni węglowych na gazowe w domostwach prywatnych. Zdecydowana większość budynków administracyjnych, użyteczności publicznej i szkoły na terenie gmin mają ogrzewanie gazowe. Zauważalny jest wzrost wykorzystania energii słonecznej i innych źródeł energii odnawialnej. Zauważalne jednak są przypadki ogrzewania domów odpadami niebezpiecznym (plastykowe i gumowe wyroby i opakowania), co wynika prawdopodobnie z niskiej świadomości ekologicznej mieszkańców.

Czarnorzecko-Strzyżowski Park Krajobrazowy, w obrębie którego leżą gminy członkowskie, został utworzony w 1993 roku obejmuje obszar blisko 26 tysięcy hektarów. Leży na wyjątkowo pięknych i wartościowych przyrodniczo terenach Pogórzy Strzyżowskiego i Dynowskiego. Główny ciąg wzniesień parku zaczyna się od zachodu rozczłonkowanym wałem Klonowej Góry (525 m n.p.m.), Barda (534 m) i Chełma (528 m). Potem obniża się nieco i opada w kierunku Wisłoka.

Ponad 47% parku stanowią lasy, w dużym stopniu ekosystemy naturalne z przewagą jodły, buka i sosny. Rzadziej występują: dąb szypułkowy, grab zwyczajny, brzoza brodawkowata i modrzew europejski. Osobliwością w parku jest obecność typowego dla wyższych pasm Karpat regla dolnego (450-500 m), który tworzy buczyna karpacka. Unikalnym zjawiskiem jest występowanie buczyn w podzespole suchym z kostrzewa górską, co jest cechą wybitnie wschodniokarpacką.

Zbiorowiska buczyny karpackiej chronione są w rezerwach przyrody: *Góra Chełm* i *Herby*. Najwyższym jego wzniesieniem jest znajdująca się na terenie gminy Korczyn - *Sucha Góra* (585 m). Grzbiety wzgórz porastają lasy, a niższe partie oraz doliny rzek zajmują łąki i pola uprawne.

Dobre warunki bytowania sprawiają, że przechodzi tu naturalny rozród 226 gatunków kręgowców, w tym 35 gatunków ryb, 16 gatunków płazów, 6 gatunków gadów oraz 47% krajowej awifauny lęgowej i 50% krajowych ssaków. Osobliwością lokalną jest dość liczne występowanie małych ssaków latających czyli nietoperzy, które zadomowiły się w starych nieczynnych wyrobiskach kamieniarskich.

Roślinność Czarnorzecko-Strzyżowskiego Parku Krajobrazowego jest bogata. Występuje tu ponad 700 gatunków roślin, z czego 43 to gatunki chronione. Są to m.in.: śnieżyca wiosenna, śnieżyczka przebiśnieg, skrzyp olbrzymi. Spośród roślin chronionych występują m.in.: buławnik mieczolistny, zimowit jesienny, wawrzynek wilcze łyko, kruszczyk szerokolistny, skrzyp olbrzymi, wroniec widlasty. Największą grupę stanowią gatunki górskie: pióropusznik strusi, podrzeń żebrowiec czy paprotnik koleczysty. Naturalność krajobrazu chroniona jest poprzez utworzone na tym terenie obszary chronione. Cały ciąg obrębu koryta przepływającego Wisłoka stanowi obszar prawnie chronione w ramach sieci Natura 2000.

Rezerwaty i pomniki przyrody

Charakterystyczny rys krajobrazowi parku nadają, występujące w kilku miejscach malownicze formy skałkowe będące główną atrakcją turystyczną. Większe skupienia skałek znajdują się w okolicach Czarnorzek, gdzie utworzono rezerwat skalny *Prządki*, który zajmuje powierzchnię 13,62 ha. Rezerwat *Herby* w Jazowej utworzono celem ochrony naturalnych zbiorowisk lasu bukowego. Interesującym obiektem jest tzw. Dudniacz w Szufnarowej - zespół skałek, który w określonych warunkach wydaje niepowtarzalne dźwięki przypominające dudnienie. Ponadto jest też grupa 15 skałek w Woli Komborskiej. Wśród nich jest *Konfederatka* - oryginalna skałka przypominająca swym kształtem czapkę ułańską.

Sporo uwagi poświęca się również zabytkowym drzewom, których na terenie obszaru jest na prawdę dużo. Dąb szypułkowy *Poganin* znajduje się w Węglówce przy dawnej cerkwi, obecnie kościele rzymskokatolickim, nad brzegiem Czarnego Potoku. To najstarsze drzewo na Pogórzu liczy sobie ponad 600 lat, ma 870 cm obwodu i 18 m wysokości. Dąb nadal cieszy się dobrym „zdrowiem” i regularnie owocuje. Nie ustępuje mu 500-letni dąb bezszypułkowy *Jagiellon* w Rzepniku.

Źródło „Mieczysław” to pomnik przyrody o charakterze oczka wodnego w Czarnorzekach. Jego powierzchnia wynosi około 25 m kw. przy głębokości 8 metrów!

III.2.4. Opis produktów lokalnych, tradycyjnych i regionalnych

Województwo podkarpackie na mapie Polski jest zdecydowanym liderem w ilości produktów tradycyjnych wpisanych na listę Ministra Rolnictwa i posiadających odpowiedni certyfikat. Na Podkarpaciu jest ich 185. Obszar objęty LSR to region posiadający bogatą historię, kulturę, dziedzictwo tradycji, zwyczajów, obrzędowości. Do tradycji należy też dziedzictwo kulinarne, które na obszarze jest niezwykle bogate. Kuchnia tradycyjna przez wieki tworzyła przepisy, receptury, których głównym zadaniem było dać pożywienie i zrobić „coś z niczego”. Stąd

najprostsze potrawy przyrządzane z produktów dostępnych w gospodarstwie, ogrodzie, lesie, czasem też wodzie. Pomysłowość gospodyń wiejskich wyczarowywała dania, które dzisiaj są zdrowe i chętnie poszukiwane przez mieszkańców miast, czy turystów. Na obszarze objętym LSR są 2 produkty wpisane na Listę Produktów Tradycyjnych, są to:

Pamuła glinicka - produkt wpisany od lipca 2009 roku. Jest to potrawa wytwarzana przez Koło Gospodyń Wiejskich z Glinika Zaborowskiego. Pamuła glinicka to zupa z lokalnych owoców m.in. suszonych śliwek, gruszek, jabłek. W okresie jesienno-zimowym pamuła glinicka była jednym z głównych dań. Podawana była w garnuszkach do zapiekanych ziemniaków. Zupa ta nadal gotowana jest w okolicach Strzyżowa.

Bułka Brytfon - produkt wpisany na Listę 18.08.2009 r. Do przygotowania ciasta używano drożdży, jajek, mąki, mleka, oleju i maku do posypania. Ciasto wymagało przygotowania z drożdży rozczynu i jak potroił objętość mogło być wyrabiane ciasto. Bułka Brytfon była pieczona na święta Bożego Narodzenia, Wielkanoc, Zielone Świątki i ważne uroczystości takie jak wesela, chrzciny, czy stypy.

Pamuła glinicka

Promocja i sprzedaż produktów tradycyjnych odbywa się jedynie poprzez udział w lokalnych wydarzeniach: targach, konkursach kulinarnych, piknikach, uroczystościach oraz w prasie lokalnej i publikacjach. Brakuje szerokiej oferty skierowanej na zewnątrz.

Na obszarze jest wiele potraw, które są zakorzenione na tym terenie, nadal tradycyjnie wykonywane, nie posiadają jednak odpowiednich certyfikatów. Poniższa tabela pokazuje bogactwo kulinarne obszaru objętego LSR, które ma szansę na uzyskanie odpowiednich certyfikatów i może stanowić wizytówkę obszaru i regionu.

Zestawienie produktów obszaru objętego LSR

Gmina	Produkty, potrawy charakterystyczne dla obszaru objętego LSR
Frysztak	Chleb na zakwasie, miody, dżemy, galaretki malinowe, wina z Winnicy Sztukówka
Wiśniowa	Kozie sery, chleb tradycyjny, wino z Winnicy Głębuszka
Strzyżów	Nalewka z mniszka, żyznowski kapłon, zielony roztrzępaniec, pierogi z bobem, polewka dobrzechowska
Korczyna	Królewice ziemniaczane, macki razowe, pierogi czosnkowe (z czosnkiem niedźwiedzim), proziaki, podpłomyki, chleb tradycyjny, pierogi z kiszoną kapustą i grzybami, maleszka
Wojaszówka	Piwo - produkcja oparta na tradycyjnych recepturach
Krościenko Wyżne	Kapusta z fasolą, barszcz biały z ziemniakami, kapusta z grochem, żur.

Źródło: Ankieta podstawowych danych

Jest to nisza, którą należy zagospodarować, bowiem bogactwo i różnorodność kulinariów pozwalają przypuszczać, że produkty te przyczynią się do zachowania dziedzictwa kulturowego, rozwoju obszaru poprzez poszerzanie oferty turystycznej i umacniania tożsamości społeczności lokalnych.

Oprócz dziedzictwa kulinarnego obszar objęty LSR obfituje również w aktywność artystyczną różnego rodzaju. Funkcjonuje tu ponad 30 zespołów artystycznych (chóry, zespoły pieśni i tańca, kapele ludowe, orkiestry dęte i inne). Niektóre z zespołów osiągnęły sukcesy nie tylko na scenie lokalnej, ale też ogólnowojewódzkiej i międzynarodowej.

Warto też wspomnieć o znaczącym udziale w kreowaniu wyrobów lokalnych miejscowych artystów plastyków: rzeźbiarzy, malarzy, koronkarek, hafciarek itd. Dorobek tej grupy społecznej jest nie do przecenienia.

III.2.5. Charakterystyka rolnictwa i rynku rolnego

Działalność rolnicza była pierwotnym zajęciem zdecydowanej większości mieszkańców obszaru gmin objętych LSR. Przemiany społeczno-gospodarcze sprawiły, że stosunkowo niewielki procent mieszkańców obszaru zajmuje się działalnością rolniczą. Na obszarze znajduje się 10 160 gospodarstw rolnych. Dominują gospodarstwa małe. Średnia wielkość gospodarstwa to ok. 2,8 ha. W poszczególnych gminach średnia wielkość gospodarstwa waha się od 1,5 do 4,5 ha. Jest niższa niż średnia w województwie, która wynosi 4,63 ha i trzykrotnie niższa niż średnia w Polsce (10,38 ha). Przeważają rodzinne gospodarstwa rolne, nastawione na produkcję dla własnych potrzeb. Gospodarstwa raczej wielokierunkowe. Główne uprawy to: zboża ozime i jare, ziemniaki, rzepak, rośliny pastewne, owoce miękkie, w tym - maliny, truskawki, porzeczki. Ciekawym pomysłem na działalność rolniczą jest uprawa winorośli, która od kilku lat nieznacznie rośnie. Wśród hodowli dominuje bydło mleczne i trzoda chlewna.

ROZDZIAŁ IV - Analiza SWOT dla obszaru objętego LSR

IV.1. Cechy obszaru działania

Cechy obszaru działania Stowarzyszenia Czarnorzecko-Strzyżowska Lokalna Grupa Działania: zarówno te będące mocnymi stronami, takie jak zasoby historyczne, kulturowe i przyrodnicze, jak i te będące słabymi stronami, mają swoje odzwierciedlenie w zaplanowanych przedsięwzięciach i założonych celach. Strategia zakłada przede wszystkim wsparcie działań skierowanych na powstawanie nowych miejsc pracy poprzez rozwój sektora gospodarczego, jak też zagospodarowywanie przestrzeni publicznej w sposób estetyczny i funkcjonalny jednocześnie, a także oparcie rozwoju obszaru na potencjale społecznym.

Analiza SWOT została przeprowadzona w ramach konsultacji społecznych w 6 gminach objętych działaniem Lokalnej Grupy Działania. Różnorodność poruszanych tematów i problemów spowodowała konieczność posegregowania zebranych materiałów. Dlatego w analizie SWOT skupiono się na 3 obszarach tematycznych:

- sfera zasobów historyczno-kulturowo-przyrodniczych,
- sfera społeczna,
- sfera gospodarcza.

IV.2. Proces powstawania analizy SWOT

Analiza SWOT powstała w oparciu o dane pozyskane za pośrednictwem lokalnych liderów oraz przy współudziale społeczności lokalnej podczas spotkań konsultacyjnych z mieszkańcami. Niektóre elementy analizy zostały bezpośrednio sformułowane i zasugerowane przez mieszkańców, niektóre - powstały w wyniku dyskusji nad analizą obszaru. Poniższa tabela zawiera wszystkie obszary istotne z punktu widzenia niniejszej LSR.

SFERA ZASOBÓW HISTORYCZNO-KULTUROWO-PRZYRODNICZYCH	
<p style="text-align: center;">SILNE STRONY</p> <ul style="list-style-type: none"> • Atrakcyjny, harmonijny i naturalny krajobraz • Czyste środowisko naturalne • Brak przemysłu uciążliwego dla środowiska • Bogaty wachlarz unikatowych w skali regionu i kraju zabytki np. historyczne obiekty pomilitarne, sakralne i świeckie • Duże bogactwo kulturalne - kultywowanie tradycji - twórcy ludowi, zespoły folklorystyczne, regionalna kuchnia • Dobre warunki do uprawiania turystyki aktywnej różnego rodzaju 	<p style="text-align: center;">SŁABE STRONY</p> <ul style="list-style-type: none"> • Brak wspólnego produktu turystycznego • Znikoma baza wypoczynkowo-noclegowa • Średni poziom wiedzy ekologicznej wśród mieszkańców obszaru LGD • Niewystarczająco rozbudowana infrastruktura rekreacyjno-sportowa (orliki, siłownie na świeżym powietrzu, ścieżki rekreacyjne, rowerowe, piesze, narciarskie, place zabaw dla dzieci) • Brak współpracy między podmiotami branży turystycznej i okołoturystycznej
<p style="text-align: center;">SZANSE</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wspieranie i rozwijanie organizacji pozarządowych • Rozwijanie życia kulturalnego społeczności • Rozwój turystyki i rekreacji • Regionalna i ogólnokrajowa moda na wielokierunkową aktywną turystykę • Możliwość dofinansowania projektów o charakterze społeczno-gospodarczym • Wykorzystanie istniejących źródeł geotermalnych (gmina Wiśniowa) 	<p style="text-align: center;">ZAGROŻENIA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Możliwość wystąpienia klęsk żywiołowych (powodzie, osuwiska, susza itd.) • Dewastacja lub samoistne niszczenie obiektów użyteczności publicznej i zabytków • Zanieczyszczanie środowiska przez mieszkańców i turystów m.in. poprzez spalanie śmieci • Duży ruch tranzytowy generujący hałas i zanieczyszczenie powietrza
SFERA SPOŁECZNA	
<p style="text-align: center;">SILNE STRONY</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dobry przepływ informacji wśród społeczności wiejskiej • Doświadczenie mieszkańców przy realizacji projektów w ramach PROW 2007-2013, EFS i innych funduszy pomocowych • Duża aktywność środowisk wiejskich (stowarzyszenia, 	<p style="text-align: center;">SŁABE STRONY</p> <ul style="list-style-type: none"> • Niechęć, lęk i brak motywacji do zmian • Rosnące różnice wśród warstw społecznych mieszkańców • Niewystarczająca oferta kulturalno-rozrywkowa dla seniorów • Mała aktywność młodzieży w działaniach na

<p>KGW, grupy nieformalne itd.)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Grupa aktywnie działających liderów i animatorów kultury • Doświadczenie środowisk wiejskich w organizowaniu imprez dla mieszkańców 	<p>rzec lokalnej społeczności</p> <ul style="list-style-type: none"> • Duże bezrobocie prowadzące do powstawanie patologii społecznych • Niewystarczająca wiedza nt. dostępności funduszy pomocowych • Zbyt wolnie rosnący poziom wykształcenia mieszkańców
<p style="text-align: center;">SZANSE</p> <ul style="list-style-type: none"> • Trend rozwoju i podtrzymywania dawnych tradycji i kultury wsi • Możliwość pozyskania środków pomocowych (PROW, EFS i innych) na rozwój kapitału społecznego obszaru • Napływanie i osiedlanie się ludności z terenów dużych miast 	<p style="text-align: center;">ZAGROŻENIA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Starzenie się społeczeństwa • Odpływ aktywnej i wykształconej młodzieży oraz osób w wieku mobilnym • Brak pozytywnego myślenia i świadomości w kreowaniu swojej przyszłości • Ubożenie społeczeństwa prowadzące do wzrostu przestępczości i patologii społecznych • Patologia społeczna i uzależnienia (alkohol, dopalacze, uzależnienia od nowoczesnych urządzeń multimedialnych - komputery, tablety, smartfony itd.)
SFERA GOSPODARCZA	
<p style="text-align: center;">SILNE STRONY</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pomysłowość i aktywność ludzi młodych w sferze gospodarczej • Rosnąca ilość firm sektora małych i średnich przedsiębiorstw (handel i usługi) • Dostęp do źródeł finansowania działalności gospodarczej • Dobrze rozwijające się usługi w branży budowlano-remontowej oraz motoryzacyjnej 	<p style="text-align: center;">SŁABE STRONY</p> <ul style="list-style-type: none"> • Migracja młodych, wykształconych i najbardziej kreatywnych mieszkańców do dużych ośrodków miejskich i zagranicę • Niedostateczne wsparcie aktywizacji zawodowej i integracji osób niepełnosprawnych, defaworyzowanych • Duże rozdrobnienie gospodarstw rolnych • Upadek dużych zakładów produkcyjnych oraz zakładów przetwórstwa produkcji rolnej • Powolny rozwój rynków zbytu produkcji lokalnej • Niewystarczająca promocja przedsiębiorczości • Niewystarczająca promocja oferty pomocy finansowej na aktywność zawodową dla kształcącej się młodzieży
<p style="text-align: center;">SZANSE</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tworzenie nowych miejsc pracy poprzez rozwój usług małej przedsiębiorczości w innych branżach • Wykorzystanie mody na agroturystykę czyli zmniejszenie bezrobocia dzięki powstawaniu i rozwojowi gospodarstw agroturystycznych i turystyki wiejskiej (w tym: zaplecza gastronomicznego, noclegowego, sportowo-rekreacyjnego) • Powstająca sieć szybkiego Internetu szerokopasmowego, jako siła napędowa rozwoju i narzędzie pracy • Szczególny rozwój usług z branży internetowej • Przetwarzanie lokalnych produktów rolnych lub jadalnych produktów leśnych • Rozwój usług turystycznych, transportowych, komunalnych dla społeczności wiejskiej • Bliskość dużych aglomeracji miejskich - Krosno i Rzeszów • Duże bezrobocie 	<p style="text-align: center;">ZAGROŻENIA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skomplikowane procedury w pozyskiwaniu środków pomocowych • Biurokracja • Niedostosowanie systemu kształcenia młodzieży do potrzeb rynku pracy • Wzrastające koszty utrzymania gospodarstw domowych.

IV.3. Wnioski wynikające z przeprowadzonej analizy SWOT

Z przeprowadzonej analizy wynika zdecydowana przewaga sfery zasobów naturalnych, zabytków, jak też tradycji kulturowych przejawiających się w różnorodny sposób. Fakt ten uwypukla, że dużą szansą na rozwój obszaru objętego LSR jest rozwój aktywnej turystyki z wykreowaniem wspólnej marki turystycznej „Pomysł na weekend”. W tym celu warto postawić na wykorzystanie lokalnych zasobów przyrodniczych, np. rezerwaty i pomniki przyrody, a także obiektów architektury pomilitarnej oraz historycznych zabytków sakralnych i świeckich. W tym celu istnieje trend do rozwijania ciekawych i oryginalnych produktów lokalnych - rękodzieło, obrzędy i tańce ludowe, wyroby kulinarne, piwo rzemieślnicze, wino z lokalnych winnic itd., które mogłyby przyciągnąć turystów. Oczekiwane jest również wzbogacenie oferty kulturalnej dla samych mieszkańców, zwłaszcza młodzieży, a także wykorzystanie nowoczesnych technologii do promowania regionu. Do tego dochodzi rozwój agroturystyki i turystyki wiejskiej poprzez stworzenie bazy noclegowej w wysokim standardzie.

Charakterystyczna dla obszaru jest wysoka aktywność różnych grup w dziedzinie sportu. Niestety grupy te nie mają wystarczającego dostępu do odpowiedniej jakości bazy sportowo-rekreacyjnej. Brakuje boisk z nawierzchnią przeciwrzazową, a także stadionów, siłowni na otwartym powietrzu, przystosowanych do rekreacji ścieżek pieszo-rowerowych z wyznaczonymi punktami widokowymi.

W sferze społecznej konieczne jest rozwiązanie problemów społecznych takich, jak mała aktywność społeczną, lęk przed jutrem i brak motywacji do zmian oraz bezrobocie. Przy czym czynniki te często są wynikiem przymusowego braku aktywności zawodowej (utrata pracy, wypadki losowe, kalectwo itd.). Z drugiej strony problemy te mogą zostać rozwiązane poprzez aktywność działania na rzecz lokalnego środowiska. „Wyjście wśród ludzi” jest dobrym lekarstwem na depresję, na problemy rodzinne i prowadzi do rozwoju osobistego. Mają w tym pomoc również szkolenia i prezentacje możliwości pozyskiwania funduszy pomocowych na rozwój zarówno działalności społecznej, jak i gospodarczej.

Sfera gospodarcza w nadchodzącej perspektywie przedstawia się, jako jeden z głównych kierunków rozwoju obszaru. Priorytetem jest stawianie na rozwój przedsiębiorczości i w konsekwencji powstawanie nowych miejsc pracy. W tym celu konieczna jest promocja i rozwój działań informacyjnych zarówno dla pracodawców, jak dla osób poszukujących pracę, zwłaszcza z grupy de faworyzowanej zdefiniowanej w trakcie konsultacji społecznych. Szansą jest również zakładanie firm jednoosobowych, czyli przejście na tzw. samozatrudnienie, co jest praktykowane w wielu branżach usługowych. W tym przypadku duże nadzieje pokłada się w rozwijającym się sektorze usług telekomunikacyjnych - głównie internetowych (usługi hostingowi, usługi informatyczne, handel internetowy itd.). Budowa szerokopasmowej sieci internetowej ściany wschodniej jest dodatkową szansą na rozwój również obszaru objętego LSR. Ważnym elementem, aby wykorzystać do rozwoju przedsiębiorczości wzrastające znaczenie turystyki w tworzeniu PKB w Polsce. Szacuje się, iż jedno miejsce pracy w sektorze turystycznym generuje 3-4 miejsca pracy w branżach okołoturystycznych. Dlatego tak ważne promować programy mające an celu tworzenie przedsiębiorstw w tym sektorze.

Reasumując praktyczne wykorzystanie analizy SWOT polega na wzmacnianiu mocnych stron regionu, wykorzystaniu szans, a także ich poszukiwaniu lub pobudzaniu, przy jednoczesnym eliminowaniu słabych stron i omijaniu lub osłabianiu zagrożeń. Wnioski z analizy SWOT wykorzystane zostały przy określaniu celów i przedsięwzięć zawartych w LSR, a także przy scalaniu lokalnych kryteriów wyboru operacji.

Poprzez realizację LSR chcemy przyczynić się do kompleksowego potraktowania rozwiązania opisanych powyżej problemów. One wiążą się ze sobą bezpośrednio przekładając się na niezadowolający poziom życia na wsiach z obszaru Czarnorzecko-Strzyżowskiej LGD.

Spotkanie konsultacyjne w Strzyżowie

ROZDZIAŁ V - Cele i wskaźniki

V.1. Specyfikacja i opis celów ogólnych, przypisanych im celów szczegółowych i przedsięwzięć oraz uzasadnienie ich sformułowania w oparciu o konsultacje społeczne i powiązanie z analizą SWOT i diagnozą obszaru.

V.1.1. Specyfikacja i opis celów ogólnych, przypisanych im celów szczegółowych i przedsięwzięć

CEL OGÓLNY I

Podniesienie atrakcyjności turystycznej obszaru objętego LSR, dzięki wykorzystaniu lokalnych walorów i zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych i geograficznych

Opis i uzasadnienie: diagnoza oraz analiza SWOT obszaru objętego LSR Czarnorzecko-Strzyżowskiej LGD wskazuje, iż posiada on szereg walorów przyrodniczych, kulturowych i historycznych mogących zostać wykorzystanych do zapewnienia atrakcyjnego wypoczynku „współczesnym turystom”.

Mimo niezłych predyspozycji wydaje się, że w najbliższych latach nie będzie możliwe przyciągnięcie wystarczającej liczby turystów spędzającym więcej niż kilka (3-4) dni na obszarze naszej LGD. Jednym z powodów takiej sytuacji jest brak atrakcyjnych produktów turystycznych będącym prawdziwym „magnesem” dla turystów z dalszych części kraju i z zagranicy. Również infrastruktura turystyczna w tym.: hotele, pensjonaty, kwatery gościnne, punkty gastronomiczne, szlaki turystyczne itp., jest nie najlepiej rozwinięta i w porównaniu z najbardziej atrakcyjnymi turystycznie regionami Polski wypada bardzo słabo, co uniemożliwia skuteczną walkę o tzw. „turystę wakacyjny”.

Wydaje się, że wobec tego działania LGD powinny skupić się na tworzeniu oferty dla tzw. „turysty weekendowego”, co byłoby nawiązaniem do ostatnich trendów w branży turystycznej, w której wyraźnie rośnie znaczenie „turystyki krótkookresowej”. Ten segment branży jest jedną z dynamicznie rozwijających się gałęzi turystyki. W niepewnych ekonomicznie czasach wiele osób, nawet jeśli nie jest to spowodowane bezpośrednim spadkiem dochodów, często zmienia swoje plany wakacyjne wybierając zamiast jednego, długiego urlopu, szereg krótkich wyjazdów, zwykle wykorzystując dni wolne od pracy i dobierając do nich pojedyncze dni z urlopu. Z uwagi na stosunkowo niewielką ilość czasu, jaki turyści krótkookresowi przeznaczają na swój wypoczynek, możliwość szybkiego i sprawnego dotarcia na miejsce jest jednym z głównych elementów determinujących wybór miejsca pobytu. Niestety, w przypadku Polski jest to najczęściej aspekt dyskwalifikujący wiele regionów jako miejsca potencjalnego wypoczynku weekendowego.

W sytuacji uprzywilejowanej znajdują się atrakcyjne turystycznie miejsca położone w stosunkowo niewielkiej odległości od dużych ośrodków miejskich. Pod tym względem obszar Czarnorzecko-Strzyżowskiej LGD znajduje się w bardzo dobrym miejscu województwa podkarpackiego, w odległości kilku, kilkunastu do maksymalnie kilkudziesięciu kilometrów od dużych miast np. Krosno 5 km, Jasło 12 km, Rzeszów 25 km, Dębica 30 km, Łańcut 43 km, czy Tarnów 60 km. Ponadto oddanie do użytku Autostrady A4 może zachęcić do wizyty w naszym regionie mieszkańców metropolii krakowskiej czy śląskiej.

Realizacja CELU OGÓLNEGO I przyczyni się do uczynienia z obszaru objętego LSR Czarnorzecko-Strzyżowskiej LGD miejsca przyjaznego i atrakcyjnego dla turysty, zarówno tego, który mieszka w stosunkowo niewielkiej odległości od naszej LGD i który będzie regularnie odwiedzał obszar LGD w celu skorzystania z oferty sportowo-rekreacyjnej i kulturalnej, jak i tego, który przybędzie do naszego regionu na kilkudniowy wypoczynek. Działania prowadzić należy dwutorowo. Z jednej strony należy zadbać o rozwój infrastruktury turystycznej i o zachowanie lokalnego dziedzictwa mogącego przyciągać turystów (cel szczegółowy 2 i 3), z drugiej należy stworzyć w oparciu o lokalne zasoby atrakcyjną ofertę turystyczną, którą należy skoordynować i promować pod marką „Na weekend” (cel szczegółowy 1).

CELE SZCZEGÓŁOWE I PRZEDSIĘWZIĘCIA CELU OGÓLNEGO I

Numer i nazwa celu szczegółowego:

I.1. Stworzenie spójnej i atrakcyjnej oferty turystycznej promowanej pod marką „Na weekend”

Opis i uzasadnienie:

Stworzenie marki „Na weekend” jest bardzo ważnym elementem kształtowania wizerunku obszaru LGD, jako tego, który idealnie nadaje się do spędzenia wolnego dnia/ kilku dni. Aby zbudować taki wizerunek obszaru LGD, należy przedstawić potencjalnym turystom ciekawą ofertę, która pozwoli na atrakcyjne spędzenie tutaj od jednego do kilku dni. Oferta oparta będzie na lokalnych zasobach i walorach, głównie przyrodniczym i krajobrazowym, a także kulturalnym. W tym celu należy zrealizować 4 przedsięwzięcia.

Przedsięwzięcia w ramach celu szczegółowego I.1

I.1.1 Realizacja imprez i programów sportowo-rekreacyjnych oraz opartych na lokalnej tradycji, historii, kulturze, zwyczajach czy obrzędowości.

Opis: Realizacja przedsięwzięcia pozwoli na stworzenie oferty sportowo-rekreacyjnej oraz kulturalnej dla turystów chcących aktywnie spędzać swój wypoczynek oraz poznawać bogatą kulturę i tradycję naszego regionu. Wszystkie wydarzenia oparte będą o istniejącą infrastrukturę sportowo-rekreacyjną, kulturalną z wykorzystaniem lokalnych walorów przyrodniczych, krajobrazowych, kulturowych czy historycznych, co spowoduje że uczestniczący w wydarzeniach turyści poznają i docenią walory naszego regionu i w przyszłości zechcą tu powrócić.

I.1.2 Stworzenie i działalność klastra produktów turystycznych wraz z wykreowaniem marki turystycznej „Na weekend”

Opis: Klaster (ang. cluster, czyli grono) to sieć współpracujących ze sobą podmiotów: przedsiębiorstw, instytucji otoczenia biznesu, jednostek administracyjnych. Zachodząca w takiej strukturze naturalna wymiana wiedzy i doświadczeń sprzyja transferowi technologii i dyfuzji innowacji. Celem tworzonego klastra będzie koordynacja działań wszystkich podmiotów mających wpływ na turystykę na obszarze objętym LSR, w celu stworzenia spójnej, kompleksowej i atrakcyjnej oferty turystycznej. Współpraca podmiotów z różnych sektorów (konferencje, warsztaty, wizyty studyjne itp.) przyniesie stworzenie marki turystycznej „Na weekend” oraz zainicjuje działania mające na celu kształtowanie wizerunku obszaru objętego LSR, jako atrakcyjnego miejsca na weekendowy wypoczynek.

I.1.3 Tworzenie sieci w zakresie usług turystycznych

Opis: Przedsięwzięcie ma zachęcić usługodawców w zakresie turystyki do zapewnienia na obszarze LGD atrakcyjnego pod względem cen i walorów dostępu do zróżnicowanych branżowo usług turystycznych, stosowania różnorodnych form działań wzmacniających ruch turystyczny. Przedsięwzięcie powinno korzystnie wpływać na działalność sieci i jej członków, jak również sprzyjać trwałości działań i dalszemu rozwojowi sieci współpracy.

I.1.4 Rozwój enoturystyki i promocja produktów lokalnych

Opis: Enoturystyka, czyli inaczej turystyka winiarska to forma turystyki kwalifikowanej, polegająca na odwiedzaniu regionów związanych z uprawą winorośli oraz miejsc produkcji wina, a także uczestniczenie w imprezach i festynach związanych z tym trunkiem. Jest to nowy, prężnie rozwijający się w województwie podkarpackim rodzaj turystyki. Podkarpackie wino, zyskało w ostatnich latach wysoką rangę, cenioną i rozpoznawalną przez smakoszy wina. W ramach przedsięwzięcia planuje się wykorzystać ten trend i wspólnie z partnerami krajowymi (LGD Liwocz, LGD Nowa Galicja, LGD Kraina Nafty) oraz zagranicznymi, podjąć działania na rzecz rozwoju tej gałęzi turystyki w oparciu o lokalne zasoby, w tym inne niż winiarstwo (produkty lokalne)

Numer i nazwa celu szczegółowego:

I.2. Rozszerzenie i poprawa jakości infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej sprzyjającej rozwojowi turystyki

Opis i uzasadnienie:

Aby uczynić obszar objęty LSR atrakcyjnym dla turystyki należy dostosować infrastrukturę do oczekiwań współczesnego turysty. Realizacja celu przyczyni się do powstania sieci obiektów i urządzeń turystycznych, które będą służyć przyjeżdżającym na nasz obszar turystom. Należy zadbać o rozwój trzech podstawowych gałęzi w oparciu, o które można tworzyć atrakcyjną ofertę turystyczną.

Przedsięwzięcia w ramach celu szczegółowego I.2

I.2.1 Budowa lub przebudowa niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej służącej turystom.

Opis: Realizacja przedsięwzięcia pozwoli na poprawienie jakości infrastruktury służącej rozwojowi aktywnej turystyki i rekreacji, jak również infrastruktury w oparciu o którą można będzie realizować wydarzenia kulturalne.

I.2.2 Tworzenie nowych lub poszerzanie i podnoszenie funkcjonalności istniejących szlaków turystycznych wraz z ich promocją

Opis: Szlaki turystyczne uważane są za bardzo ważny składnik zagospodarowania turystycznego. W ramach przedsięwzięcia planuje się stworzyć nowe lub uatrakcyjnić istniejące szlaki turystyczne. Szlaki prowadzić będą do najcenniejszych obiektów krajoznawczych (zabytki architektury, muzea, pomniki przyrody itp.), pozwolą na poznanie walorów krajobrazowych naszego obszaru, a także umożliwią aktywny wypoczynek i uprawianie sportów dzięki wykorzystaniu walorów środowiska przyrodniczego.

Numer i nazwa celu szczegółowego:

I.3. Poprawa stanu i zachowanie lokalnego dziedzictwa sprzyjającego rozwojowi turystyki

Opis i uzasadnienie:

O atrakcyjności turystycznej danego obszaru decyduje również bogactwo dziedzictwa historycznego, kulturowego i przyrodniczego. Realizacja celu przyczyni się do zachowania i uwydatnienia najciekawszych i najcenniejszych zabytków, miejsc historycznych, pereł architektury, przyrody, jak również obiektów muzealnych

Przedsięwzięcia w ramach celu szczegółowego I.3

I.3.1 Zachowanie, odnowa, oznakowanie lub zagospodarowanie terenu wokół obiektów stanowiących lokalne dziedzictwo historyczne, krajobrazowe i przyrodnicze

Opis: Lokalne dziedzictwo historyczne, krajobrazowe i przyrodnicze to ważny czynnik przyciągający turystów. Realizacja przedsięwzięcia przyczyni się do poprawy stanu lub zachowania najcenniejszych obiektów stanowiących atrakcje turystyczne.

I.3.2 Rozwój i promocja muzeów i innych obiektów pełniących ich funkcję

Opis: Muzea i obiekty pełniące ich funkcje stają się ważnym elementem świadczącym o atrakcyjności turystycznej obszaru. Realizacja przedsięwzięcia sprawi, że istniejące obiekty staną się bardziej atrakcyjne dla odwiedzających je osób, zarówno dzięki poprawie warunków bytowych, jak również dzięki stworzeniu atrakcyjnej formy prezentacji posiadanych zasobów. Ważnym elementem przedsięwzięcia będzie również promocja najciekawszych obiektów, co pozwoli na zdobycie odpowiedniej liczby odwiedzających.

CEL OGÓLNY II

Podniesienie standardu życia mieszkańców obszaru objętego LSR poprzez rozwój przedsiębiorczości i wzrost aktywności zawodowej

---

Opis i uzasadnienie:

Diagnoza obszaru objętego LSR oraz analiza SWOT wykazała, że na obszarze objętym LSR Czarnorzecko-Strzyżowskiej LGD w ostatnich latach liczba bezrobotnych rośnie, zaś stopa bezrobocia jest znacząco wyższa od średniej województwa i kraju. Zauważa się, iż znaczna część osób pozostających bez pracy to osoby niemające żadnego doświadczenia zawodowego i nieposiadające kwalifikacji zawodowych oraz wykształcenia. Dużą część osób bezrobotnych stanowią osoby młode oraz po 50 roku życia. Zdecydowany większy odsetek osób bezrobotnych zamieszkuje tereny wiejskie. Wszystkie te elementy stanowią czynniki obniżające atrakcyjność regionu i powodują niekorzystne zmiany w społeczeństwie, w tym ubóstwo i wykluczenie społeczne.

Analiza dostępnych danych oraz konsultacje ze środowiskiem jednoznacznie wskazują, że przyczyną takiego stanu rzeczy jest słabo rozwinięta przedsiębiorczość. Na obszarze objętym LSR istnieje niewiele dużych, średnich i małych firm, zaś spora część z nich jest w nie najlepszej kondycji finansowej. Tego typu przedsiębiorstwa będące w innych regionach kraju największym „dostawcą” ofert pracy zatrudniają na naszym obszarze zbyt mały odsetek osób poszukujących pracy. Problemem są również słabe mikroprzedsiębiorstwa, które w wyniku trudnej sytuacji na rynku, nie rozwijają się, balansując często na krawędzi opłacalności, nie będąc w stanie zatrudnić nowych pracowników. Również struktura działalności gospodarczych wg kodu PKD przedstawia się niekorzystnie, pokazując, że dominującymi rodzajami działalności są mało innowacyjne, uzależnione od lokalnej koniunktury: handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych i motocykli czy budownictwo.

Dużym problemem jest również niska aktywność zawodowa osób bezrobotnych, co związane jest przede wszystkim z niskimi kwalifikacjami i małym doświadczeniem zawodowym osób bezrobotnych, słabym rynkiem pracy, zwłaszcza w najmniejszych miejscowościach wiejskich, oraz faktem że jest on nieprzyjazny dla osób

młodych, kobiet i osób po 50 roku życia. Ponadto, osoby bezrobotne wykazujące się wykształceniem, kwalifikacjami, wysoką przedsiębiorczością mają duże problemy z rozpoczęciem własnej działalności gospodarczej w związku z brakiem środków pieniężnych.

Realizacja CELU OGÓLNEGO II przyczyni się do wzrostu konkurencyjności gospodarczej obszaru objętego LSR, rozwoju przedsiębiorczości a w konsekwencji poprawy na rynku pracy. Dofinansowania dla mikro i małych przedsiębiorstw będą doskonałą okazją dla firm chcących rozszerzyć, uzupełnić swoją ofertę na dokonanie niezbędnych inwestycji, co przyczyni się do ich rozwoju, zwiększenia konkurencyjności i w efekcie zwiększenie zatrudnienia. Spora część środków w ramach CELU OGÓLNEGO II trafi do samych bezrobotnych, zwłaszcza tych reprezentujących grupę defaworyzowaną, czyli osób młodych i po 50 roku życia, mieszkańców małych miejscowości. Dzięki temu grupa osób pozostających poza rynkiem pracy, a chcących rozpocząć własną działalność gospodarczą otrzyma na ten cel niezbędny kapitał.

CELE SZCZEGÓŁOWE I PRZEDSIĘWZIĘCIA CELU OGÓLNEGO II

Numer i nazwa celu szczegółowego:

II.1. Poprawa możliwości zatrudnienia poprzez rozwój działalności gospodarczej

Opis i uzasadnienie:

Celem przedsięwzięcia jest podniesienie konkurencyjności mikro i małych przedsiębiorstw z obszaru objętego LSR poprzez dostosowanie ich do wymogów rynkowych, w tym zapewnienie dostępu do nowych technologii, maszyn i urządzeń. Spowoduje to zwiększenie dochodów przedsiębiorstw oraz zwiększenie przez nie zatrudnienia i w efekcie wzrost dochodów ludności, jak również polepszenie jakości życia i unowocześnienie warunków pracy.

Przedsięwzięcia w ramach celu szczegółowego II.1

II.1.1 Wsparcie na rozwój mikro i małych przedsiębiorstw

Opis: W ramach przedsięwzięcia planuje się pomoc finansową dla mikro i małych przedsiębiorstw na inwestycje, które przyczynią się do ich rozwoju, wzrostu konkurencyjności, wzrostu zatrudnienia. Preferowane będą inwestycje znajdujące się w mniejszych miejscowościach, przewidujące więcej miejsc pracy a także te związane z innowacyjnymi branżami gospodarki oraz które spowodują sprzedaż produktów/usług, również poza rynkiem lokalnym.

Numer i nazwa celu szczegółowego:

II.2. Aktywizacja społeczeństwa zmierzająca do podejmowania własnej działalności gospodarczej

Opis i uzasadnienie:

W ramach realizacji celu udzielone zostanie wsparcie dla osób, które zamierzają uruchomić własną działalność gospodarczą.

Przedsięwzięcia w ramach celu szczegółowego II.2

II.2.1 Wsparcie na podejmowanie działalności gospodarczej, w tym w szczególności przez osoby bezrobotne

Opis: W ramach realizacji przedsięwzięcia planuje się pomoc finansową na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej w szczególności dla osób bezrobotnych. Preferowane będą inwestycje realizowane przez osoby z grup defaworyzowanych, a także te związane z innowacyjnymi branżami gospodarki oraz które spowodują sprzedaż produktów/usług, również poza rynkiem lokalnym

---

CEL OGÓLNY III

Wzmocnienie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego poprzez podnoszenie świadomości i aktywności społecznej zmierzające do budowania systemów wartości opartych o poczucie identyfikacji z obszarem

---

Opis i uzasadnienie:

Aktywne społeczeństwo gwarantuje prawidłowy rozwój lokalny, cechuje się zdolnością samoorganizacji, wyznaczania i realizowania ważnych dla niego celów. Umiejętność grupowego określania potrzeb wspólnoty oraz dążenie do ich zaspokajania, czyli zainteresowanie sprawami społeczności wraz z poczuciem odpowiedzialności za jego dobro jest ważnym elementem budowania kapitału społecznego i społeczeństwa obywatelskiego, co z kolei

przyczynia się do zwiększenia zaufania do instytucji państwa i przejawia się poprzez aktywne uczestnictwo w oddolnych formalnych i nieformalnych działaniach na rzecz artykułowania i realizacji potrzeb społecznych.

Diagnoza i analiza SWOT obszaru objętego LSR wskazuje, że poziom aktywności oraz świadomości społecznej na obszarze objętym LSR należy uznać ciągle za niewystarczający. Istnienie stosunkowo dużej liczby NGO, w tym: KGW, OSP i różnych grup nieformalnych, nie przekłada się na ilość inicjatyw oddolnych. Większość organizacji nie prowadzi czynnej działalności, ograniczając swoją aktywność do niezbędnego minimum. Powoduje to marazm członków oraz brak zainteresowania przystąpieniem do organizacji kolejnych, zwłaszcza młodych członków.

Aby wykorzystać więc ten potencjał dla rozwoju obszaru niezbędne jest przełamywanie barier ograniczających uczestnictwo mieszkańców w życiu społecznym i gospodarczym poprzez działania podnoszące świadomość społeczną oraz stwarzające warunki dla większej aktywności i inicjatyw podejmowanych na terenach wiejskich sprzyjających integracji i aktywizacji społecznej.

Mieszkańcy obszaru Czarnorzecko-Strzyżowskiej LGD wykazują dużą potrzebę w zakresie integracji i oferty spędzania czasu wolnego w swoich miejscowościach. Realizowane do tej pory różnorodne wydarzenia kulturalne np.: festyny, spotkania tematyczne, czy warsztaty / szkolenia cieszyły się dużym zainteresowaniem.

W ramach CELU OGÓLNEGO III wspierane będą oddolne inicjatywy społeczne w zakresie organizowania czasu wolnego dla mieszkańców, tworzenia programów edukacyjnych, kulturowych i sportowych dla różnych grup wiekowych w poszczególnych wsiach, które w efekcie mają się stać aktywne, zintegrowane i dobrze zorganizowane.

CELE SZCZEGÓŁOWE I PRZEDSIĘWZIĘCIA CELU OGÓLNEGO III

Numer i nazwa celu szczegółowego:

III.1 Rozwój aktywności społeczności lokalnej

Opis i uzasadnienie:

Aktywność społeczna jest jednym z wyznaczników społeczeństwa obywatelskiego, oznacza udział społeczności w rozwiązywaniu lokalnych problemów, ponadto wiąże się z poczuciem odpowiedzialności za to, co dzieje się wokół i zdolność do samoorganizacji w społeczności lokalnej. Dzięki realizacji celu szczegółowego III.2 nastąpi wzrost aktywności społecznej wśród mieszkańców obszaru objętego LSR, którzy chętniej niż dotychczas podejmować będą działania na rzecz określonej grupy lub środowiska swojego lub zewnętrznego.

Przedsięwzięcia w ramach celu szczegółowego III.2

III.1.1 Zwiększenie aktywności w centrach kultury wiejskiej poprzez realizację programów aktywności społecznej oraz zakup wyposażenia

Opis: Konsultacje społeczne wykazały, że istnieje potrzeba wsparcia centrów kultury wiejskiej w ich zadaniach z zakresu aktywizacji społeczności lokalnej. Przedsięwzięcie, oprócz realizacji programów aktywizujących, przewiduje wyposażenie centrów kultury w sprzęt i urządzenia, które uczynią je miejscami atrakcyjnymi do podejmowania wszelkiej aktywności i zachęcą do realizacji kolejnych przedsięwzięć, programów, wydarzeń.

III.1.2 Wspieranie organizacji pozarządowych w realizacji ich celów statutowych zgodnych z PROW na lata 2014-2020

Opis: Diagnoza obszaru ujawniła niski poziom aktywności organizacji pozarządowych działających na obszarze objętym LSR. Ponieważ aktywność społeczna polegająca na przynależności do różnego typu organizacji społecznych, udziale w pracach tych organizacji jest ważnym elementem rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, niezbędne jest wsparcie tych organizacji w realizacji ich celów statutowych. Pozwoli to na wzrost aktywności zarówno samej organizacji, jak i jej członków, co będzie impulsem do ich powiększania się, jak również do powstawania nowych organizacji pozarządowych czy grup nieformalnych.

III.1.3 Wspieranie partycypacji społeczności lokalnej w realizacji LSR

Opis: Celem przedsięwzięcia jest włączenie możliwie szerokiego grona mieszkańców obszaru objętego LSR w realizację LSR. Pozwoli to zarówno na pozyskanie odpowiedniej liczby wnioskodawców, jak również przełożyć się na jakość wniosków, co przyczyni się do pełnej realizacji LSR.

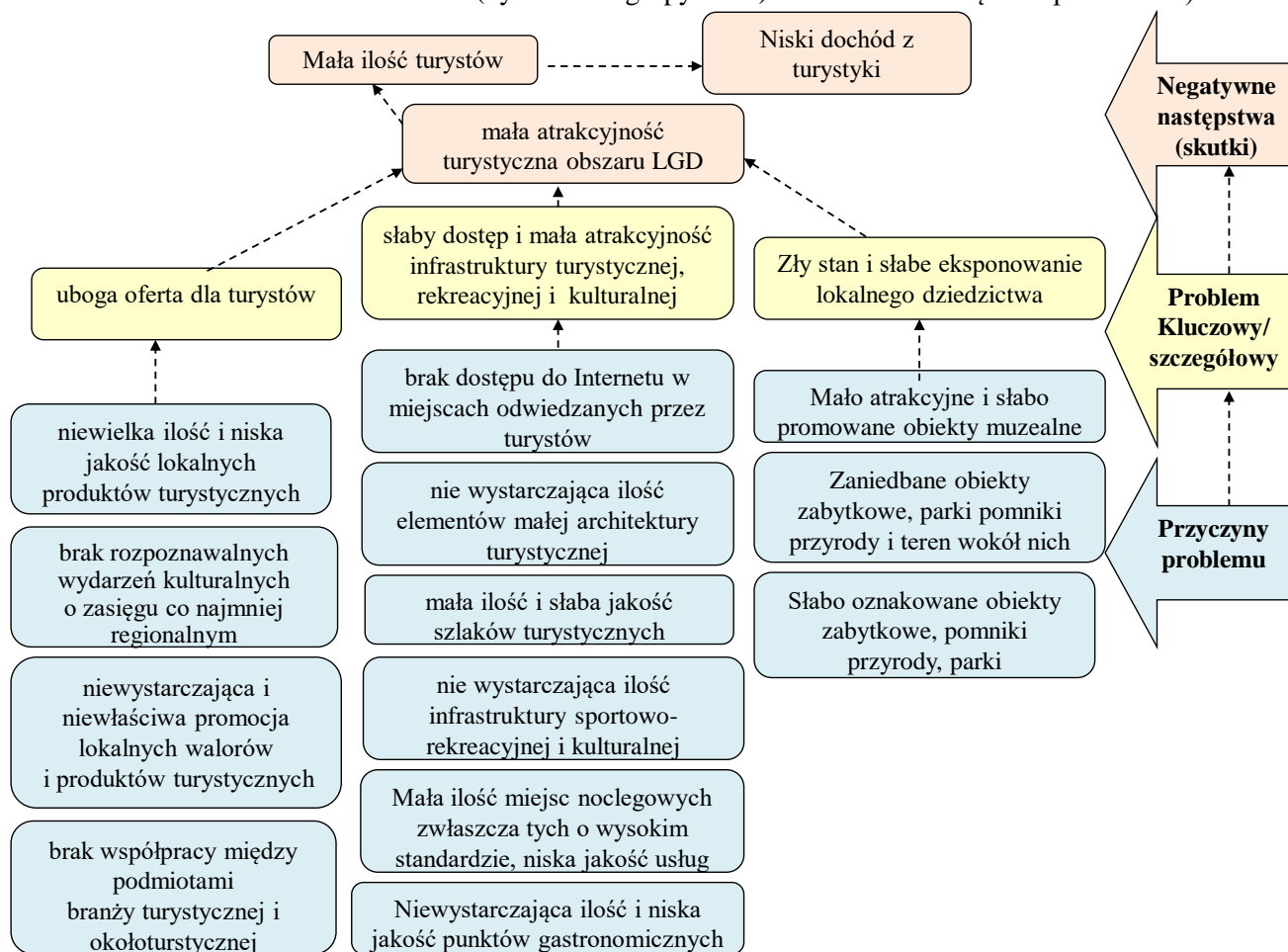
V.1.2. Proces formułowania celów i przedsięwzięć wraz z uzasadnieniem ich sformułowania w oparciu o konsultacje społeczne i powiązanie z analizą SWOT i diagnozą obszaru.

Proces formułowania celów i przedsięwzięć LSR rozpoczęty został wraz z tworzeniem diagnozy obszaru oraz analizy SWOT. Wówczas to, wyłoniły się 3 potencjalne kierunki interwencji w ramach lokalnej strategii rozwoju, tj. TURYSTYKA, PRZESIEBIORCZOŚĆ i SPOŁECZEŃSTWO OBYWATELSKIE.

Decydujący o ostatecznym kształcie celów i przedsięwzięć miał proces konsultacji z lokalnymi środowiskami. Odbывał on się z wykorzystaniem metody problemowej. Przedstawiciele społeczności w trakcie spotkań zgłosili szereg problemów z jakimi borykają się ich środowiska, miejscowości, gminy.

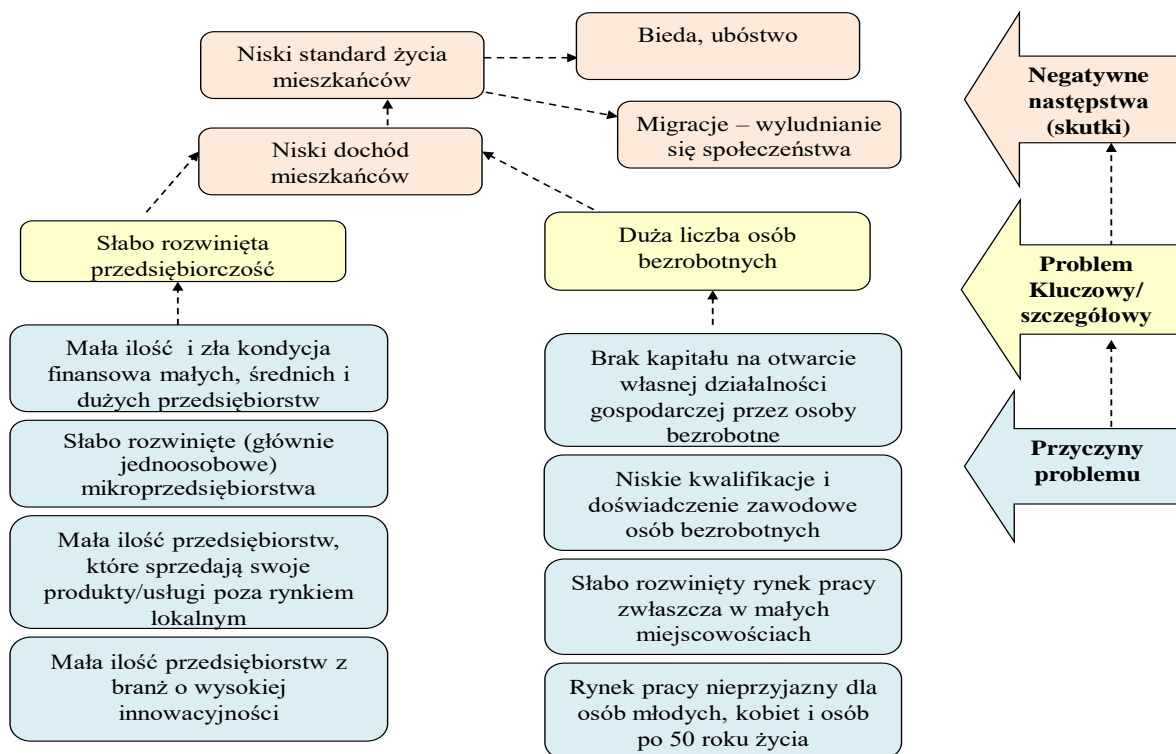
Problemy te (wymienione w Rozdziale II) zostały uporządkowane i pogrupowane według kategorii oraz poziomu szczegółowości. Problemy marginalne, nie odczuwalne przez szerszą część społeczności, a także te które nie mogą zostać zniwelowane w ramach programu LEADER zostały odrzucone. Dzięki temu powstały drzewa problemów dotyczące 3 ww. kierunków rozwoju obszaru objętego LSR, mające następujący schemat:

PRZYCZYNY PROBLEMÓW (braki w zasobach) → **PROBLEM KLUCZOWY/ SZCZEGÓŁOWY** (dyskomfort grupy ludzi) → **NEGATYWNE NASTĘPSTWA** (dalekosiężne skutki braku rozwiązania problemów)

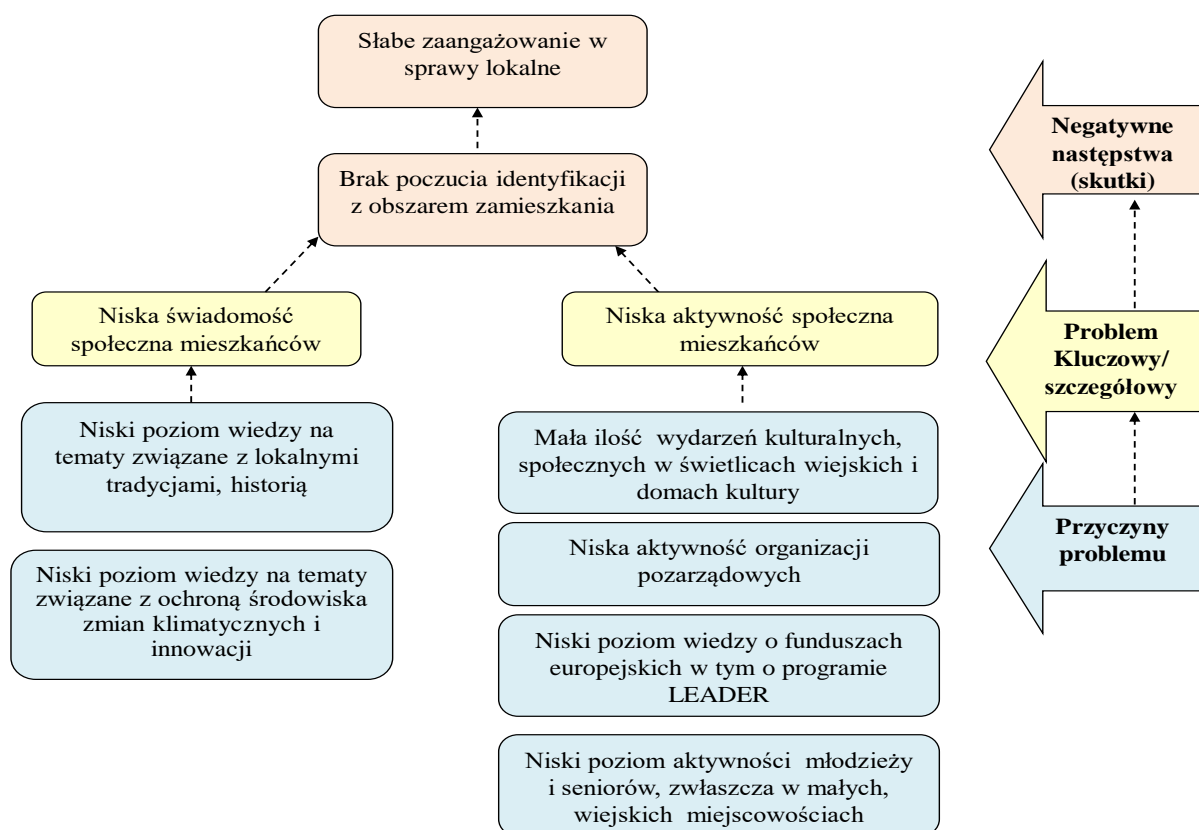

Drzewo problemów obszaru objętego LSR Czarnorzecko-Strzyżowskiej LGD - TURYSTYKA

Drzewo problemów obszaru objętego LSR Czarnorzecko-Strzyżowskiej LGD - PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ

Drzewo problemów obszaru objętego LSR Czarnorzecko-Strzyżowskiej LGD – SPOŁECZEŃSTWO OBYWATELSKIE

Tak sporządzone drzewa problemów, pozwoliły na ich przekształcenie w cele ogólne, szczegółowe i przedsięwzięcia oraz przyporządkowanie im wskaźników. Szczegółowe powiązania diagnozy obszaru i ludności, analizy SWOT oraz celów i wskaźników znajduje się w poniżej tabeli:

Matryca logiczna powiązań diagnozy obszaru i ludności, analizy SWOT oraz celów i wskaźników

Zidentyfikowane problemy/ wyzwania społeczno-ekonomiczne	Cel ogólny	Cele szczegółowe	Planowane przedsięwzięcia	Produkty	Rezultaty	Oddziaływanie	Czynniki zewnętrzne mające wpływ na realizację działań i osiągnięcie wskaźników	
1	2	3	4	5	6	7	8	
<p>Niewielka ilość i niska jakość lokalnych produktów turystycznych</p> <p>Brak rozpoznawalnych wydarzeń kulturalnych o zasięgu co najmniej regionalnym</p> <p>Niewystarczająca i niewłaściwa promocja lokalnych walorów i produktów turystycznych</p>	<p>CEL OGÓLNY I</p> <p>Podniesienie atrakcyjności turystycznej obszaru objętego LSR, dzięki wykorzystaniu lokalnych walorów i zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych i geograficznych</p>	<p>I.1.</p> <p>Stworzenie spójnej i atrakcyjnej oferty turystycznej promowanej pod marką „Na weekend”</p>	<p>I.1.1 Realizacja imprez i programów sportowo-rekreacyjnych oraz opartych na lokalnej tradycji, historii, kulturze, zwyczajach czy obrzędowości.</p>	<p>Liczba imprez sportowo-rekreacyjnych skierowanych do turystów</p>	<p>Liczba uczestników imprez i wydarzeń promujących obszar objęty LSR</p>	<p>Wzrost liczby turystów odwiedzających obszar objęty LSR</p>	<p>Konkurencyjne imprezy i wydarzenia w innych regionach woj. Podkarpackiego</p>	
				<p>Liczba programów sportowo- rekreacyjnych skierowanych do turystów</p>	<p>j.w</p>	<p>j.w</p>	<p>j.w.</p>	
				<p>Liczba zainicjowanych wydarzeń cyklicznych opartych na lokalnych zasobach skierowanych do turystów</p>	<p>j.w</p>	<p>j.w</p>	<p>j.w.</p>	
				<p>Liczba imprez i wydarzeń promujących lokalną tradycję, historię, kulturę, zwyczaje czy obrzędowość</p>	<p>j.w</p>	<p>j.w.</p>	<p>j.w.</p>	
				<p>Liczba kampanii promujących markę turystyczną „Na weekend”</p>	<p>j.w</p>	<p>j.w</p>	<p>j.w.</p>	
				<p>I.1.2 Stworzenie i działalność klastra produktów turystycznych obejmującego podmioty z obszaru objętego LSR</p>	<p>Liczba portali internetowych informującego o wszystkich atrakcjach turystycznych obszaru objętego LSR, miejscach noclegowych i punktach gastronomicznych,</p>	<p>j.w</p>	<p>j.w</p>	<p>Brak odpowiedniego zaangażowania podmiotów w tworzenie i prowadzenie portalu</p>

*

1	2	3	4	5	6	7	8
Brak współpracy między podmiotami branży turystycznej i okolo-turystycznej			I.1.3 Rozwój enoturystyki i promocja produktów lokalnych	wydarzeniach sportowo-rekreacyjnych i kulturalnych, promocjach, programach lojalnościowych			
				Liczba konferencji, szkoleń lub warsztatów skierowanych do podmiotów związanych z branżą turystyczną	j.w.	j.w.	Brak zaangażowania podmiotów z branży turystycznej
				Liczba sieci w zakresie usług turystycznych, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR	Liczba osób, które skorzystały z więcej niż jednej usługi turystycznej objętej siecią, która otrzymała wsparcie w ramach realizacji LSR	j.w.	j.w.
Brak wspólnego produktu turystycznego				Liczba publikacji dotyczących enoturystyki i produktów lokalnych	Liczba osób, które uzyskają wiedzę na temat enoturystyki na obszarze objętym LSR	j.w.	Spadek zainteresowania enoturystyką
				Liczba aplikacji na telefon dotyczących enoturystyki i produktów lokalnych	Liczba osób, które uzyskają wiedzę na temat enoturystyki na obszarze objętym LSR	Wzrost liczby turystów odwiedzających obszar objęty LSR	j.w.
				Liczba wyjazdów studyjnych z zakresu enoturystyki i promocji produktów lokalnych	j.w.	j.w.	j.w.
Nie wystarczająca ilość elementów małej architektury turystycznej	I.2. Rozszerzenie i poprawa jakości infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej sprzyjającej rozwojowi turystyki	I.2.1 Budowa, rozbudowa, modernizacja i zakup niekomercyjnej infrastruktury sportowo-rekreacyjnej i kulturalnej służącej turystom.					

1	2	3	4	5	6	7	8
Nie wystarczająca ilość infrastruktury sportowo-rekreacyjnej i kulturalnej	CEL OGÓLNY I Podniesienie atrakcyjności turystycznej obszaru objętego LSR, dzięki wykorzystaniu lokalnych walorów i zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych i geograficznych		I.2.2 Tworzenie nowych lub poszerzanie i podnoszenie funkcjonalności istniejących szlaków turystycznych wraz z ich promocją	Liczba nowych lub przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	Liczba osób korzystających z nowoutworzonej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej lub zwiększenie o 10% liczby korzystających z przebudowanej w ramach realizacji przedsięwzięć LSR infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej	j.w	Powstanie konkurencyjnej infrastruktury w innych regionach woj. Podkarpackiego
Brak dostępu do Internetu w miejscach odwiedzanych przez turystów				Liczba utworzonych siłowni zewnętrznych pełniących funkcję rekreacyjną	j.w.	j.w.	j.w.
				Liczba utworzonych bezpłatnych, bezprzewodowych punktów dostępu do Internetu	j.w	j.w	Rozwój Internetu LTE i innych konkurencyjnych form przesyłania danych
				Liczba powstałych lub przebudowanych miejsc służących organizacji wydarzeń kulturalnych na otwartym powietrzu	j.w	j.w	Powstanie konkurencyjnej infrastruktury w innych regionach woj. Podkarpackiego
Mała ilość i słaba jakość szlaków turystycznych			Liczba przebudowanych obiektów pełniących funkcje kulturalne	j.w	j.w,.	j.w.	
			Liczba powstałych szlaków turystycznych	j.w	j.w.	j.w.	
Mała ilość miejsc noclegowych zwłaszcza					I.2.3 Tworzenie lub rozwój podmiotów świadczących	Liczba szlaków turystycznych, które zostaną poszerzone lub zostanie podniesiona ich	j.w

1	2	3	4	5	6	7	8
tych o wysokim standardzie, niska jakość usług			usługi noclegowe oraz punktów gastronomicznych	funkcjonalność			
				Liczba kampanii promujących szlaki turystyczne	j.w.	j.w.	j.w.
				Liczba podmiotów utworzonych w zakresie świadczenia usług noclegowych lub gastronomicznych	Liczba nowopowstałych miejsc pracy	j.w.	j.w.
Niewystarczająca ilość i niska jakość punktów gastronomicznych				Liczba podmiotów które rozwiną swoją działalność w zakresie usług noclegowych lub gastronomicznych	Liczba osób, które skorzystały z miejsc noclegowych i punktów gastronomicznych w ciągu roku	j.w.	j.w.
Zły stan i słabe eksponowanie lokalnego dziedzictwa	CEL OGÓLNY I Podniesienie atrakcyjności turystycznej obszaru objętego LSR, dzięki wykorzystaniu lokalnych walorów i zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych i geograficznych	I.3 Poprawa stanu i zachowanie lokalnego dziedzictwa sprzyjającego o rozwojowi turystyki	I.3.1 Zachowanie, odnowa, oznakowanie lub zagospodarowanie terenu wokół obiektów stanowiących lokalne dziedzictwo historyczne krajobrazowe i przyrodnicze	Liczba obiektów wpisanych do rejestru bądź ewidencji zabytków: zachowanych, odnowionych, oznakowanych lub wokół których zagospodarowano teren	Wzrost liczby odwiedzających obiekty stanowiące lokalne dziedzictwo, które zostaną odnowione, oznakowane lub wokół których zagospodarowano teren w ramach realizacji przedsięwzięć LSR o 5%	j.w.	Niewystarczająca promocja obiektów zabytkowych i stanowiących lokalne dziedzictwo
			I.3.2 Rozwój i promocja muzeów i innych obiektów pełniących ich funkcję	Liczba obiektów stanowiących dziedzictwo przyrodnicze i krajobrazowe: zachowanych, odnowionych, oznakowanych lub wokół	j.w.	j.w.	j.w.

1	2	3	4	5	6	7	8
				których zagospodarowano teren			
				Liczba obiektów pełniących funkcje muzealne, które rozwiną swoją działalność	Zwiększenie liczby odwiedzających muzea i obiekty, które pełnią ich funkcje, które otrzymają wsparcie w ramach realizacji przedsięwzięć LSR o 5%	j.w.	Bardziej atrakcyjne muzea w innych regionach woj. Podkarpackiego
				Liczba kampanii promujących obiekty muzealne	j.w.	j.w.	j.w.
Słabo rozwinięta przedsiębiorczość	CEL OGÓLNY II Podniesienie standardu życia mieszkańców obszaru objętego LSR poprzez rozwój przedsiębiorczości i wzrost aktywności zawodowej	II.1. Poprawa możliwości zatrudnienia poprzez rozwój działalności gospodarczej	II.1.1 Wsparcie na rozwój mikro i małych przedsiębiorstw	Nowoutworzone mikroprzedsiębiorstwa	Liczba nowopowstałych miejsc pracy	Zmniejszenie bezrobocia na obszarze objętym LSR	Kryzys gospodarczy – niechęć do nowych inwestycji i zatrudniania pracowników
				Przedsiębiorstwa, które rozwiną swoją działalność	Liczba nowopowstałych miejsc pracy	j.w.	j.w.
Duża liczba osób bezrobotnych		II.2. Aktywizacja społeczeństwa zmierzająca do podejmowania własnej działalności gospodarczej	II.2.1 Wsparcie na podejmowanie działalności gospodarczej, w tym w szczególności przez osoby bezrobotne	Otworzenie własnej działalności gospodarczej	Liczba nowopowstałych miejsc pracy	j.w.	Kryzys gospodarczy – niechęć do podejmowania ryzyka

1	2	3	4	5	6	7	8
<p>Mała ilość wydarzeń kulturalnych, społecznych w świetlicach wiejskich i domach kultury</p> <p>Niska aktywność organizacji pozarządowych</p> <p>Niski poziom aktywności młodzieży i seniorów, zwłaszcza w małych, wiejskich miejscowościach</p> <p>Niewystarczająca wiedza nt. dostępności funduszy pomocowych</p>	<p>CEL OGÓLNY III</p> <p>Wzmocnienie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego poprzez podnoszenie świadomości i aktywności społecznej zmierzające do budowania systemów wartości opartych o poczucie identyfikacji z obszarem</p>	<p>III.1</p> <p>Rozwój aktywności społeczności lokalnej</p>	<p>III.1.1</p> <p>Zwiększenie aktywności w centrach kultury wiejskiej poprzez realizację programów aktywności społecznej oraz zakup wyposażenia</p>	<p>Liczba programów aktywności kulturalnej w świetlicach wiejskich, centrach kultury wiejskiej</p>	<p>Liczba osób uczestniczących w programach aktywności kulturalnej organizowanych w ramach przedsięwzięć LSR</p>	j.w	<p>Spadek zainteresowania aktywnością społeczną, zwłaszcza wśród młodzieży</p>
			<p>III.1.2</p> <p>Wspieranie organizacji pozarządowych w realizacji ich celów statutowych zgodnych z PROW na lata 2014-2020</p>	<p>Liczba centrów kultury wiejskiej, które zostaną wzbogacone w sprzęt i urządzenia wspierające aktywność kulturalną mieszkańców</p>	<p>Wzrost liczby odwiedzających w centrach kultury wiejskiej, które wzbogacą swoją ofertę w ramach realizacji przedsięwzięć LSR</p>	j.w	j.w.
			<p>III.1.3</p> <p>Wspieranie partycypacji społeczności lokalnej w realizacji LSR</p>	<p>Liczba stron internetowych lub publikacji dotyczących obszaru objętego LSR lub działalności beneficjenta</p>	<p>Zwiększenie o 5 % liczby członków w organizacjach pozarządowych, które otrzymają wsparcie w ramach przedsięwzięć LSR</p>	j.w	j.w.
			<p>Liczba kampanii społecznych skierowanych do mieszkańców</p>	j.w.	j.w	j.w.	
<p>Liczba odbytych imprez promocyjno-informacyjnych z zakresu realizacji LSR i</p>	<p>Liczba organizacji pozarządowych i osób fizycznych z obszaru objętego LSR, które po raz</p>	j.w	<p>Często zmieniające się przepisy regulujące</p>				

1	2	3	4	5	6	7	8
				działalności LGD	pierwszy skorzystają ze środków programu LEADER		wsparcie finansowe w programie LEADER
				Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	j.w.	j.w.	j.w.
				Propagowanie i informowanie o założeniach LSR na wydarzeniach na terenie województwa podkarpackiego	j.w.	j.w.	j.w.
				Liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD	Liczba osób, które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego w biurze LGD	j.w.	j.w.
				Liczba osobodni szkoleń dla organów LGD	j.w.	j.w.	j.w.
				Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	j.w.	j.w.	j.w.

V.2. Zgodności celów z celami programu, w ramach których planowane jest finansowanie LSR

LSR Czarnorzecko-Strzyżowskiej LGD realizowana będzie w całości w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Mimo, iż program LEADER przypisany jest do celu szczegółowego 6B „wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich” w ramach priorytetu 6 „wspieranie włączenia społecznego, ograniczenia ubóstwa i rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich” i spełnia głównie jego cele, realizacja LSR Czarnorzecko-Strzyżowskiej LGD przyczyni się również do realizacji innych celów PROW, a mianowicie:

1A. Wspieranie innowacji, współpracy i rozwoju bazy wiedzy na obszarach wiejskich – dzięki realizacji celu szczegółowego: I.1. Stworzenie spójnej i atrakcyjnej oferty turystycznej promowanej pod marką „*Na weekend*”, który przewiduje min. stworzenie sieć współpracujących ze sobą podmiotów: przedsiębiorstw, instytucji otoczenia biznesu, jednostek administracyjnych mających na celu koordynację działań wszystkich podmiotów mających wpływ na turystykę na obszarze objętym LSR w celu stworzenia spójnej i atrakcyjnej oferty turystycznej

6A. Ułatwianie różnicowania działalności, zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw i tworzenia miejsc pracy - dzięki realizacji celu szczegółowego II.1 Poprawa możliwości zatrudnienia poprzez rozwój działalności gospodarczej, II.2 Aktywizacja społeczeństwa zmierzająca do podejmowania własnej działalności gospodarczej wsparte zostaną mikro i małe przedsiębiorstwa, a także osoby chcące rozpocząć własną działalność gospodarczą.

V. 3. Cele LSR z podziałem na źródła finansowania

Wszystkie cele LSR Czarnorzecko-Strzyżowskiej LGD będą finansowane ze środków Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

V.4. Przedstawienie przedsięwzięć realizowanych w ramach RLKS a także wskazanie sposobu ich realizacji wraz z uzasadnieniem

Wszystkie cele ogólne, szczegółowe i przedsięwzięcia LSR Czarnorzecko-Strzyżowskiej LGD są zgodne z celami programu LEADER objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, realizując przedsięwzięcia celu szczegółowego 6B „wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich” w ramach priorytetu 6 „wspieranie włączenia społecznego, ograniczenia ubóstwa i rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich”.

Realizacja CELU OGÓLNEGO I odpowiada następującym przedsięwzięciom celu szczegółowego 6B „wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich”:

6. rozwój produktów lokalnych - realizowane w ramach przedsięwzięcia, I.1.2 Stworzenie i działalność klastra produktów turystycznych obejmującego podmioty z obszaru objętego LSR i I.1.1 Realizacja imprez i programów sportowo-rekreacyjnych oraz opartych na lokalnej tradycji, historii, kulturze, zwyczajach czy obrzędowości.

8. zachowanie dziedzictwa lokalnego - realizowane w ramach przedsięwzięcia I.3.1 Zachowanie, odnowa, oznakowanie lub zagospodarowanie terenu wokół obiektów stanowiących lokalne dziedzictwo historyczne, krajobrazowe i przyrodnicze oraz I.3.2 Rozwój i promocja muzeów i innych obiektów pełniących ich funkcję

9. rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej - realizowane w ramach przedsięwzięcia I.2.1 Budowa, rozbudowa, wraz z modernizacją i zakup niekomercyjnej infrastruktury sportowo-rekreacyjnej i kulturalnej służącej turystom oraz I.2.2 Tworzenie nowych lub poszerzanie i podnoszenie jakości istniejących szlaków turystycznych

Realizacja CELU OGÓLNEGO II odpowiada następującym założeniom celu szczegółowego 6B „wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich”:

2. zakładanie działalności gospodarczej i rozwój przedsiębiorczości – realizowane w ramach przedsięwzięcia II.1.1 Tworzenie i rozwój mikro oraz małych przedsiębiorstw oraz II.2.1 Wsparcie na podejmowanie działalności gospodarczej, w tym w szczególności przez osoby bezrobotne

Realizacja CELU OGÓLNEGO III odpowiada następującym założeniom celu szczegółowego 6B „wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich”:

1. wzmocnienie kapitału społecznego, w tym z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych i wspieranie partycypacji społeczności lokalnej w realizacji LSR – realizowane w ramach przedsięwzięcia III.1.1 Realizacja programów aktywności kulturalnej w świetlicach wiejskich, centrach kultury wiejskiej III.1.2 Wspieranie organizacji pozarządowych w realizacji ich celów statutowych zgodnych z PROW na lata 2014-2020, III.1.3 Wspieranie partycypacji społeczności lokalnej w realizacji LSR

V.5 Specyfikacja wskaźników przypisanych do przedsięwzięć, celów szczegółowych i celów ogólnych wraz z uzasadnieniem wyboru konkretnego wskaźnika w kontekście ich adekwatności do celów i przedsięwzięć.

I	CEL OGÓLNY I	Podniesienie atrakcyjności turystycznej obszaru objętego LSR, dzięki wykorzystaniu lokalnych walorów i zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych i geograficznych			
I.1	CELE SZCZEGÓŁOWE	Stworzenie spójnej i atrakcyjnej oferty turystycznej promowanej pod marką „Na weekend”			
I.2		Rozszerzenie i poprawa jakości infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej sprzyjającej rozwojowi turystyki			
I.3		Poprawa stanu i zachowanie lokalnego dziedzictwa sprzyjającego rozwojowi turystyki			
	Wskaźnik oddziaływania	Jednostka miary	Stan początkowy	Stan docelowy	Źródło danych/ sposób pomiaru
W I	Wzrost liczby turystów odwiedzających obszar objęty LSR mierzony wskaźnikiem Schneidera, czyli liczbą turystów korzystających z noclegów w obiektach noclegowych, przypadającą na 100 mieszkańców stałych ^{1*}	osoba	10,73	12,24	Dane GUS – Bank Danych Lokalnych
	Wskaźnik rezultatu ⁴	Jednostka miary	Stan początkowy	Stan docelowy	Źródło danych/ sposób pomiaru
W I.1	Liczba uczestników imprez i wydarzeń promujących obszar objęty LSR ⁴	osoba	0	30 000	Sprawozdanie końcowe z realizacji operacji
	Liczba osób, które skorzystały z więcej niż jednej usługi turystycznej objętej siecią, która otrzymała wsparcie w ramach realizacji LSR ⁴	osoba	0	100	Dane beneficjentów
	Liczba osób, które uzyskują wiedzę na temat enoturystyki na obszarze objętym LSR ⁴	osoba	0	10 000	Dane własne LGD
w I.2	Liczba osób korzystających z nowoutworzonej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej ⁴	osoba	0	15 000	Sprawozd. końcowe z realizacji operacji
	Zwiększenie o 10% liczby korzystających z przebudowanej w ramach realizacji przedsięwzięć LSR infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej ⁵	procent	0	10	Dane beneficjentów
	Liczba nowopowstałych miejsc pracy ⁴	etat	0	6	Sprawozd. końcowe z realizacji operacji
	Liczba osób, które skorzystały z miejsc noclegowych i punktów gastronomicznych w ciągu roku ⁴	osoba	0	500	Dane beneficjentów

* uzasadnienie i opis wskaźnika znajduje się pod tabelą

w I.3	Wzrost liczby odwiedzających obiekty stanowiące lokalne dziedzictwo, które zostaną odnowione, oznakowane lub wokół których zagospodarowano teren w ramach realizacji przedsięwzięć LSR o 5% ⁵	procent	0	5	Dane beneficjentów			
	Zwiększenie liczby odwiedzających muzea i obiekty, które pełnią ich funkcje, które otrzymają wsparcie w ramach realizacji przedsięwzięć LSR o 5% ⁵	procent	0	5	Dane beneficjentów			
Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji	Wskaźnik produktu ⁶				
				Nazwa	Jednostka miary	Wartość		Źródło danych/ sposób pomiaru
			Początkowa 2016 r.			Końcowa 2022 r.		
I.1.1	Realizacja imprez i programów sportowo-rekreacyjnych oraz opartych na lokalnej tradycji, historii, kulturze, zwyczajach czy obrzędowości	Turyści	konkurs	Liczba imprez sportowo- rekreacyjnych skierowanych do turystów	szt.	0	9	Sprawozd. końcowe z realizacji operacji
		Turyści	konkurs	Liczba programów sportowo-rekreacyjnych skierowanych do turystów	szt.	0	6	Sprawozd. końcowe z realizacji operacji
		Turyści	konkurs	Liczba zainicjowanych wydarzeń cyklicznych opartych na lokalnych zasobach skierowanych do turystów	szt.	0	6	Sprawozd. końcowe z realizacji operacji
		Turyści	konkurs	Liczba imprez i wydarzeń promujących lokalną tradycję, historię, kulturę, zwyczaje czy obrzędowość	szt.	0	6	Sprawozd. końcowe z realizacji operacji
I.1.2	Stworzenie i działalność klastra produktów turystycznych wraz z wykreowaniem marki turystycznej „Na weekend”	Turyści	konkurs	Liczba kampanii promujących obszar objęty LSR	szt.	0	3	Sprawozd. końcowe z realizacji operacji
		Turyści	konkurs	Liczba portali internetowych informującego o wszystkich atrakcjach turystycznych obszaru objętego LSR, miejscach noclegowych i punktach gastronomicznych, wydarzeniach sportowo-rekreacyjnych i kulturalnych, promocjach, programach lojalnościowych	szt.	0	1	Sprawozd. końcowe z realizacji operacji
		Turyści	konkurs	Liczba konferencji, szkoleń lub warsztatów promujących obszar objęty LSR	szt.	0	3	Sprawozd. końcowe z realizacji operacji

		Turyści	konkurs	Liczba kampanii promujących szlaki turystyczne	szt.	0	3	Sprawozd. końcowe z realizacji operacji
I.1.3	Tworzenie sieci w zakresie usług turystycznych	Turyści	konkurs	Liczba sieci w zakresie usług turystycznych, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR	szt.	0	3	Sprawozd. końcowe z realizacji operacji
I.1.4	Rozwój enoturystyki i promocja produktów lokalnych	Turyści	Projekt współpracy	Liczba publikacji dotyczących enoturystyki i produktów lokalnych	szt.	0	1	Sprawozd. końcowe z realizacji operacji
		Turyści	Projekt współpracy	Liczba aplikacji na telefon dotyczących enoturystyki i produktów lokalnych	szt.	0	1	Sprawozd. końcowe z realizacji operacji
		Turyści	Projekt współpracy	Liczba zagranicznych wyjazdów studyjnych z zakresu enoturystyki i promocji produktów lokalnych	szt.	0	1	Sprawozd. końcowe z realizacji operacji
I.2.1	Budowa lub przebudowa niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej służącej turystom.	Turyści	konkurs	Liczba nowych lub przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	szt.	0	12	Sprawozd. końcowe z realizacji operacji
		Turyści	Projekt współpracy	Liczba utworzonych siłowni zewnętrznych pełniących funkcję rekreacyjną	szt.	0	6	Sprawozd. końcowe z realizacji operacji
		Turyści	konkurs	Liczba powstałych lub przebudowanych miejsc służących organizacji wydarzeń kulturalnych na otwartym powietrzu	szt.	0	6	Sprawozd. końcowe z realizacji operacji
		Turyści	konkurs	Liczba przebudowanych obiektów pełniących funkcje kulturalne	szt.	0	3	Sprawozd. końcowe z realizacji operacji
I.2.2	Tworzenie nowych lub poszerzanie i podnoszenie funkcjonalności istniejących szlaków turystycznych wraz z ich promocją	Turyści	konkurs	Liczba powstałych szlaków turystycznych	szt.	0	1	Sprawozd. końcowe z realizacji operacji
		Turyści	konkurs	Liczba szlaków turystycznych, które zostaną poszerzone lub zostanie podniesiona ich funkcjonalność	szt.	0	5	Sprawozd. końcowe z realizacji operacji
I.3.1	Zachowanie, odnowa, oznakowanie lub zagospodarowanie terenu wokół obiektów stanowiących lokalne dziedzictwo historyczne krajobrazowe i	Turyści	konkurs	Liczba obiektów wpisanych do rejestru bądź ewidencji zabytków: zachowanych, odnowionych, oznakowanych lub wokół których zagospodarowano teren	szt.	0	6	Sprawozd. końcowe z realizacji operacji
		Turyści	konkurs	Liczba obiektów stanowiących dziedzictwo przyrodnicze i	szt.	0	2	Sprawozd. końcowe z realizacji operacji

	przyrodnicze			krajobrazowe: zachowanych, odnowionych, oznakowanych lub wokół których zagospodarowano teren				
I.3.2	Rozwój i promocja muzeów i innych obiektów pełniących ich funkcję	Turyści	konkurs	Liczba obiektów pełniących funkcje muzealne, które rozwiną swoją działalność	szt.	0	2	Sprawozd. końcowe z realizacji operacji
		Turyści	konkurs	Liczba kampanii promujących obiekty muzealne	szt.	0	1	Sprawozd. końcowe z realizacji operacji
II		CEL OGÓLNY II		Podniesienie standardu jakości życia mieszkańców obszaru objętego LSR poprzez rozwój przedsiębiorczości i wzrost aktywności zawodowej				
II.1	CELE SZCZEGÓŁOWE			Poprawa możliwości zatrudnienia poprzez rozwój działalności gospodarczej				
II.2				Aktywizacja społeczeństwa zmierzająca do podejmowania własnej działalności gospodarczej				
Wskaźnik oddziaływania				Jednostka miary	Stan początkowy	Stan docelowy	Źródło danych/ sposób pomiaru	
W II	Zwiększenie zatrudnienia na obszarze objętym LSR o 40 osób w wyniku realizacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (LSR) na lata 2014-2020.			osoba	0	40	Sprawozd. końcowe z realizacji operacji	
Wskaźnik rezultatu				Jednostka miary	Stan początkowy	Stan docelowy	Źródło danych/ sposób pomiaru	
w II.1	Liczba nowopowstałych miejsc pracy ⁴			etat	0	42	Sprawozd. końcowe z realizacji operacji	
Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji	Wskaźnik produktu ⁶				Źródło danych/ sposób pomiaru
				Nazwa	Jednostka miary	Wartość		
		Początkowa 2016 r.	Końcowa 2022 r.					
II.1.1	Wsparcie na rozwój mikro i małych przedsiębiorstw	Przedsiębiorcy	konkurs	Liczba przedsiębiorstw, które rozwiną swoją działalność	szt.	0	12	Sprawozd. końcowe z realizacji operacji
		Przedsiębiorcy	konkurs	Liczba podmiotów które rozwiną swoją działalność w zakresie usług noclegowych lub gastronomicznych	szt.	0	2	Sprawozd. końcowe z realizacji operacji
II.2.1	Wsparcie na podejmowanie działalności gospodarczej, w tym w szczególności przez osoby	Mieszkańcy obszaru objętego LSR	konkurs	Liczba nowo utworzonych działalności gospodarczych przez mieszkańców obszaru	szt.	0	7	Sprawozd. końcowe z realizacji operacji

	bezrobotne			objętego LSR				
		Przedstawiciele grup defaworyzowanych	konkurs	Liczba nowo utworzonych działalności gospodarczych przez przedstawicieli grup defaworyzowanych	szt.	0	12	Sprawozd. końcowe z realizacji operacji
		Mieszkańcy obszaru objętego LSR	konkurs	Liczba podmiotów które rozwiną swoją działalność w zakresie usług noclegowych lub gastronomicznych	szt.	0	2	Sprawozd. końcowe z realizacji operacji
III	CEL OGÓLNY III			Wzmocnienie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego poprzez podnoszenie świadomości i aktywności społecznej zmierzające do budowania systemów wartości opartych o poczucie identyfikacji z obszarem Czarnorzecko - Strzyżowskim.				
III.1	CELE SZCZEGÓŁOWE			Rozwój aktywności społeczności lokalnej				
	Wskaźnik oddziaływania				Jednostka miary	Stan początkowy	Stan docelowy	Źródło danych/ sposób pomiaru
W III	Zwiększenie liczby osób uczestniczących w imprezach organizowanych w ramach działalność domów, ośrodków kultury, klubów i świetlic o 3000 w porównaniu z rokiem 2014 ³				osoba	72220	74220	Dane GUS – Bank Danych Lokalnych
	Wskaźnik rezultatu				Jednostka miary	Stan początkowy	Stan docelowy	Źródło danych/ sposób pomiaru
w III.1.	Liczba osób uczestniczących w programach aktywności kulturalnej organizowanych w ramach przedsięwzięć LSR ⁴				osoba	0	250	Sprawozd. końcowe z realizacji operacji
	Wzrost liczby korzystających z obiektów pełniących rolę lokalnych świetlic, centrów kultury, które wzbogacą swoją ofertę w ramach realizacji przedsięwzięć LSR o 10% ⁵				procent	0	10	Dane beneficjentów
	Zwiększenie o 5% liczby członków w organizacjach pozarządowych, które otrzymują wsparcie w ramach przedsięwzięć LSR ⁵				procent	0	5	Dane beneficjentów
	Liczba organizacji pozarządowych i osób fizycznych z obszaru objętego LSR, które po raz pierwszy skorzystają ze środków programu LEADER ⁴				sztuka	0	6	Dane własne LGD
	Liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych ⁴				osoba	0	260	Dane własne LGD
	Liczba osób zadowolonych ze spotkań informacyjno-konsultacyjnych przeprowadzonych przez LGD ⁴				osoba	0	160	Dane własne LGD

	Liczba osób, które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego w biurze LGD ⁴	osoba	0	35	Dane własne LGD			
Przedsięwzięcia	Grupy docelowe	Sposób realizacji	Wskaźnik produktu ⁶					
			Nazwa	Jednostka miary	Wartość		Źródło danych/ sposób pomiaru	
					Początkowa 2016 r.	Końcowa 2022 r.		
III.1.1	Zwiększenie aktywności w centrach kultury wiejskiej poprzez realizację programów aktywności społecznej oraz zakup wyposażenia	Mieszkańcy obszaru objętego LSR	Projekty grantowe	Liczba programów aktywności kulturalnej w świetlicach wiejskich, centrach kultury wiejskiej	szt.	0	6	Sprawozd. końcowe z realizacji operacji
		Mieszkańcy obszaru objętego LSR	Projekty grantowe	Liczba centrów kultury wiejskiej, które zostaną wzbogacone w sprzęt i urządzenia wspierające aktywność kulturalną mieszkańców	szt.	0	22	Sprawozd. końcowe z realizacji operacji
III.1.2	Wspieranie organizacji pozarządowych w realizacji ich celów statutowych zgodnych z PROW na lata 2014-2020	Mieszkańcy obszaru objętego LSR	Projekty grantowe	Liczba stron internetowych lub publikacji dotyczących obszaru objętego LSR lub działalności beneficjenta	szt.	0	12	Sprawozd. końcowe z realizacji operacji
		Mieszkańcy obszaru objętego LSR	Projekty grantowe	Liczba kampanii społecznych skierowanych do mieszkańców	szt.	0	6	Sprawozd. końcowe z realizacji operacji
III.1.3	Wspieranie partycypacji społeczności lokalnej w realizacji LSR	Mieszkańcy obszaru objętego LSR	Animacja LGD	Liczba odbytych imprez promocyjno-informacyjnych z zakresu realizacji LSR i działalności LGD	szt.	0	80	Dane własne LGD
		Mieszkańcy obszaru objętego LSR	Animacja LGD	Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	szt.	0	18	Dane własne LGD
		Mieszkańcy woj. podkarpackiego	Animacja LGD	Propagowanie i informowanie o założeniach LSR na wydarzeniach na terenie województwa podkarpackiego	szt.	0	14	Dane własne LGD

	Pracownicy LGD	Koszty bieżące	Liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD	Osobo/dzień	0	20	Dane własne LGD
	Członkowie LGD	Koszty bieżące	Liczba osobodni szkoleń dla organów LGD	Osobo/dzień	0	389	Dane własne LGD
	Beneficjenci	Koszty bieżące	Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	podmiot	0	130	Dane własne LGD

Uzasadnienie wyboru wskaźników w kontekście ich adekwatności do celów i przedsięwzięć:

Wskaźniki oddziaływania

1. Wskaźnik Schneidera jest powszechnie stosowany w celu mierzenia wielkości ruchu turystycznego. Pozwala na określenie jego intensywności na podstawie liczby osób korzystających z noclegów. Wzrost wskaźnika świadczy o podniesieniu atrakcyjności turystycznej obszaru. Niewątpliwą zaletą zastosowania wskaźnika jest bezpłatny, szybki sposób jego pomiaru. Źródłem pozyskania danych będzie strona internetowa GUS <http://stat.gov.pl/bdl> – Bank Danych Lokalnych – Portret terytorialny – Turystyka - Wybrane turystyczne obiekty noclegowe – ogółem - korzystający z noclegów. Wskaźnik obliczany jest na podstawie następującego wzoru: liczba osób korzystających z noclegów x 100/liczba stałych mieszkańców obszaru objętego LSR.
2. Wskaźnik zwiększenia zatrudnienia jest dobrym sposobem zmierzenia rozwoju przedsiębiorczości i wzrostu aktywności zawodowej. Zwiększenie wskaźnika świadczy min. o podniesieniu jakości życia mieszkańców.
3. Wskaźnik jest jednym ze sposobów stwierdzenia wzrostu świadomości i aktywność społeczności lokalnej, co niewątpliwie przyczynia się do rozwoju społeczeństwa obywatelskiego. Niewątpliwą zaletą zastosowania wskaźnika jest bezpłatny, szybki sposób jego pomiaru. Źródłem pozyskania danych będzie strona internetowa GUS <http://stat.gov.pl/bdl> – Bank Danych Lokalnych - Kategoria: KULTURA I SZTUKA - Grupa: DZIAŁALNOŚĆ DOMÓW, OŚRODKÓW KULTURY, KLUBÓW I ŚWIETLIC - Podgrupa: Domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice - Zakres przedmiotowy: uczestnicy imprez

Wskaźniki rezultatu

Pomiar wskaźników rezultatu pozwoli na zbadanie efektywności realizacji wskaźników produktu poszczególnych przedsięwzięć zawartych w LSR.

4. W przypadku wskaźników statycznych, których stan początkowy wynosi „0” rezultat poszczególnych projektów badany będzie zazwyczaj przez okres 5 lat od dnia przyznania pomocy. Źródłem pozyskania danych będą informacje przedstawione przez podmioty, które uzyskują wsparcie w ramach realizacji LSR lub w przypadku operacji, które osiągają wartość docelową wskaźnika rezultatu wraz z zakończeniem realizacji operacji „Sprawozdania z realizacji operacji”
5. W przypadku wskaźników dynamicznych, które mierzą wzrost w odniesieniu do stanu początkowego, rezultat poszczególnych projektów badany będzie przez okres 5 lat od dnia przyznania pomocy w tym: po zakończeniu pełnego roku od dnia zakończenia projektu, w czasie dokonywania ewaluacji wskaźników związanej z tzw. kamieniami milowymi. Źródłem pozyskania danych będą informacje przedstawione przez podmioty, które uzyskują wsparcie w ramach realizacji LSR. Stan początkowy wskaźnika będzie obligatoryjnie wykazywany przez beneficjentów ubiegających się o dofinansowanie we wnioskach o udzielenie wsparcia.

Wskaźniki produktu

6. Zakres i wielkość poszczególnych wskaźników produktu ustalone zostały zgodnie z diagnozą obszaru, konsultacjami społecznymi i analizą SWOT.

V.6. Źródła pozyskania danych do pomiaru

Pomiar wskaźników zawartych w macierzy logicznej dokonywany będzie w oparciu o łatwo dostępne źródła informacji. W przypadku wskaźników produktu i rezultatu będzie bazował, przede wszystkim, na sprawozdaniach końcowych z realizacji operacji i danych własnych beneficjentów. Wskaźniki oddziaływania mierzone będą przy użyciu danych statystycznych zapewnianych przez system polskiej statystyki publicznej. Poniżej wszystkie źródła pozyskiwania danych do pomiaru realizacji wskaźników:

- 1) Wskaźniki produktu:
  - a) Sprawozdania końcowe z realizacji operacji
  - b) Dane własne LGD
- 2) Wskaźniki rezultatu:
  - a) Sprawozdania końcowe z realizacji operacji
  - b) Dane beneficjentów
  - c) Dane własne LGD
  - d) Dane organizacji pozarządowych - beneficjentów poddziałania 19.2
- 3) Wskaźniki oddziaływania:
  - a) Sprawozdania końcowe z realizacji operacji
  - b) Dane GUS
  - c) Dane organizacji pozarządowych - beneficjentów.

V.7. Sposób i częstotliwość dokonywania pomiaru, uaktualniania danych

Pomiar wskaźników zawartych w macierzy logicznej dokonywany będzie co dwa lata począwszy od roku 2018, co pozwoli na weryfikacje skuteczności wdrażania LSR oraz na ewentualne korekty w jej założeniach.

Dane niezbędne do pomiaru *wskaźników produktu* zbierane i aktualizowane będą „na bieżąco”, tj. beneficjenci po zakończeniu operacji (po wypłacie pomocy) zobowiązani będą do niezwłocznego złożenia „Sprawozdania końcowe z realizacji operacji”.

Dane niezbędne do pomiaru *wskaźników rezultatu* zbierane będą w zależności od rodzaju wskaźnika:

- 1) Sprawozdania końcowe z realizacji operacji
- 2) Dane beneficjentów
- 3) Dane własne LGD
- 4) Dane organizacji pozarządowych - beneficjentów poddziałania 19.2.

V.8. Stan początkowy wskaźnika oraz wyjaśnienie sposobu jego ustalenia

Stan początkowy wskaźników produktu wynosi „0”

Stan początkowy wskaźników rezultatu wynosi „0”

Stan początkowy wskaźników oddziaływania ustalony został na podstawie informacji udostępnianych przez system polskiej statystyki publicznej.

V.9. Stan docelowy wskaźnika oraz wyjaśnienie dotyczące sposobu jego ustalenia

Stan docelowy wskaźników produktu ustalony został na podstawie zapotrzebowania na dany rodzaj przedsięwzięcia na obszarze objętym LSR.

Stan docelowy wskaźników rezultatu ustalony został na podstawie wielkość odpowiadających im wskaźników produktu.

Stan docelowy wskaźników oddziaływania ustalony zostanie na podstawie informacji udostępnianych przez system polskiej statystyki publicznej.

ROZDZIAŁ VI - Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru

VI.1. Ogólna charakterystyka przyjętych rozwiązań formalno-instytucjonalnych

Jednym z podstawowych zadań LGD jest wybór wniosków o udzielenie wsparcia w ramach realizacji LSR. Dokonuje tego specjalnie powołany organ - Rada Decyzyjna, składająca się z 14 posiadających odpowiednią wiedzę i doświadczenie osób, w którym żadna z grup interesów nie posiada więcej niż 49% głosów.

Aby stworzyć sprawny, czytelny i efektywny system przyznawania wsparcia z budżetu LSR, przyjęto następujące procedury:

1. *Procedura oceny zgodności operacji z Lokalną Strategią Rozwoju, wyboru operacji wg lokalnych kryteriów wyboru oraz ustalenia kwoty wsparcia* – reguluje cały proces oceny i wyboru operacji w tym: sposób ogłoszenia i przeprowadzenia naboru wniosków o udzielenie wsparcia, przyjmowania wniosków, oceny wstępnej wniosków, zakres oceny Rady, przeprowadzenie procedury bezstronności członków Rady w podejmowaniu decyzji, przygotowanie streszczeń wniosków i wyznaczenie osób referujących, ocenę wstępną wniosków w tym za zgodność z LSR, ocenę według lokalnych kryteriów wyboru, ustalenie kwoty wsparcia, tworzenie list operacji zgodnych z LSR oraz wybranych do realizacji, informowanie wnioskodawców o wynikach oceny oraz zasady wnoszenia protestów, procedurę wydawania opinii LGD w sprawie zmiany Umowy przyznania pomoc. Niniejsza procedura dostępna będzie w każdym czasie w Biurze oraz na stronie internetowej LGD, dodatkowo w każdym ogłoszeniu o naborze wniosków znajdować będą się odnośniki do miejsca, w którym jest zamieszczona.
2. *Regulamin Rady Czarnorzecko – Strzyżowskiej Lokalnej Grupy Działania* – reguluje pracę Rady Decyzyjnej, w tym: prawa i obowiązki członków Rady, sposób wyboru oraz uprawnienia władz Rady, zasady zwoływania i przeprowadzenia posiedzeń Rady, definicję bezstronności, głosowanie i podejmowanie uchwał, dokumentację z posiedzeń Rady.

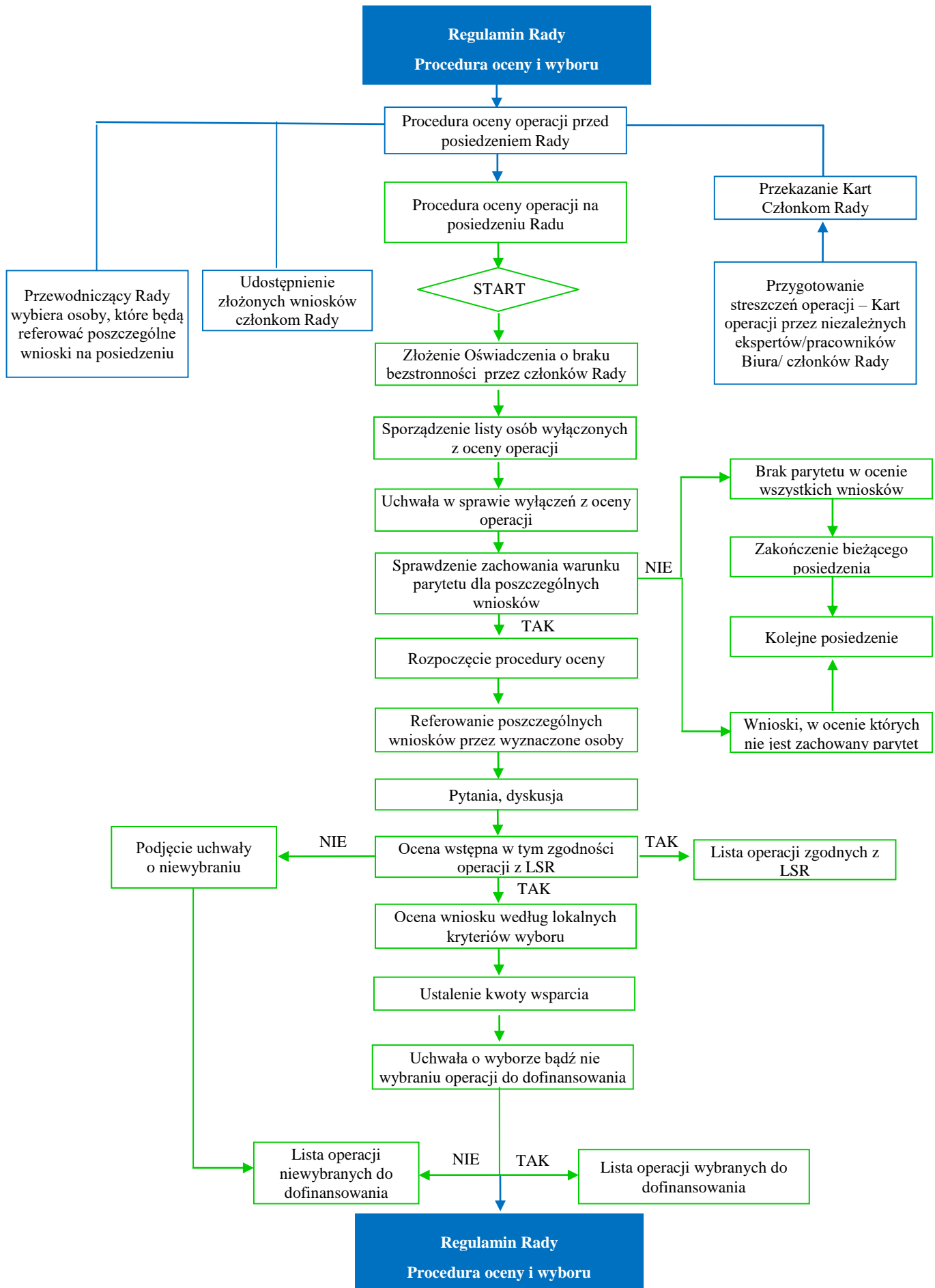
Powyższe procedury wypracowane zostały z uwzględnieniem wymogów wyznaczonych poprzez odpowiednie akty legislacyjne oraz przy udziale społeczność lokalnej, co pozwoliło je dostosować do potrzeb przyszłych beneficjentów, zabezpieczając w ten sposób pełną realizację celów i wskaźników zawartych w LSR.

Przyjęte rozwiązania formalno-instytucjonalne regulują wszystkie aspekty wyboru i oceny operacji na poziomie LGD, począwszy od ogłoszenia naboru wniosków o udzielenie wsparcia, po przekazanie dokumentacji konkursowej Instytucji Wdrażającej.

Zgodnie z wymienionymi procedurami wybór i ocena operacji przez LGD wygląda następująco:

1. *Ogłoszenie naboru wniosków* - następuje po uzgodnieniu terminu naboru z zarządem województwa. Wówczas, to LGD zamieszcza ogłoszenie o naborze wniosków o udzielenie wsparcia, w szczególności na swojej stronie internetowej, nie wcześniej niż 30 dni i nie później niż 14 dni przed planowanym terminem rozpoczęcia biegu terminu składania tych wniosków.
2. *Przyjmowanie wniosków o udzielenie wsparcia* - po rozpoczęciu biegu terminu składania wniosków o udzielenie wsparcia, są one przyjmowane w Biurze LGD. Każdy wniosek o sfinansowanie operacji złożony w ramach prowadzonego naboru jest rejestrowany i otrzymuje indywidualny numer, który służy do jego identyfikacji w dalszym postępowaniu prowadzonym przez Stowarzyszenie. Wnioskodawca na kopii złożonego wniosku, otrzymuje potwierdzenie jego złożenia oraz numer operacji, o którym mowa wyżej
3. *Zwołanie posiedzenia Rady Decyzyjnej* - po zakończeniu naboru wniosków o udzielenie wsparcia zwoływane jest, na zasadach ustalonych w Regulaminie Rady, Posiedzenie Rady, na którym dokonywana jest ocena i wybór złożonych projektów.
4. *Ocena i wybór operacji oraz ustalenie kwoty wsparcia* – następuje w terminie 45 dni od dnia następującego po ostatnim dniu terminu składania wniosków o udzielenie wsparcia. Rada Decyzyjna wybiera operacje i ustala kwotę wsparcia zgodnie z „Regulaminem Rady” i „Procedurą oceny zgodności operacji z Lokalną Strategią Rozwoju, wyboru operacji wg lokalnych kryteriów wyboru oraz ustalenia kwoty wsparcia”.

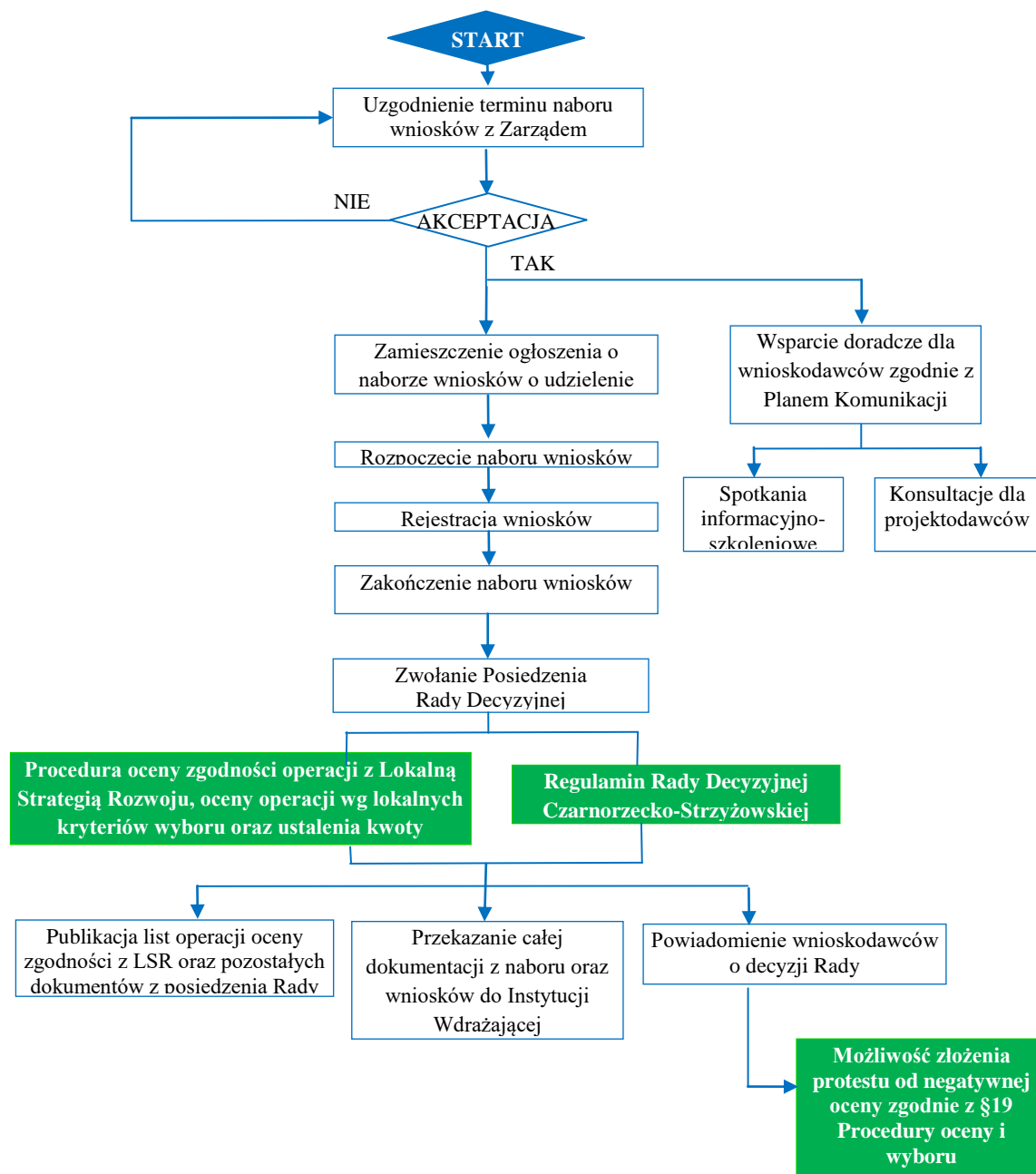
Poniższy wykres przedstawia w sposób graficzny proces „Oceny i wyboru operacji oraz ustalenia kwoty wsparcia

Schemat graficzny procedury oceny zgodności operacji z LSR, oceny operacji wg lokalnych kryteriów wyboru i ustalenia kwoty wsparcia.

5. *Powiadomienie wnioskodawców o wynikach oceny i wyboru operacji* - następuje w terminie 7 dni od dnia zakończenia wyboru operacji. Wówczas LGD:
- 1) przekazuje podmiotowi ubiegającemu się o wsparcie, pisemną informację o wyniku oceny zgodności jego operacji z LSR lub wyniku wyboru, w tym oceny w zakresie spełniania przez jego operację kryteriów wyboru wraz z uzasadnieniem oceny i podaniem liczby punktów otrzymanych przez operację, a w przypadku pozytywnego wyniku wyboru – zawierającą dodatkowo wskazanie, czy w dniu przekazania wniosków o udzielenie wsparcia, do zarządu województwa operacja mieści się w limicie środków wskazanym w ogłoszeniu o naborze tych wniosków;
  - 2) W sytuacjach wyjątkowych tzn. w przypadku, gdy Rada przyzna taką samą liczbę punktów o miejscu (pierwszeństwie) na liście rankingowej decyduje kolejność rejestracji wniosków w LGD.
  - 3) zamieszcza na swojej stronie internetowej listę operacji zgodnych z LSR oraz listę operacji wybranych, ze wskazaniem, które z operacji mieszczą się w limicie środków wskazanym w ogłoszeniu o naborze wniosków o udzielenie wsparcia.
Jeżeli operacja:
    - 1) uzyskała negatywną ocenę zgodności z LSR albo
    - 2) nie uzyskała minimalnej liczby punktów, której uzyskanie jest warunkiem wyboru operacji, albo
    - 3) w dniu przekazania przez LGD wniosków o udzielenie wsparcia, do zarządu województwa nie mieści się w limicie środków wskazanym w ogłoszeniu o naborze tych wniosków
– informacja o wyniku oceny zgodności jego operacji z LSR i wyniku wyboru, zawiera pouczenie o możliwości wniesienia protestu
  - 4) LGD w terminie nie późniejszym niż przekazanie informacji o której mowa w ppkt. 1), zamieszcza na swojej stronie internetowej, protokół z posiedzenia dotyczącego oceny i wyboru operacji zawierający również informację o wyłączeniach z procesu decyzyjnego, ze wskazaniem, których wniosków wyłączenie dotyczy
  6. *Procedura odwoławcza* – od negatywnej oceny zgodności operacji z LSR albo nieuzyskania przez operację minimalnej liczby punktów, której uzyskanie jest warunkiem wyboru operacji lub wyniku wyboru, który powoduje, że operacja nie mieści się w limicie środków wskazanym w ogłoszeniu o naborze wniosków o udzielenie wsparcia - przysługuje podmiotowi ubiegającemu się o wsparcie prawo wniesienia protestu. Protest wnosi się w terminie 7 dni od dnia doręczenia informacji o wyniku oceny zgodności operacji z LSR i wyniku wyboru. Protest jest wnoszony w formie pisemnej i zawiera:
    - 1) oznaczenie instytucji właściwej do rozpatrzenia protestu;
    - 2) oznaczenie wnioskodawcy;
    - 3) numer wniosku o dofinansowanie projektu;
    - 4) wskazanie kryteriów wyboru projektów, z których oceną wnioskodawca się nie zgadza, wraz z uzasadnieniem;
    - 5) wskazanie zarzutów o charakterze proceduralnym w zakresie przeprowadzonej oceny, jeżeli zdaniem wnioskodawcy naruszenia takie miały miejsce, wraz z uzasadnieniem;
    - 6) podpis wnioskodawcy lub osoby upoważnionej do jego reprezentowania, z załączeniem oryginału lub kopii dokumentu poświadczającego umocowanie takiej osoby do reprezentowania wnioskodawcy.Postępowanie związane z wniesionym protestem reguluje „Procedura oceny zgodności operacji z Lokalną Strategią Rozwoju, wyboru operacji wg lokalnych kryteriów wyboru oraz ustalenia kwoty wsparcia” i „Regulamin Rady”
  7. *Przekazanie dokumentacji konkursowej samorządowi województwa (SW)* – W terminie 45 dni od dnia następującego po ostatnim dniu terminu składania wniosków o udzielenie wsparcia LGD przekazuje dokumentację z naboru zarządowi województwa, który prowadzi dalsze postępowanie w sprawie przyznania pomocy na podstawie Ustawy RLKS, Rozporządzenia i innych przepisów regulujących zasady wsparcia
Poniższy wykres przedstawia w sposób graficzny cały proces wyboru i oceny operacji.

Schemat graficzny procedury naboru i obsługi wniosków.

Wymieniona procedura i Regulamin dostępne będą w każdym czasie w Biurze oraz na stronie internetowej LGD, dodatkowo w ogłoszeniu o naborze wniosków znajdować będą się odnośniki do ww. dokumentów.

VI.2. Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru z uwzględnieniem powiązania kryteriów wyboru z diagnozą obszaru, celami i wskaźnikami

VI.2.1 Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru

Zgodnie z „Kryteriami wyboru operacji wraz z procedurą ustalania i zmiany kryteriów” kryteria wyboru operacji w ramach LSR ustanawiane i zmieniane są przez Zarząd Czarnorzecko-Strzyżowskiej LGD. Zmiany w kryteriach mogą być zainicjowane poprzez pisemny wniosek członka Rady lub Zarządu lub każdego podmiotu mogącego uzyskać wsparcie w ramach realizacji LSR Czarnorzecko-Strzyżowskiej LGD. We wniosku o zmianę kryterium należy podać propozycję zmian wraz z pisemnym uzasadnieniem. Przewiduje się, że zmiany w kryteriach dokonywane będą w szczególności w przypadku stwierdzenia, że nie pozwalają one na wybór projektów, które są konieczne dla prawidłowej realizacji celów i wskaźników LSR. Każda zmiana w kryteriach obligatoryjnie poprzedzona jest konsultacjami społecznymi, które polegają na udostępnieniu wszystkich

dokumentów związanych ze zmianą w Biurze oraz na stronie internetowej LGD z informacją o możliwości wniesienia uwag.

VI.2.2 Powiązanie kryteriów wyboru z diagnozą obszaru, celami i wskaźnikami.

Proces tworzenia kryteriów wyboru rozpoczął się podczas konsultacji społecznych kiedy to przedstawiciele lokalnej społeczności, na prośbę LGD, wyrażali swoje opinie na temat sposobu wyboru projektów składanych w naborach organizowanych przez LGD. Innym czynnikiem, który decydował o kształcie kryteriów, było zdefiniowanie w LSR grup de faworyzowanych, których przedstawiciele będą preferowani przy wyborze projektów do dofinansowania.

Decydujący wpływ na ostateczną wersję kryteriów wyboru miało ustalenie celów głównych i szczegółowych LSR. Wówczas to ustalono kryteria wyboru adekwatne do każdego z przyjętych celów, tak aby umożliwić jak najpełniejsze osiągnięcie priorytetów wskazanych w LSR. Zgodnie z ilością celów szczegółowych LSR, przyjęto 7 różnych lokalnych kryteriów wyboru. W każdym z nich znajdują się kryteria bezpośrednio nawiązujące do diagnozy obszaru oraz odnoszące się do konkretnych celów i wskaźników, co ukazuje poniższa tabela.

Lp.	Nazwa wskaźnika	Sposób powiązania z diagnozą obszaru, celami i wskaźnikami
CEL OGÓLNY I Podniesienie atrakcyjności turystycznej obszaru objętego LSR, dzięki wykorzystaniu lokalnych walorów i zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych i geograficznych		
1.	Zasięg projektu	Preferowanie projektów oddziałujących na możliwie szeroką grupę odbiorców (turystów) pozwoli na lepszą realizację wskaźników rezultatu i oddziaływania
2.	Ostateczna liczba odbiorców projektu	Preferowanie projektów oddziałujących na możliwie dużą liczbę odbiorców (turystów) pozwoli na lepszą realizację wskaźników rezultatu i oddziaływania
3.	Promocja projektu	Preferowanie projektów, których wnioskodawcy zabezpieczyli środki na informowanie osób nie zamieszkujących na co dzień obszaru objętego LSR o produktach danego projektach) pozwoli na zwiększenie liczby odbiorców i tym samym lepszą realizację wskaźników rezultatu i oddziaływania
4.	Promocja walorów: historycznego, przyrodniczego, architektonicznego, kulturowego obszaru objętego LSR	Preferowanie projektów, które promują wszystkie walory obszaru objętego LSR wskazane min. w diagnozie obszaru, pozwoli na lepszą realizację wskaźników rezultatu i oddziaływania
5.	Roczna liczba odbiorców	Preferowanie projektów, które mają możliwie dużą liczbę odbiorców (turystów) pozwoli na lepszą realizację wskaźników rezultatu i oddziaływania
CEL OGÓLNY II Podniesienie standardu życia mieszkańców obszaru objętego LSR poprzez rozwój przedsiębiorczości i wzrost aktywności zawodowej		
6.	Ilość utworzonych miejsc pracy	Preferowanie projektów, które zakładają utworzenie większej liczby miejsc pracy, pozwoli na lepszą realizację celów i wskaźników LSR związanych z rozwojem rynku pracy na obszarze objętym LSR
7.	Potencjał przedsiębiorstwa w zakresie eksportu produktów i usług	Preferowanie projektów, które zakładają rozwijanie działalności gospodarczych o dużych możliwościach eksportu produktów i usług poza obszar objęty LSR, przyczyni się do niwelowania problemu wykazanego w diagnozie obszaru - oparcia lokalnej gospodarki na tradycyjnych, mało innowacyjnych, uzależnionych od lokalnej koniunktury gałęziach przemysłu.
8.	Walka z bezrobociem	Preferowanie projektów, których wnioskodawcy pozostają bez pracy (zakładanie działalności gospodarczej), przyczyni się do niwelowania problemu wykazanego w diagnozie obszaru - dużego bezrobocia
9.	Promowanie przedstawicieli grup de faworyzowanych ujętych w LSR	Preferowanie projektów, których wnioskodawcy są przedstawicielami grup de faworyzowanych przyczyni się do niwelowania problemu wykazanego w diagnozie obszaru – braku kapitału przez wskazane

		grupy na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej
CEL OGÓLNY III - Wzmocnienie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego poprzez podnoszenie świadomości i aktywności społecznej zmierzające do budowania systemów wartości opartych o poczucie identyfikacji z obszarem		
10.	Ostateczna liczba odbiorców projektu	Preferowanie projektów oddziałujących na możliwie dużą liczbę odbiorców (mieszkańców obszaru objętego LSR) pozwoli na lepszą realizację wskaźników rezultatu i oddziaływania
11.	Aktywność ludzi młodych	Preferowanie projektów, których odbiorcami jest młodzież przyczyni się do niwelowania problemu wykazanego w diagnozie obszaru – małego zaangażowania w sprawy lokalne oraz niskiej świadomości ludzi młodych
12.	Zakres tematyczny projektu	Preferowanie projektów, których zakres tematyczny obejmuje zagadnienia dotyczące ochrony środowiska lub zmian klimatycznych lub innowacji przyczyni się do niwelowania problemu wykazanego w diagnozie obszaru – niskiej wiedzy i świadomości we wskazanej tematyce
13.	Wsparcie przedstawicieli grup de faworyzowanych ujętych w LSR	Preferowanie projektów, których odbiorcami będą przede wszystkim przedstawiciele grup de faworyzowanych przyczyni się do niwelowania problemu wykazanego w diagnozie obszaru – wykluczenie społeczne wskazanej grupy

Powiązanie kryteriów wyboru z diagnozą obszaru celami i wskaźnikami.

VI.3. Innowacyjność w kryteriach wyboru - definicja i zasady oceny

Jednym z kryteriów wyboru, które występuje w ocenie wszystkich celów LSR jest kryterium innowacyjności. Pojęcie innowacji pochodzi z języka łacińskiego; innovare czyli "tworzenie czegoś nowego". Stąd najczęstsza definicja innowacji podkreśla, iż "innowacja jest procesem polegającym na przekształceniu istniejących możliwości w nowe idee i wprowadzenie ich do praktycznego zastosowania".

Wobec tego na poziomie LSR Czarnorzecko-Strzyżowskiej LGD zastosowano następującą definicję:

„Innowacyjność to wdrożenie nowego na danym obszarze lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych lub społecznych”

W związku z powyższym charakter innowacyjny projektu realizowanego w ramach LSR polega w szczególności na:

- powstaniu nowej usługi/produktu (w tym turystycznego), dotychczas nie oferowanego na obszarze co najmniej gminy,
- zastosowaniu nowych sposobów organizacji lub zarządzania, wcześniej nie stosowanych na obszarze co najmniej gminy
- zrealizowaniu inwestycji, jakiej dotychczas nie było na obszarze co najmniej gminy
- nowatorskim wykorzystaniu lokalnych zasobów i surowców, wcześniej nie stosowanym na obszarze co najmniej gminy,
- nowym sposobie zaangażowania lokalnej społeczności w proces rozwoju co najmniej gminy,
- aktywizacji osób i środowisk, które dotychczas w niskim stopniu angażowały się w działania na rzecz rozwoju lokalnego na poziomie co najmniej gminy,
- upowszechnianiu lub wykorzystaniu nowoczesnych technik informacyjno-komunikacyjnych na obszarze co najmniej gminy.

Ocena innowacyjności będzie stopniowana w zależności od jej skali. Najwięcej punktów otrzyma wnioskodawca który wykaże, że operacja ma innowacyjny charakter w ujęciu co najmniej województwa, najmniej gdy operacja ma innowacyjny charakter w ujęciu gminy, w której będzie realizowana.

VI.4. Informacja o realizacji projektów grantowych - zakres projektów grantowych oraz realizowanych przez nie celów i przedsięwzięć oraz wielkość przeznaczonych środków

W celu lepszej realizacji celów i wskaźników LSR przewiduje się realizację projektów grantowych. Projekty grantowe, które z założenia, mają ułatwić lokalnym podmiotom realizację i rozliczanie projektów, dotyczyć będą przedsięwzięć, skierowanych do wnioskodawców będących organizacjami pozarządowymi oraz grup nieformalnymi, które posiadają niewielkie możliwości organizacyjne i finansowe.

W związku z powyższym, projekty grantowe realizowane będą w ramach następujących celów szczegółowych i przedsięwzięć:

1. Cel szczegółowy III.1 Rozwój aktywności społeczności lokalnej, przedsięwzięcie: *III.1.1 Zwiększenie aktywności w centrach kultury wiejskiej poprzez realizację programów aktywności społecznej oraz zakup wyposażenia*
2. Cel szczegółowy III.1 Rozwój aktywności społeczności lokalnej, przedsięwzięcie: *III.1.2 Wspieranie organizacji pozarządowych w realizacji ich celów statutowych zgodnych z PROW na lata 2014-2020*

Na realizację projektów grantowych przeznacza się 600 tys. zł, które rozdysponowane zostaną w 2 projektach grantowych (każdy na kwotę 300 tys. zł)

Szczegóły dotyczące realizacji projektów grantowych, w tym: proces wyboru grantobiorców, sposób rozliczania, monitoring i kontrola, znajdują się w dokumencie: „*Procedura wyboru i realizacji projektów grantowych w ramach realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju Czarnorzecko-Strzyżowskiej LGD*”

VI.5. Wysokość wsparcia przyznawanego na podejmowanie działalności gospodarczej

W ramach realizacji LSR planuje się przedsięwzięcia skierowane do osób chcących rozpocząć własną działalność gospodarczą. Pomoc dla wymienionych osób wypłacana będzie na zasadzie premii (w formie płatności ryczałtowej), a jej wysokość waha się w zależności od rodzaju podejmowanej działalności zgodnie z tabelą obok.

Powyższy podział wynika z przeprowadzonej, przez Grupę Inicjatywną i Biuro LGD, analizy ankiet zebranych od mieszkańców podczas spotkań konsultacyjnych. Ankietowani zapytani o wymienienie branży gospodarki wymagającej największego wkładu finansowego na rozpoczęcie działalności na obszarze objętym LSR, jednoznacznie wskazali (40%), że działalność produkcyjna jest tą, na podjęcie której potrzebne są największe środki. Kolejnymi odpowiedziami ankietowanych były branże usługowe w zakresie: budownictwo (17%), informacja i komunikacja (15%), zakwaterowanie i gastronomia (13%), kultura, rozrywka i rekreacja (11%). Pozostałe branże otrzymały pojedyncze głosy (żadna więcej niż 2%). Biorąc pod uwagę powyższe wyniki podjęto decyzję o zróżnicowaniu premii na podejmowanie działalności gospodarczej, ustalając trzy poziomy jej wysokości.

Pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej nie przysługuje na operacje w zakresie określonym w §8 Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 września 2015 r. w sprawie wsparcia na wdrażanie operacji w ramach RLKS, dalej zwanego Rozporządzeniem.

Wysokość wsparcia na podejmowanie działalności gospodarczej w ramach LSR

Lp.	Rodzaj działalności	Wysokość premii (zł)
1.	Działalność produkcyjna	100 000
2.	Działalność usługowa w zakresie: <ul style="list-style-type: none"> • budownictwo • informacja i komunikacja • zakwaterowanie i gastronomia • kultura, rozrywka i rekreacja	80 000
3.	Działalność usługowa w pozostałym zakresie	50 000

VI.6. Wysokość wsparcia na realizację operacji w ramach LSR innych niż podejmowanie działalności gospodarczej i projekty grantowe.

Zgodnie z Ustawą z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności jednym z zadań LGD jest ustalanie kwoty wsparcia dla operacji wdrażanych w ramach LSR.

Biorąc pod uwagę sytuację społeczno-gospodarczą obszaru objętego LSR oraz zapisy Rozporządzenia ustala się następującą wysokość wsparcia dla poszczególnych kategorii beneficjentów i na poszczególne zakresy pomocy:

1. **Rozwijanie działalności gospodarczej** przez podmioty wykonujące działalność gospodarczą, do której stosuje się przepisy ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej:
  - 1) **Do 300 000 zł** - w przypadku utworzenia w wyniku realizacji operacji 3 etatów,
  - 2) **Do 200 000 zł** - w przypadku utworzenia w wyniku realizacji operacji 2 etatów,
  - 3) **Do 100 000 zł** - w przypadku utworzenia w wyniku realizacji operacji 1 etatu,
    - nie więcej niż 70% kosztów kwalifikowanych
2. **Zakres pomocy inny niż podejmowanie i rozwijanie działalności gospodarczej** - pomoc w wysokości do **150 000 zł** o intensywności **nie wyższej niż:**
  - 1) 70% kosztów kwalifikowalnych – w przypadku podmiotu wykonującego działalność gospodarczą, do której stosuje się przepisy ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej,
  - 2) 90% kosztów kwalifikowalnych – w przypadku pozostałych podmiotów,
  - 3) 63,63% kosztów kwalifikowalnych – w przypadku jednostki sektora finansów publicznych.

ROZDZIAŁ VII - Plan działania

Czarnorzecko-Strzyżowska LGD prowadzić będzie nabory wniosków o udzielenie wsparcia w ramach poszczególnych celów szczegółowych LSR począwszy od drugiej połowy 2016 roku, a skończywszy na 2020 roku. Pozwoli to na realizację do końca 2021 ponad 98% budżetu oraz wskaźników produktu i rezultatu.

W czasie wdrażania LSR przewiduje się dwa tzw. „kamienie milowe”, czyli punkty koordynacyjne i kontrolne, wskazujące na stopień realizacji przyjętego budżetu i zakładanych wskaźników.

Pierwszym punktem kontrolnym będzie koniec 2018 roku. Do tego czasu zakłada się realizację około 39% budżetu i wskaźników produktu w tym:

1. Cel ogólny I – około 32%
2. Cel ogólny II – około 49%
3. Cel ogólny III – około 41%

W okresie 2016- 2018 zrealizowane zostaną min.: 2 projekty współpracy (międzynarodowy i międzyregionalny)

Drugim punktem kontrolnym będzie koniec 2021 roku. Do tego czasu zakłada się realizację około 95% budżetu i wskaźników produktu w tym:

1. Cel ogólny I – około 100%
2. Cel ogólny II – około 100%
3. Cel ogólny III – około 95%

W latach 2022-2023 realizowane będą jedynie działania LGD w zakresie kosztów bieżących i aktywizacji. W tym czasie realizacja budżetu oraz wszystkich wskaźników produktu i rezultatu osiągnie poziom docelowy.

Przygotowując LSR zadbano, by strategia mogła realizować cele dot. ochrony środowiska, przeciwdziałanie zmianom klimatu oraz innowacyjność. Powyższe nastąpi za pośrednictwem realizacji przede wszystkim celu ogólnego III, przypisanych mu przedsięwzięć jak również odpowiadających im kryteriów wyboru operacji.

ROZDZIAŁ VIII - Budżet LSR

VIII.1 Ogólna charakterystyka budżetu.

Budżet LSR Czarnorzecko-Strzyżowskiej LGD na 2016-2023 finansowany będzie w całości w ramach PROW na lata 2014-2020 i wynosi **9,009 mln zł**. Budżet podzielony został na 3 części, które obejmują:

- Realizację LSR (poddziałanie 19.2 PROW na lata 2014-2020) – **7,2 mln zł**
- Współpracę (poddziałanie 19.3 PROW na lata 2014-2020) – **0,144 mln zł**
- Koszty bieżące i aktywizację (poddziałanie 19.4 PROW na lata 2014-2020) – **1,665 mln zł**

W zakresie podziałania 19.2 Realizacja LSR środki finansowe podzielone zostały między: beneficjentów innych niż jednostki sektora finansów publicznych – kwota około 5,7 mln zł oraz beneficjentów będących jednostkami sektora finansów publicznych – kwota około 1,5 mln zł.

Przewiduje się, że budżet całkowity LSR będzie znacznie wyższy, co spowodowane jest zmniejszeniem intensywności pomocy dla podmiotów nie wykonujących działalność gospodarczą i nie będących jednostkami sektora finansów publicznych do maksymalnie 90% oraz premiowaniem (kryteria wyboru) przez Czarnorzecko-Strzyżowską LGD projektów, w których wkład własny wnioskodawcy przekracza intensywność pomocy określoną w Programie i LSR.

VIII.2. Powiązanie budżetu z celami LSR.

Budżet został powiązany z przedsięwzięciami, celami szczegółowymi i ogólnym LSR. Wysokość kwot przeznaczonych na poszczególne cele wygląda następująco:

1. Cel ogólny I - Podniesienie atrakcyjności turystycznej obszaru objętego LSR, dzięki wykorzystaniu lokalnych walorów i zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych i geograficznych – około **2,994 mln zł**, w tym cel szczegółowy:
  - a) I.1. Stworzenie spójnej i atrakcyjnej oferty turystycznej promowanej pod marką „Na weekend” – około **0,89 mln zł**
  - b) I.2 Rozszerzenie i poprawa jakości infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej sprzyjającej rozwojowi turystyki - około **1,504 mln zł**
  - c) I.3 Poprawa stanu i zachowanie lokalnego dziedzictwa sprzyjającego rozwojowi turystyki – **0,55 mln zł**
2. Cel ogólny II - Podniesienie standardu życia mieszkańców obszaru objętego LSR poprzez rozwój przedsiębiorczości i wzrost aktywności zawodowej – około **3,8 mln zł**, w tym cel szczegółowy:

- a) II.1 Poprawa możliwości zatrudnienia poprzez rozwój działalności gospodarczej - około **2,3 mln zł**
  - b) II.2 Aktywizacja społeczeństwa zmiierzająca do podejmowania własnej działalności gospodarczej około **1,5 mln zł**
3. Cel ogólny III - Wzmocnienie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego poprzez podnoszenie świadomości i aktywności społecznej zmiierzające do budowania systemów wartości opartych o poczucie identyfikacji z obszarem – około **2,265 mln zł**, w tym cel szczegółowy:
- a) III.1 Rozwój aktywności społeczności lokalnej - około **2,265 mln zł**
- Budżet LSR przewiduje przeznaczenie **3,8 mln zł** na przedsięwzięcia dedykowane tworzeniu i utrzymaniu miejsc pracy oraz kwotę około **0,9 mln zł** na pomoc grupom de faworyzowanym objętych wsparciem.

Rozdział IX - Plan komunikacji

W ramach prowadzonych działań informacyjnych LGD dołoży wszelkich starań, aby zapewnić wszystkim zainteresowanym możliwość uzyskania informacji na temat programu. Sam proces komunikacji, oprócz elementów związanych z przygotowaniem komunikatu, zbieraniem do niego informacji, koncentruje się na takim opracowaniu komunikatu, by był on dostosowany do potrzeb i wymagań odbiorców. Wszystkie informacje udzielane w Biurze LGD oraz dystrybuowane materiały informacyjne są bezpłatne.

IX. 1. Główne cele działań komunikacyjnych

Jednym z celów głównych Planu komunikacji jest promowanie LSR i informowanie potencjalnych beneficjentów i beneficjentów (m.in. podmiotów gospodarczych i społecznych, osoby prywatne, instytucje oraz jednostki samorządu terytorialnego) o możliwościach oferowanych przez program, zasadach oraz trybie udzielania pomocy finansowej w ramach programu, w tym o terminach naborów wniosków oraz informowanie beneficjentów o wysokości pomocy, kryteriach dostępu i warunkach jej przyznawania.

Kolejnym celem Planu jest budowanie pozytywnego wizerunku wsi, jako miejsca zamieszkania. Realnym efektem realizacji przedmiotowego celu jest stworzenie korzystnej atmosfery społecznej dla wdrażania PROW 2014-2020 i popularyzacja modelu wielofunkcyjności obszarów wiejskich.

W odniesieniu do celów głównych Planu można wyodrębnić następujące cele szczegółowe:

- zwiększenie poziomu wiedzy ogólnej i szczegółowej dotyczącej podejścia LEADER w ramach PROW 2014-2020 poprzez zapewnienie dostępu do informacji o możliwościach uzyskania wsparcia dla grup docelowych;
- zapewnienie dostępu do materiałów informacyjnych i promocyjnych oraz do wniosków o przyznanie pomocy;
- poprawa jasności oraz uproszczenie przekazu kierowanego do odbiorców, a tym samym zwiększenie zrozumiałości;
- wyrównanie dostępu do informacji we wszystkich środowiskach wiejskich;
- utworzenie i utrzymanie wysokiej rozpoznawalności EFRROW i PROW 2014-2020 na tle innych programów oraz funduszy europejskich oraz jego skuteczniejsze i trafniejsze wdrażania;
- poszerzenie grupy zainteresowanych PROW, dotarcie z przekazem do grup defaworyzowanych, przełamanie negatywnych stereotypów dotyczących życia na obszarach wiejskich;
- udostępnianie baz tzw. dobrych praktyk osiągniętych w regionie lub innych regionach kraju, jak też upowszechnianie informacji o operacjach realizowanych na obszarze LGD;
- zapewnienie prawidłowej realizacji operacji przez beneficjentów, zgodnej z wymogami określonymi w programie.

IX. 2. Działania komunikacyjne oraz odpowiadające im środki przekazu

Głównym kanałem przekazu informacji będzie strona internetowa LGD, która będzie zawierała w szczególności:

- dokumenty programowe oraz pełną legislację,
- informacje na temat programu i informacje szczegółowe o wdrażanych działaniach,
- informacje o zadaniach i działaniach LGD,
- aktualne informacje o istotnych zmianach w warunkach i sposobie udzielania pomocy w ramach wdrażanych działań PROW,
- aktualne informacje o terminach naborów wniosków wraz ze wskazaniem miejsca składania wniosków (dokładne dane teled adresowe) wraz z niezbędną dokumentacją konkursową,
- sprawozdania śródroczne, roczne i końcowe z realizacji programu,
- bieżące dane dotyczące wysokości dostępnych środków i stanu realizacji poszczególnych działań,

- materiały informacyjne i szkoleniowe dotyczące działań PROW, które zostały opracowane w związku z realizacją szkoleń, spotkań, konferencji, itp.
- bazę dobrych praktyk operacji zrealizowanych w ramach PROW (z podziałem na poszczególne działania),
- FAQ - najczęściej pojawiające się pytania wraz z odpowiedziami, na bieżąco aktualizowane, wdrażanych działań, z podziałem pytań, zgodnie z tematyką, ułatwiającym wyszukiwanie odpowiedzi,
- informacyjne obowiązki beneficjentów zgodnie z Księgą wizualizacji znaku PROW 2014-2020,
- oznakowanie stron internetowych dotyczących PROW zgodnie z Księgą wizualizacji znaku PROW 2014-2020.

Biuro LGD planuje prowadzenie ciągłej kampanii informacyjnej polegającej głównie na bieżącym informowaniu odbiorców działania za pośrednictwem mediów elektronicznych oraz bezpośrednim doradztwie w siedzibie LGD, ze szczególnym uwzględnieniem okresów przed ogłoszonymi naborami. Wówczas planowane są działania wzmożone w postaci spotkań informacyjnych i szkoleń.

Istotą w prowadzonych działaniach komunikacyjnych jest zapewnienie odpowiedniego odbioru poprzez wysokie kompetencje pracowników w zakresie m. in. obsługi klienta, rozwiązywania problemów, pracy z „trudnym petentem”, wysokiej jakości i słyszalności rozmowy, sposobu pisania e-maili/pism, itp. Dodatkowo podwyższenie m.in. kompetencji komunikacyjnych pracowników może poprawić komunikację wewnętrzną w ramach instytucji.

Prowadząc działania komunikacyjne należy stosować (podobnie jak we wszystkich działaniach informacyjnych) poniższe zasady:

- upraszczanie języka komunikatów, by był zrozumiały, przejrzysty dla przeciętnego odbiorcy,
- dbanie o przekazywanie aktualnych informacji z wyprzedzeniem.

Szczegółowy plan komunikacji zawierający: terminy działania, cele komunikacji oraz ich nazwy, jak też wskazanie adresatów działań komunikacyjnych, środków przekazu i efekty działania dla ułatwienia są umieszczone w tabeli będącej Załącznikiem do LSR.

IX. 3. Zakładane wskaźniki

Lp.	Rodzaj działań komunikacyjnych	liczba
1.	Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa w biurze LGD	150
2.	Liczba wniosków o wsparcie złożonych w ramach realizacji LSR	100
3.	Liczba osób, które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczone w biurze LGD	35
4.	Liczba spotkań aktywizujących dla mieszkańców z obszaru LGD	6
5.	Liczba odwiedzin strony internetowej LGD	200 000
6.	Szkolenia zespołu biorącego udział we wdrażaniu LSR	8
7.	Wydarzenia o charakterze promocyjnym	80
8.	Liczba wydanych i rozdyskrebowanych materiałów promocyjnych (broszury, ulotki, biuletyn, publikacje z zakresu promocji obszaru)	15 000
9.	Liczba zorganizowanych spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	18
10.	Liczba publikacji w gazetach lokalnych i na stronach internetowych dot. m.in. szczegółów programu, ogłaszanych naborów i warunków przyznawania pomocy	24

IX. 4. Analiza efektywności działań komunikacyjnych i zastosowanych środków przekazu

Efektom działań komunikacyjnych będzie z jednej strony dobry dwukierunkowy przepływ informacji pomiędzy LGD a mieszkańcami, ułatwiający ustalenie potrzeb społeczności lokalnej oraz poznanie propozycji sposobu ich rozwiązania. Z drugiej zaś, dobra jakość składanych wniosków o wsparcie, co w konsekwencji przełoży się na sprawną i terminową realizację LSR oraz osiągnięcie niezbędnych celów i wskaźników.

Jednym z podstawowych sposobów mierzenia efektywności działań komunikacyjnych będzie ankieta badająca poziom satysfakcji z prowadzonych działań informacyjnych i udzielanego doradztwa przez pracowników biura. Ankieta jest informacją zwrotną dla LGD o poziomie świadczonych usług. Zakłada ona zbadanie opinii w zakresie: jakości i przydatności informacji, zrozumienie formy i treści przekazywanych informacji, sposobu przekazywanych komunikatów, jak też kanałów przekazywania informacji.

Ankieta będzie miała krótką i zwięzłą formę, tak aby zachęcić do jej wypełnienia. Będzie ogólnodostępna w dwóch wersjach: papierowej w Biurze LGD i gminach, rozdawana też podczas spotkań szkoleniowo-informacyjnych oraz elektronicznej na stronie internetowej LGD.

IX. 5. Sposób wykorzystania w procesie realizacji LSR opinii zebranych podczas działań komunikacyjnych

Głównym źródłem informacji opinii publicznej o skuteczności działań LGD będą spotkania informacyjno-szkoleniowe, na których planuje się zawsze poświęcić czas na pozyskanie opinii o skuteczności docierania informacji oraz sugestii, co należy poprawić w tych działaniach.

Ponadto informacje pozyskane za pomocą ankiet będą na bieżąco analizowane przez pracowników Biura LGD w celu polepszenia udzielanego doradztwa oraz ciągłego doskonalenia sposobu i formy komunikacji ze społecznością lokalną. Informacja zwrotna pozwoli także monitorować skuteczność wyznaczonych kierunków działania oraz wprowadzać niezbędne zmiany do LSR.

W przypadku, gdy spotkania z ogółem społeczności lokalnej nie przyniosą spodziewanych efektów i ilość wpływających wniosków będzie niezadawalająca, planuje się zorganizowanie spotkań tematycznych skierowanych dla poszczególnych grup docelowych beneficjentów. Przy ich organizowaniu planuje się aktywizować działania lokalnych liderów, co pozwoli na sprawne i kierunkowe dotarcie do potencjalnych beneficjentów. Dodatkowo działania te zostaną wzmocnione kampanią informacyjną w mediach lokalnych.

IX. 6. Budżet działań komunikacyjnych

Rok	Rodzaj działań	Planowana kwota
2016	Organizacja spotkań informacyjnych, druk: Biuletynu LGD, broszur i ulotek informacyjnych	5 300
2017	Organizacja spotkań informacyjno-aktywizujących, druk: Biuletynu LGD, broszur i ulotek informacyjnych	10 770
2018	Organizacja spotkań informacyjno-aktywizujących, druk: Biuletynu LGD i wydawnictw promujących obszar LGD	11 595
2019	Organizacja spotkań informacyjnych, druk: Biuletynu LGD i wydawnictw promujących obszar LGD	10 770
2020	Organizacja spotkań informacyjnych, druk: Biuletynu LGD i wydawnictw promujących obszar LGD	10 770
2021	Organizacja spotkań informacyjnych, druk: wydawnictwo podsumowujące działalność LGD („Dobre praktyki”)	9 945
2022	-	0
2023	-	0
Razem 2016-2023	-	59 000

ROZDZIAŁ X - Zintegrowanie

Niniejsza LSR ma bezpośrednie powiązanie z innymi dokumentami planistycznymi zawierającymi kwestie dotyczące rozwoju regionu i obszaru LGD. Podobnie, jak *Strategia Rozwoju Województwa - Podkarpackie 2020* niniejsza LSR zakłada kreowanie, rozwój i promocję produktów turystycznych, mających na celu podniesienie konkurencyjności tych produktów powodujących rozwój turystyki przyjazdowej na obszar LGD i województwa. Rozwój turystyki ma się też przełożyć na rozwój przedsiębiorczości zwłaszcza w zakresie tworzenia nowych miejsc pracy i wprowadzenia innowacyjnych rozwiązań na obszarze LGD.

Na poziomie powiatowym dokumentami spójnymi z LSR są Strategie Rozwoju powiatów - strzyżowskiego i krośnieńskiego, które obecnie są na końcowym etapie przygotowania i po ich zatwierdzeniu (w I połowie 2016 roku) będą dokumentami obowiązującymi. Na dzień dzisiejszy natomiast obowiązującym dokumentem dla powiatu strzyżowskiego jest *Strategia Zarządzania Zmianą Gospodarczą dla Powiatu Strzyżowskiego na lata 2014-2020*.

Z sześciu gmin członkowskich tylko dwie mają zatwierdzone aktualne dokumenty strategiczne. Jednym z nich jest *Plan Rozwoju Lokalnego dla Gminy Frysztak na lata 2015-2020* oraz *Strategia Rozwoju Gminy Korczyn na lata 2015-2020*. Pozostałe gminy są na etapie opracowywania swoich strategii lub mają to założone w najbliższych planach.

Wśród zapisów, które znalazły się we wszystkich tych dokumentach jest promocja walorów turystycznych oraz poszczególnych produktów turystycznych, które będą powodowały odwiedzanie turystów spoza regionu

takich perełek jak: Szlak Architektury Drewnianej, szlak enoturystyczny, szlak zabytków militarnych oraz miejsc i obiektów wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego UNESCO.

Kolejnym dokumentem planistycznym jest Strategia Zrównoważonego Rozwoju Turystyki Magicznej Krainy Łemków i Pogórzan obejmująca 38 gmin w dwóch województwach: Małopolskim i Podkarpackim. W tym 3 gminy z terenu LGD: Frysztak, Wojaszówka, Wiśniowa. Strategia dokumentuje i uwypukla przede wszystkim walory turystyczne i krajobrazowe. Szczególną uwagę przywiązuje się do parków krajobrazowych - *Czarnorzecko-Strzyżowski*, rezerwatów przyrody (*Góra Chełm i Herby* - na granicy gmin Wiśniowa i Frysztak), poszczególnych elementów atrakcyjnych turystycznie m.in. pomników przyrody w postaci zespołów skalnych np. *Dudniacz* w gminie Wiśniowa.

LSR w ramach Celu Głównego I przywiduje integrację kilku branż działalności gospodarczej związanych bezpośrednio z branżą turystyczną i około turystyczną m.in.: agroturystyka, usługi hotelarskie (hotele, motele, mini hotele), punkty gastronomiczne (bary, restauracje), komercyjne obiekty sportowo-rekreacyjne (baseny, stoki narciarskie, tor motokrosowy, stadniny koni) i kulturalne (kina). Planuje się współpracę wymienionych podmiotów w zakresie wprowadzania i promocji wspólnych produktów i usług turystycznych, programów lojalnościowych.

ROZDZIAŁ XI - Monitoring i ewaluacja

Prowadzenie monitoringu i ewaluacji realizacji LSR w całym okresie jej wdrażania jest procesem koniecznym dla sprawdzenia czy udaje się skutecznie osiągać cele zapisane w strategii. Wyniki procesów zaplanowanych w ramach monitoringu mogą skutkować koniecznością ewaluacji LSR.

Ewaluacja ta może zmierzać w kierunku aktualizacji, lub zmiany planowanych w LSR działań i efektów. Istotą wdrażania strategii rozwoju jest poprawa sytuacji mieszkańców obszaru, poprzez osiąganie celów poprzez realizację wskaźników. Dlatego proces ten będzie prowadzony w całym okresie przewidzianym na wdrażanie LSR (2016-2022), ale również po tym okresie w celu obserwowania efektów oddziaływania zrealizowanych operacji.

LGD dokonywać będzie systematycznej i obiektywnej oceny LSR, jej założeń, przebiegu wdrażania, osiągniętych rezultatów z punktu widzenia adekwatności, skuteczności, efektywności, oddziaływania i trwałości podejmowanych działań. Ewaluacja LSR dostarczać będzie rzetelnych i użytecznych informacji, które będą następnie wykorzystane w procesie decyzyjnym oraz we współpracy partnerów zaangażowanych we wdrażanie strategii.

Wyniki przeprowadzonych ewaluacji i analiz danych monitoringowych pozyskanych również od lokalnej społeczności będą służyły, w razie konieczności, do wprowadzenia działań/planów naprawczych, zmiany kryteriów wyboru, aktualizacji harmonogramu ogłaszanych konkursów, modyfikacji budżetu czy sformułowania nowych celów i kryteriów wyboru.

Szczegółowa procedura monitoringu i elementy podlegające ewaluacji zawarte są w Załączniku nr 1 i 2.

ROZDZIAŁ XII - Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko

W ramach prac nad niniejszą LSR przeprowadzono jej analizę pod kątem spełnienia kryteriów kwalifikujących ją do opracowania strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Z analizy tej wynika, że rozpatrywane zagadnienia LSR stanowią jedynie wstępną koncepcję, których skonkretyzowanie nastąpi stosownie do etapu ich realizacji. Warto też zaznaczyć iż opracowana *Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2014-2020 dla obszaru gmin: Frysztak, Korczyn, Krościenko Wyżne, Strzyżów, Wiśniowa, Wojaszówka* stanowi instrument realizacji założeń „Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackiego do roku 2020”. W związku z czym, nie ma konieczności poddania procedurze strategicznej oceny oddziaływania na środowisko niniejszej LSR i zasadności powielania procedury ocenowej, mając na względzie w szczególności stopień ogólności informacji w niej zawartych. Ponadto, biorąc pod uwagę uwarunkowania wskazane w art. 49 cyt. ustawy, uznano, iż realizacja założeń tego opracowania nie będzie znacząco oddziaływać na środowisko, co potwierdza również pismo z Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Rzeszowie znak WOŚ.410.1.93.2015.AP.2 z dnia 22.12. 2015 roku.

Załącznik nr 1 do LSR - Procedura aktualizacji LSR

Aktualizacja LSR odbywać się będzie z uwzględnieniem dwóch procedur: w celu dopuszczenia ułatwienia procedury zmiany budżetu w zakresie przesunięć pomiędzy środkami na cele szczegółowe. W związku z powyższym procedury należy podzielić na: *procedurę ogólną* - dotyczącą zmian całej strategii, oraz procedurę zmiany budżetu w zakresie dokonania przesunięcia środków finansowych w ramach realizacji danego celu.

Uwagi do LSR będą mogli składać: członkowie LGD, przedstawiciele poszczególnych władz oraz beneficjenci działań, przez cały czas od opublikowania strategii na stronie internetowej. Zakłada się, że jeżeli do strategii społeczność włoży ponad 35 pisemnych uwag i zastrzeżeń będzie to stanowiło podstawę do uznania o konieczności zmiany strategii. Zbieraniem uwag i zastrzeżeń składanych na bieżąco przez zainteresowanych zajmuje się Biuro LGD. Prowadzi ono odpowiednią dokumentację i archiwizację tychże dokumentów. O rozpoczęciu procedury aktualizacji strategii ostateczną decyzję uchwałą podejmuje Zarząd LGD i przedstawi do akceptacji na najbliższym Walnym Zebraniu Członków.

Jednakże zasadą jest, że zmian do strategii LGD dokonuje po upływie 2 lat realizacji celów i przedsięwzięć określonych w strategii.

Wtedy Zarząd Uchwałą wszczynają procedurę konsultacji społecznych polegającą na opisanych poniżej działaniach.

1. Zorganizowanie co najmniej jednego spotkania w każdej gminie dla podmiotów - potencjalnych i obecnych beneficjentów RLKS - informacja o spotkaniu zostanie upowszechniona poprzez zaproszenia rozesłane do mieszkańców obszaru LGD, harmonogram spotkań w gminach zamieszczony na stronie internetowej LGD, gmin i jednostek im podległych wraz z zaproszeniem na spotkanie.

2. Podczas spotkania uczestnicy dowiedzą się, co dotychczas realizowano w ramach LSR, a co jeszcze można realizować, podczas spotkania uczestnicy dokonają ponownej analizy SWOT, oraz zostaną poinformowani, że mogą ponownie składać swoje propozycje zadań w formie dostępnej na stronie internetowej LGD fiskalnej projektowej.

3. Następnie mieszkańcy będą dosyłać LGD drogą pocztową, internetową lub osobiście do Biura LGD fiskalnej projektowej.

4. Na podstawie wypracowanej analizy SWOT, oraz dostarczonych fiszek projektowych wraz z uwzględnieniem uwag złożonych do strategii Rada LGD wraz z Zarządem będzie uczestniczyć w warsztatach ustalających przedsięwzięcia oraz cele strategii.

5. Propozycja zmiany strategii zostaje podana do publicznej wiadomości na konferencji informującej, po której jeszcze przez dwa tygodnie można ponownie składać uwagi do strategii - drogą mailową oraz pocztową lub osobiście.

6. Po zebraniu uwag od społeczności Zarząd i ponownie weryfikuje zmiany ustalając ostateczną wersję zmienionej strategii.

7. Jednocześnie, w tym samym czasie prowadzone będą działania zgodnie z zapisami w „Procedurze wyboru kryteriów, na podstawie których oceniana jest przez Radę zgodność operacji z LSR oraz kryteriów wyboru operacji” w punkcie 6 dotyczącym procedury zmiany kryteriów - za propozycję zmiany kryteriów odpowiada Zarząd

8. Zmiany do strategii, lub zmieniona strategia są przyjmowane przez Walne Zebranie Członków LGD wraz z uchwaleniem jednoczesnym zmian kryteriów oceny projektów.

Ważnym elementem scalającym prace nad monitorowaniem i aktualizacją LSR będą Lokalni Liderzy. Biorąc pod uwagę pomyślnych pracach nad obecną strategią postanowiono wykorzystać Grupę Inicjatywną ds. tworzenia LSR i przekształcić ją w Grupę Inicjatywną Lokalnych Liderów ds. aktualizacji LSR. Osoby te posiadają odpowiednią wiedzę i doświadczenie, co usprawni prace i zapewni odpowiednią jakość powstałym dokumentom końcowym.

Opisana wyżej procedura zmiany LSR dotyczy wszystkich zapisów strategii. Jednakże w trakcie uchwalania strategii LGD doszła do wniosku, iż niezbędne jest określenie odrębnej procedury aktualizacji dotyczącej zmian w budżecie związanych z przesunięciami w ramach środków przeznaczonych na realizację poszczególnych celów.

Zmian do budżetu w trakcie obowiązywania niniejszej strategii dokonuje Zarząd w następującym trybie:

1. Rada stwierdza konieczność dokonania przesunięć w budżecie w zakresie przedsięwzięć lub operacji zgłaszanych do realizacji w ramach następujących działań:

2. Rada przekazuje informacje Zarządowi.

3. Zarząd podejmuje dalsze decyzje o zmianie budżetu zgodnie z zapisami ustalonymi w umowie zawartej z podkarpackim Urzędem Marszałkowskim - Instytucja Wdrażająca.

Załącznik nr 2 do LSR - Procedury dokonywania monitoringu i ewaluacji

Zadania w zakresie monitoringu i ewaluacji realizowane będą przez: zespół monitorujący, Walne Zebranie Członków, Zarząd LGD.

Monitoring realizowany będzie w oparciu o następujące podstawowe kryteria: wykorzystanie budżetu LSR, ilość i jakość składanych wniosków, efektywność realizacji operacji wybranych do dofinansowania (osiągnięcie wskaźników, udział podpisanych umów z beneficjentami w stosunku do limitu środków, postęp w wydatkowaniu środków przez beneficjentów), rodzaj operacji (odsetek operacji w wyniku których powstaną miejsca pracy).

W celu realizacji powyższych zadań powołany zostanie Zespół Monitorujący, który będzie pracował zgodnie z opracowanym harmonogramem. Zespół powołuje Zarząd a w jego skład wejdą przedstawiciele: Biura, Zarządu, Rady i osoba wskazana na Walnym Zebraniu Członków spośród członków LGD. Zespół przygotowywał będzie raport z dokonanej ewaluacji na każdym etapie przewidzianym w harmonogramie. Raport ten będzie zawierał, w razie takiej potrzeby, rekomendacje dotyczące działań jakie należałoby podjąć w przypadku zagrożenia dla nieosiągnięcia celów i wskaźników LSR.

Następnie raport ten prezentowany będzie Walnemu Zebraniu Członków do zatwierdzenia i powierzenia Zarządowi LGD wykonania przyjętych przez WZC rekomendacji. Ewaluacja z udziałem zespołu monitorującego i Walnego Zebrania Członków realizowana będzie w oparciu o trzy główne etapy monitoringu:

1) Ex ante - przed uchwaleniem LSR na Walnym Zebraniu Członków. Ocena na tym etapie to: odniesienie się do systemu wskaźników, ich poprawności i trafności z wyznaczonymi celami oraz możliwości ich osiągnięcia i sprawdzenie spójności wewnętrznej zapisów dokumentu.

Raport zespołu sporządzony na tym etapie stanowić będzie uzasadnienie uchwały WZC o przyjęciu LSR.

2) w trakcie realizacji LSR. Ocena na tym etapie służy sprawdzeniu czy podjęte działania zmierzają w dobrym kierunku. Czy określone w LSR cele są osiągane zgodnie z założeniami czasowymi i ilościowymi.

LGD planuje przeprowadzenie ewaluacji w tym zakresie okresowo: w roku 2019 i w roku 2021.

3) po realizacji strategii. Ocena na tym etapie prowadzona przez Zespół Monitorujący z udziałem ekspertów zewnętrznych. Badanie na tym etapie ma na celu: sprawdzenie osiągniętych wskaźników, ocenę skuteczności, efektywności i oddziaływania w stosunku do założeń. Ostateczna ewaluacja po realizacji LSR przeprowadzona zostanie w roku 2023.

Ocena przed podjęciem realizacji LSR - czy i w jakim zakresie przyczynia się do osiągnięcia planowanych w strategii celów? Ocena ta zostanie dokonana na podstawie przygotowanej z udziałem mieszkańców LSR. Uzasadnienie uchwały o przyjęciu LSR stanowić będzie raport zespołu monitorującego w zakresie oceny ex ante.

W trakcie realizacji LSR Walne Zebranie Członków będzie opiniować propozycje Zarządu w sprawie zmian w LSR w przypadku konieczności ich dokonania dla osiągnięcia celów strategii i zaplanowanych wskaźników. WZC będzie opiniować sprawozdania Zarządu w zakresie przeprowadzonych naborów i realizowanych projektów w ramach LSR, oraz ich odniesienia do planowanych wskaźników.

Sprawozdania takie będą rozpatrywane w okresach półrocznych.

Po realizacji LSR - ocena w zakresie osiągniętych wskaźników, oraz efektów długoterminowych i zakładanych na wstępie korzyści. Walne Zebranie Członków rozpatrzy i przyjmie również sprawozdanie Zarządu z wykonania LSR przygotowane w oparciu o przeprowadzoną ewaluację, pokazujące osiągnięcie zakładanych celów po zakończeniu realizacji LSR.

W zakresie monitoringu i ewaluacji do kompetencji Zarządu należeć będzie bieżąca ocena efektów wdrażania LSR w trakcie jej realizacji. Zarząd będzie dokonywał tej oceny w oparciu o sprawozdania Biura LGD i Radę Decyzyjną przygotowane po przeprowadzonych naborach operacji. Do oceny tej posłużą również informacje pozyskiwane na bieżąco od beneficjentów wsparcia, poprzez badanie poziomu satysfakcji i potrzeb uczestników przedsięwzięć i operacji realizowanych w ramach LSR. W ramach monitoringu niezbędne są również bieżące działania zmierzające do oceny efektów wdrażania LSR w trakcie realizacji. W wyniku tych działań również przygotowywane będą sprawozdania lub raporty zawierające rekomendacje w zakresie ewaluacji LSR.

W zakresie ewaluacji do kompetencji Zarządu należeć będzie bieżąca ocena efektów wdrażania LSR. Oceny takiej Zarząd dokonywał będzie w formie sprawozdań okresowych przygotowanych na podstawie danych dostarczonych przez Biuro LGD. Systematyczna i obiektywna ocena wdrażania LSR z punktu widzenia adekwatności, efektywności, skuteczności oddziaływania i trwałości efektów jest niezbędna dla wykorzystania środków w sposób przyczyniający się do rozwiązywania problemów obszaru.

Tabela 1. Elementy podlegające monitoringowi

Elementy poddane badaniu	Wykonawca badania	Źródła danych i metody ich zbierania	Czas i okres dokonywania pomiaru	Analiza i ocena danych
Wskaźniki realizacji LSR	Zespół Monitorujący (ocena własna)	Sprawozdania beneficjentów, ankiety beneficjentów, rejestr danych LGD	Na bieżąco	Stopień realizacji wskaźnika
Harmonogram ogłaszanych konkursów	Zespół Monitorujący (ocena własna)	Rejestr ogłoszonych konkursów	Na bieżąco	Zgodność ogłaszania konkursów z harmonogramem konkursów LSR, ocena stopnia realizacji zadań wdrażanych w ramach LSR
Budżet LGD.	Zespół Monitorujący (ocena własna)	Rejestr danych	Na bieżąco	Stopień wykorzystania środków finansowych w odniesieniu do środków zakontraktowanych
Zainteresowanie stroną internetową LGD	Pracownicy LGD, Zespół Monitorujący (ocena własna)	Licznik odwiedzin strony internetowej, dane od administratora strony internetowej	Na bieżąco	Skuteczność przekazywania/ uzyskiwania informacji na temat działalności LGD
Pracownicy Biura LGD, funkcjonowanie Biura	Zarząd LGD	Anonimowe ankiety	Na bieżąco	Ocena pracy pracowników, sposób przekazywania istotnych informacji potencjalnym beneficjentom, pomoc w rozwiązywaniu problemów, efektywność świadczonego doradztwa

Tabela 2. Elementy podlegające ewaluacji

Elementy poddane badaniu	Wykonawca badania	Źródła danych i metody ich zbierania	Czas i okres dokonywania pomiaru	Analiza i ocena danych
Działalność LGD, pracownicy i funkcjonowanie biura	Biuro LGD (ocena własna)	Badania ankietowe, opinie beneficjentów, rozmowy z mieszkańcami na otwartych spotkaniach, wywiady z wnioskodawcami, opinie członków Stowarzyszenia	Ocena roczna w latach 2016-2022, dokonywana w pierwszym kwartale roku kolejnego, z wyłączeniem roku, 2023 gdy wykonywana na dzień 30 czerwca	Ocena poprawności działalności prowadzonej przez Stowarzyszenie, określająca skuteczność realizowanych zadań w odniesieniu do założeń LSR
Skuteczność promocji i aktywizacji społeczności lokalnej	Biuro LGD (ocena własna)	Badania ankietowe wśród mieszkańców, prowadzone bezpośrednio, za pośrednictwem strony internetowej Stowarzyszenia	Ocena roczna w latach 2016-2022, dokonywana w pierwszym kwartale roku kolejnego, z wyłączeniem roku, 2023 gdy wykonywana na dzień 30 czerwca	Ocena skuteczności promocji LGD oraz działań wdrażanych w ramach LSR, mierzona, jako liczba osób, które uzyskały informację na temat LGD oraz skuteczność animacji społeczności
Stopień realizacji celów LSR - stopień realizacji wskaźników	Podmiot niezwiązany z LGD (ocena zewnętrzna)	Ankiety beneficjentów, sprawozdania beneficjentów, rejestr danych LGD	Ocena dwuletnia, dokonywana w pierwszym kwartale roku kolejnego, z wyłączeniem roku, 2023 gdy wykonywana na dzień 30 czerwca	Ocena celowości i trafności założeń realizowanych w ramach LSR. Określenie stopnia realizacji poszczególnych celów
Harmonogram rzeczowo-finansowy LSR	Biuro LGD (ocena własna)	Rejestr danych	Raz na kwartał. Ostatnia wykonywana w październiku 2023 roku	Ocena zgodności ogłaszanych i realizowanych projektów z harmonogramem określonym w LSR
Budżet LSR	Biuro LGD (ocena własna)	Rejestr danych.	Raz na miesiąc. Ostatnia wykonywana w grudniu 2023 roku	Ocena zgodności i wysokości wydatkowania środków finansowych z przyznanego budżetu na poszczególne zadania

Załącznik nr 3 do LSR - Plan działania

CEL OGÓLNY I														
Podniesienie atrakcyjności turystycznej obszaru objętego LSR, dzięki wykorzystaniu lokalnych walorów i zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych i geograficznych														
Lata	2016-2018				2019-2021			2022-2023			RAZEM 2016-2023			Poddzia- lanie/ zakres progra- mu
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jedn. miary	% realizacji narastająco	Planowane wsparcie (zł)	Wartość z jedn. miary	% realizacji narastająco	Planowane wsparcie (zł)	Wartość z jedn. miary	% realizacji narastająco	Planowane wsparcie (zł)	Wartość z jedn. miary	% realizacji narastająco	Planowane wsparcie (zł)	
Cel szczegółowy I.1: Stworzenie spójnej i atrakcyjnej oferty turystycznej promowanej pod marką „Na weekend”														
Przedsięwzięcie I.1.1 Realizacja imprez i programów sportowo-rekreacyjnych oraz opartych na lokalnej tradycji, historii, kulturze, zwyczajach czy obrzędowości	Liczba imprez sportowo-rekreacyjnych skierowanych do turystów	0 szt.	0%	0	9 szt.	100%	75 000	0 szt.	100%	0	9 szt.	100%	75 000	19.2Realizacja LSR-konkurs
	Liczba programów sportowo-rekreacyjnych skierowanych do turystów	0 szt.	0%	0	6 szt.	100%	36 000	0 szt.	100%	0	6 szt.	100%	36 000	19.2Realizacja LSR-konkurs
	Liczba zainicjowanych wydarzeń cyklicznych opartych na lokalnych zasobach skierowanych do turystów	0 szt.	0%	0	6 szt.	100%	78 000	0 szt.	100%	0	6 szt.	100%	78 000	19.2Realizacja LSR-konkurs
	Liczba imprez i wydarzeń promujących lokalną tradycję, historię, kulturę, zwyczaje czy obrzędowość	0 szt.	0%	0	6 szt.	100%	111 000	0 szt.	100%	0	6 szt.	100%	111 000	19.2Realizacja LSR-konkurs

Przedsięwzięcie I.1.2 Stworzenie i działalność klastra produktów turystycznych wraz z wykreowaniem marki turystycznej „Na weekend”	Liczba kampanii promujących obszar objęty LSR	0 szt.	0%	0	3 szt.	100%	65 000	0 szt.	100%	0	3 szt.	100%	65 000	19.2Realizacja LSR-konkurs
	Liczba portali internetowych informującego o wszystkich atrakcjach turystycznych obszaru objętego LSR, miejscach noclegowych i punktach gastronomicznych, wydarzeniach sportowo-rekreacyjnych i kulturalnych, promocjach, programach lojalnościowych	0 szt.	0%	0	1 szt.	100%	20 000	0 szt.	100%	0	1 szt.	100%	20 000	19.2Realizacja LSR-konkurs
	Liczba konferencji, szkoleń lub warsztatów promujących obszar objęty LSR	0 szt.	0%	0	3 szt.	100%	15 000	0 szt.	100%	0	3 szt.	100%	15 000	19.2Realizacja LSR-konkurs
	Liczba kampanii promujących szlaki turystyczne	0 szt.	0%	0	3 szt.	100%	150 000	0 szt.	100%	0	3 szt.	100%	150 000	19.2Realizacja LSR-konkurs
Przedsięwzięcie I.1.3 Tworzenie sieci w zakresie usług turystycznych	Liczba sieci w zakresie usług turystycznych, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR	0 szt.	0%	0	3 szt.	100%	300 000	0 szt.	100%	0	3 szt.	100%	300 000	19.2Realizacja LSR-konkurs
Przedsięwzięcie I.1.4 Rozwój enoturystyki	Liczba publikacji dotyczących enoturystyki i	1 szt.	100%	17 000	0 szt.	100%	0	0 szt.	100%	0	1 szt.	100%	17 000	19.3 Współpraca

i promocja produktów lokalnych	produktów lokalnych													
	Liczba aplikacji na telefon dotyczących enoturystyki i produktów lokalnych	1 szt.	100%	15 000	0 szt.	100%	0	0 szt.	100%	0	1 szt.	100%	15 000	19.3 Współpraca
	Liczba zagranicznych wyjazdów studyjnych z zakresu enoturystyki i promocji produktów lokalnych	1 szt.	100%	8 000	0 szt.	100%	0	0 szt.	100%	0	1 szt.	100%	8 000	19.3 Współpraca
RAZEM cel szczegółowy I.1				40 000			850 000			0			890 000	
Cel szczegółowy I.2: Rozszerzenie i poprawa jakości infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej sprzyjającej rozwojowi turystyki														
Przedsięwzięcie I.2.1 Budowa lub przebudowa niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej służącej turystom.	Liczba nowych lub przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	12 szt.	100%	600 000	0 szt.	100%	0	0 szt.	100%	0	12 szt.	100%	600 000	19.2Realizacja LSR-konkurs
	Liczba utworzonych siłowni zewnętrznych pełniących funkcję rekreacyjną	6 szt.	100%	104 000	0 szt.	100%	0	0 szt.	100%	0	6 szt.	100%	104 000	19.3 Współpraca
	Liczba powstałych lub przebudowanych miejsc służących organizacji wydarzeń kulturalnych na otwartym powietrzu	0 szt.	0%	0	6 szt.	100%	300 000	0 szt.	100%	0	6 szt.	100%	300 000	19.2Realizacja LSR-konkurs

	Liczba przebudowanych obiektów pełniących funkcje kulturalne	3 szt.	100%	200 000	0 szt.	100%	0	0 szt.	100%	0	3 szt.	100%	200 000	19.2Realizacja LSR-konkurs
I.2.2 Tworzenie nowych lub poszerzanie i podnoszenie funkcjonalności istniejących szlaków turystycznych	Liczba powstałych szlaków turystycznych	0 szt.	0%	0	1 szt.	100%	50 000	0 szt.	100%	0	1 szt.	100%	50 000	19.2Realizacja LSR-konkurs
	Liczba szlaków turystycznych, które zostaną poszerzone lub zostanie podniesiona ich funkcjonalność	0 szt.	0%	0	5 szt.	100%	250 000	0 szt.	100%	0	5 szt.	100%	250 000	19.2Realizacja LSR-konkurs
RAZEM cel szczegółowy I.2				904 000			600 000			0			1 504 000	
Cel szczegółowy I.3: Poprawa stanu i zachowanie lokalnego dziedzictwa sprzyjającego rozwojowi turystyki														
Przedsięwzięcie I.3.1 Zachowanie, odnowa, oznakowanie lub zagospodarowanie terenu wokół obiektów stanowiących lokalne dziedzictwo historyczne krajobrazowe i przyrodnicze	Liczba obiektów wpisanych do rejestru bądź ewidencji zabytków: zachowanych, odnowionych, oznakowanych lub wokół których zagospodarowano teren	0 szt.	0%	0	6 szt.	100%	300 000	0 szt.	100%	0	6 szt.	100%	300 000	19.2Realizacja LSR-konkurs
	Liczba obiektów stanowiących dziedzictwo przyrodnicze i krajobrazowe: zachowanych, odnowionych, oznakowanych lub wokół których zagospodarowano teren	0 szt.	0%	0	2 szt.	100%	100 000	0 szt.	100%	0	2 szt.	100%	100 000	19.2Realizacja LSR-konkurs

Przedsięwzięcie I.3.2 Rozwój i promocja muzeów i innych obiektów pełniących ich funkcję	Liczba obiektów pełniących funkcje muzealne, które rozwiną swoją działalność	2 szt.	100%	100 000	0 szt.	100%	0	0 szt.	100%	0	2 szt.	100%	100 000	19.2Realizacja LSR-konkurs
	Liczba kampanii promujących obiekty muzealne	1 szt.	100%	50 000	0 szt.	100%	0	0 szt.	100%	0	1 szt.	100%	50 000	19.2Realizacja LSR-konkurs
RAZEM cel szczegółowy I.3				150 000	400 000			0			550 000			
RAZEM CEL OGÓLNY I				1 094 000	1 850 000			0			2 944 000			

CEL OGÓLNY II

Podniesienie standardu życia mieszkańców obszaru objętego LSR poprzez rozwój przedsiębiorczości i wzrost aktywności zawodowej

Lata	2016-2018			2019-2021			2022-2023			RAZEM 2016-2023			Poddziałanie/ zakres programu	
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jedn. miary	% realizacji narastająco	Planowane wsparcie	Wartość z jedn. miary	% realizacji narastająco	Planowane wsparcie	Wartość z jedn. miary	% realizacji narastająco	Planowane wsparcie	Wartość z jedn. miary	% realizacji		Planowane wsparcie
				(zł)			(zł)			(zł)			(zł)	

Cel szczegółowy II.1: Poprawa możliwości zatrudnienia poprzez rozwój działalności gospodarczej

Przedsięwzięcie II.1.1 Wsparcie na rozwój mikro i małych przedsiębiorstw	Liczba przedsiębiorstw, które rozwiną swoją działalność	6 szt.	51%	1 020 000	6 szt.	100%	980 000	0 szt.	100%	0	12 szt.	100%	2 000 000	19.2Realizacja LSR-konkurs
	Liczba podmiotów które rozwiną swoją działalność w zakresie usług noclegowych lub gastronomicznych	0 szt.	0%	0	2 szt.	100%	300 000	0 szt.	100%	0	2 szt.	100%	300 000	19.2Realizacja LSR-konkurs
RAZEM cel szczegółowy II.1				1 020 000	1 280 000			0			2 300 000			

Cel szczegółowy II.2: Aktywizacja społeczeństwa zmierzająca do podejmowania własnej działalności gospodarczej

Przedsięwzięcie II.2.1 Wsparcie na podejmowanie działalności gospodarczej, w tym w szczególności przez osoby bezrobotne	Liczba nowo utworzonych działalności gospodarczych przez mieszkańców obszaru objętego LSR	3 szt.	43%	214 285	4 szt.	100%	285 715	0 szt.	100%	0	7 szt.	100%	500 000	19.2Realizacja LSR-konkurs
	Liczba nowo utworzonych działalności gospodarczych przez przedstawicieli grup defaworyzowanych	6 szt.	50%	460 000	6 szt.	100%	460 000	0 szt.	100%	0	12 szt.	100%	920 000	19.2Realizacja LSR-konkurs
	Liczba podmiotów utworzonych w zakresie świadczenia usług noclegowych lub gastronomicznych	0 szt.	0%	0	1 szt.	100%	80 000	0 szt.	100%	0	1 szt.	100%	80 000	19.2Realizacja LSR-konkurs
RAZEM cel szczegółowy II.2				674 285			825 715			0			1500000	
RAZEM CEL OGÓLNY II				1 694 285			2 105 715			0			3800000	

CEL OGÓLNY III

Wzmocnienie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego poprzez podnoszenie świadomości i aktywności społecznej zmierzające do budowania systemów wartości opartych o poczucie identyfikacji z obszarem Czarnorzecko-Strzyżowskim

Lata	2016-2018			2019-2021			2022-2023			RAZEM 2016-2023			Poddziałanie/ zakres programu
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jedn. miary	% realizacji narastająco	Planowane wsparcie	Wartość z jedn. miary	% realizacji narastająco	Planowane wsparcie	Wartość z jedn. miary	% realizacji narastająco	Planowane wsparcie	Wartość z jedn. miary	% realizacji	
				(zł)			(zł)			(zł)			(zł)

Cel szczegółowy III.1: Rozwój aktywności społeczności lokalnej

Przedsięwzięcie III.1.1 Zwiększenie aktywności w centrach kultury wiejskiej poprzez realizację programów aktywności społecznej oraz zakup wyposażenia	Liczba programów aktywności kulturalnej w świetlicach wiejskich, centrach kultury wiejskiej	3 szt.	50%	18 000	3 szt.	100%	18 000	0 szt.	100%	0	6 szt.	100%	36 000	19.2Realizacja LSR – proj. grantowe
	Liczba centrów kultury wiejskiej, które zostaną wzbogacone w sprzęt i urządzenia wspierające aktywność kulturalną mieszkańców	8 szt.	36%	144 000	14 szt.	100%	256 000	0 szt.	100%	0	22 szt.	100%	400 000	19.2Realizacja LSR – proj. grantowe
Przedsięwzięcie III.1.2 Wspieranie organizacji pozarządowych w realizacji ich celów statutowych zgodnych z PROW na lata 2014-2020	Liczba stron internetowych lub publikacji dotyczących obszaru objętego LSR lub działalności beneficjenta	6szt.	50%	52 000	6szt.	100%	52 000	0 szt.	100%	0	12 szt.	100%	104 000	19.2Realizacja LSR – proj. grantowe
	Liczba kampanii społecznych skierowanych do mieszkańców	3 szt.	50%	30 000	3 szt.	100%	30 000	0 szt.	100%	0	6 szt.	100%	60 000	19.2Realizacja LSR – proj. grantowe

Przedsięwzięcie III.1.3 Wspieranie partycypacji społeczności lokalnej w realizacji LSR	Liczba odbytych imprez promocyjno-informacyjnych z zakresu realizacji LSR i działalności LGD	40 szt.	50%	40 000	40 szt.	100%	40 000	0 szt.	100%	0	80 szt.	100%	80 000	19.4 Aktywizacja
	Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	12 szt.	67%	6 700	6 szt.	100%	3 300	0 szt.	100%	0	18 szt.	100%	10 000	19.4 Aktywizacja
	Propagowanie i informowanie o założeniach LSR na wydarzeniach na terenie województwa podkarpackiego	7 szt.	50%	14 000	7 szt.	100%	14 000	0 szt.	100%	0	14 szt.	100%	28 000	19.4 Aktywizacja
	Liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD	10 os./dni	50%	1 500	10 os./dni	100%	1500	0 os./dni	100%	0	20 os./dni	100%	3 000	19.4 Koszty bieżące
	Liczba osobodni szkoleń dla organów LGD	189 os./dni	63%	8 800	150 os./dni	91%	3900	50 os./dni	100%	1300	389 os./dni	100%	14 000	19.4 Koszty bieżące
	Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	80 podmiotów	41%	629 670	40 podmiotów	92%	786 630	10 podmiotów	100%	113 700	130 podmiotów	100%	1 530 000	19.4 Koszty bieżące
	RAZEM cel szczegółowy III.1			944 670			1 205 330			115 000			2 265 000	

RAZEM CEL OGÓLNY III		944 670		1 205 330		115 000		2 265 000	
RAZEM LSR		3 732 955		5 161 045		115 000		9 009 000	
Razem planowane wsparcie na przedsięwzięcia dedykowane tworzeniu i utrzymaniu miejsc pracy w ramach poddziałania Realizacja LSR PROW							% budżetu poddziałania 19.2 Realizacja LSR przeznaczonych na tworzenie nowych miejsc pracy		
						3 800 000	53%		

Załącznik nr 4 do LSR - Budżet LSR Czarnorzecko-Strzyżowskiej LGD na lata 2016-2023

**Wysokość wsparcia finansowego PROW w ramach LSR
w poszczególnych latach i poddziałaniach:**

Rok	Wsparcie finansowe z PROW (PLN)			
	Realizacja LSR (art. 35 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1303/2013)	Współpraca (art. 35 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 1303/2013)	Koszty bieżące i aktywizacja (art. 35 ust. 1 lit. d i e rozporządzenia nr 1303/2013)	Razem
2016	0	0	0	0
2017	130 000	0	31 200	161 200
2018	2 758 285	144 000	669 470	3 571 755
2019	1 437 238	0	337 455	1 774 693
2020	1 437 238	0	344 937	1 782 175
2021	1 437 239	0	166 938	1 604 177
2022	0	0	115 000	115 000
2023	0	0	0	0
Razem 2016-2023	7 200 000	144 000	1 665 000	9 009 000

Formularz: Plan finansowy w zakresie poddziałania 19.2 PROW 2014-2020

	Wkład EFRROW	Budżet państwa	Wkład własny będący wkładem krajowych środków publicznych	Razem
Beneficjenci inni niż jednostki sektora finansów publicznych	3 626 910	2 073 090	X	5 700 000
Beneficjenci będący jednostkami sektora finansów publicznych	954 450	X	545 550	1 500 000
Razem	4 581 360	2 073 090	545 550	7 200 000

Załącznik nr 5 do LSR- Plan Komunikacji

Termin działań	Cel komunikacji	Nazwa działania komunikacyjnego	Adresaci działania komunikacyjnego (grupy docelowe)	Środki przekazu	Efekty działania komunikacyjnego
I poł. 2016 r.	Informowanie mieszkańców o LSR: aktualny stan prawny, przedstawienie głównych celów, zasad dofinansowania oraz rodzajów operacji, które będą dofinansowane w ramach realizacji LSR	Kampania informacyjna dot. głównych założeń LSR na lata 2014-2020	- mieszkańcy obszaru LGD w tym: przedsiębiorcy, reprezentanci lokalnych samorządów, przedstawiciele lokalnie działających organizacji pozarządowych i nieformalnych oraz osoby aktywnie biorących udział w życiu swojej wsi	- strona internetowa LGD i gmin członkowskich oraz jednostek podległych, ogłoszenia w tych instytucjach; - artykuły informacyjne na stronach internetowych oraz portalach społecznościowych; - biuletyn LGD; - spotkania informacyjno-szkoleniowe	Podniesienie wiedzy nt. instrumentu RLKS; zachęcenie do składania wniosków
II poł. 2016 r.	Informowanie mieszkańców obszaru o planowanych naborach z podziałem na cele. Przedstawienie zasad dofinansowania oraz rodzaje operacji, które będą dofinansowane w ramach ogłaszanych naborów	Kampania informacyjna dot. warunków przyznawania pomocy, zasad oceny i wyboru operacji przez LGD	- wszyscy potencjalni beneficjenci w tym: przedsiębiorcy, reprezentanci lokalnych samorządów, przedstawiciele organizacji pozarządowych i mieszkańcy obszaru	- strona internetowa LGD i gmin członkowskich oraz jednostek podległych, ogłoszenia w tych instytucjach; - informacje na portalach społecznościowych; - biuletyn LGD, broszury lub inne materiały informacyjne wręczane na spotkaniu - doradztwo w Biurze LGD - spotkania informacyjno-szkoleniowe w gminach	Składanie wniosków
2017 r. - 2020 r.	Bezpośrednio przed naborami - Informowanie mieszkańców obszaru o planowanych naborach z podziałem na cele. Przedstawienie zasad dofinansowania oraz rodzaje operacji, które będą dofinansowane w ramach ogłaszanych naborów	1. Kampania informacyjna dot. warunków przyznawania pomocy, zasad oceny i wyboru operacji przez LGD; 2. Badanie satysfakcji wnioskodawców LGD dot. jakości pomocy świadczonej na	1. Wszyscy potencjalni beneficjenci w tym: przedsiębiorcy, reprezentanci lokalnych samorządów, przedstawiciele organizacji pozarządowych i mieszkańcy obszaru; 2. Beneficjenci w poszczególnych zakresach operacji w ramach LSR	1. Internetowe kanały przekazu informacji; materiały drukowane; doradztwo w Biurze LGD; spotkania informacyjno-szkoleniowe w gminach; wydarzenia promocyjne z udziałem LGD; 2. Ankiety w wersji papierowej i elektronicznej (w biurze i na stronie internetowej LGD, rozsyłane mailowo bezpośrednio do beneficjentów).	1. Składanie wniosków 2. Poznanie opinii nt. udzielanego doradztwa w celu polepszenia jego jakości

		etapie przygotowania wniosków o przyznanie pomocy			
II poł. 2022 r.	Informowanie mieszkańców obszaru o wynikach realizacji LSR i podsumowanie perspektywy programowej	Kampania informacyjna dot. kończącej się perspektywy	Wszyscy mieszkańcy obszaru ze szczególnym uwzględnieniem	- strona internetowa LGD i gmin członkowskich oraz jednostek podległych, ogłoszenia w tych instytucjach; - informacje na portalach społecznościowych; - biuletyn LGD, - wydanie publikacji podsumowującej	Promocja działań i obszaru LGD, upowszechniania wiedzy nt. funduszy UE ze szczególnym akcentem na PROW 2

Wykaz wykorzystanej literatury:

1. Ekspertyza w zakresie potencjału produktów turystyki wiejskiej w Polsce i ich konkurencyjności na regionalnym, krajowym i zagranicznym rynku usług turystycznych, Magdalena Ragus, Warszawa 2012.
2. Kapitał społeczny jako czynnik rozwoju lokalnego na przykładzie realizacji programu LEADER, Paweł Chmieliński, Warszawa 2011.
3. Poradnik dla Lokalnych Grup Działania w zakresie opracowania Lokalnych Strategii Rozwoju na lata 2014-2020, Warszawa 2015, Wydanie uzupełnione i zaktualizowane.
4. Produkt turystyczny - szlak, Andrzej Stasiak, Łódź 2006.
5. Program LEADER w zrównoważonym rozwoju obszarów wiejskich, J. Hadyński, E. Kiryluk-Dryjska, Paweł Chmieliński, Warszawa 2015.
6. Rola partycypacji społecznej w tworzeniu wieloletnich planów inwestycyjnych przez samorządy, Res Consulting, Jacek Dębczyński, Belsk Duży 2000.
7. Współczesne formy turystyki kulturowej, Rozdział XVI Tematyczne podróże po szlakach jako forma turystyki kulturowej, A.M. von Rohrscheidt, Poznań 2009.
8. Zasady realizacji instrumentu Rozwój lokalny kierowany przez społeczność w Polsce, Warszawa 2014.
9. Bank Danych Lokalnych - stat.gov.pl.

Opracowanie Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność (LSR) na lata 2014-2020: Andrzej Łapkowski, Damian Kut.

Strzyżów, dnia 30 maja 2018 r.

.....
miejsowość, data

.....
Podpis osoby upoważnionej do reprezentowania LGD